

NoSo 2024

Nordisk tidskrift för socioonomastik
Nordic Journal of Socio-Onomastics

*Utgiven av Kungl. Gustav Adolfs
Akademien för svensk folkkultur*

gästredaktör / guesteditor
Daniel Solling & Michelle Waldispühl

2024:4(3)

<http://gustavadolfsakademien.se>
noso@gustavadolfsakademien.se

NoSo 2024:4(3)

Nordisk tidskrift för socioonomastik
Nordic Journal of Socio-Onomastics

Utgiven av Kungl. Gustav Adolfs Akademien
för svensk folkkultur

gästredaktör / guesteditor
Daniel Solling & Michelle Waldspühl

redigerad av / edited by
Emilia Aldrin & Linnea Gustafsson

redaktionsråd / international board
Terhi Ainiala (Finland) • Gunnstein Akselberg (Norway) • Laura
Calabrese (Belgium) • Elwys De Stefani (Germany) • Lars-Erik Edlund
(Sweden) • Frans Gregersen (Denmark) • Damaris Nübling (Germany)
• Adrian Pablé (China) • Reuben Rose-Redwood (Canada) •
Jani Vuolteenaho (Finland)

Insända artiklar granskas i anonymiserad form av två oberoende och anonyma vetenskapliga experter.

För översättning resp. granskning av engelskspråkiga texter svarar Rhian Coggin (aukt. translator), Ystad.

NoSo har sedan årgång 1 (2021) utgivits av Kungl. Gustav Adolfs Akademien för svensk folkkultur i samarbete med Högskolan i Halmstad.

—

Submissions are reviewed by two independent and anonymous reviewers using a double-blind process.

English translation and language editing by Rhian Coggin, BA (Cantab.), Ystad.

NoSo has since volume 1 (2021) been published by the Royal Gustavus Adolphus Academy for Swedish Folk Culture in association with Halmstad University.

Distribution

eddy.se ab

e-post: order@bokorder.se

Box 1310, 621 24 Visby

Telefon 0498-25 39 00

<http://kgaa.bokorder.se>

Tidskriftens webbplats / The Journal's website

<http://gustavadolfsakademien.se/tidskrifter/tidskrift/nordisk-tidskrift-for-socioonomastik-nordic-journal-of-socio-onomastics>

Klostergatan 2

SE-75321 UPPSALA

ISSN 2004-0881

© Respektive författare / The authors

Produktion / Production: eddy.se ab, Visby 2024

Innehåll / Content

Inledning till temanumret: Personnamn och flerspråkighet i historisk kontext / Introduction to the special issue: Personal names and multilingualism in historical context	5
<i>Daniel Solling & Michelle Waldispühl</i>	
Personal names and migration: An overview / Personnamn och migration: En forskningsöversikt	15
<i>Michelle Waldispühl</i>	
Finnar, tyskar och andra folkgrupper i Stockholms senmedeltida stadsböcker i ljuset av ursprungsangivelser / Finns, Germans and other ethnic groups in the Late Medieval city books of Stockholm in light of designations of origin	59
<i>Lennart Ryman</i>	
Namnkomplexet <i>Sighvast</i> och <i>Silvester</i> under medeltiden och tidigmodern tid i Sverige / The name complex <i>Sighvast</i> and <i>Silvester</i> during the Middle Ages and early modern period in Sweden	83
<i>Daniel Solling</i>	
Diminutiver på <i>-ke</i> i danske personnavne: Et resultat af nedertysk migration i middelalderen / Diminutives in <i>-ke</i> in Danish personal names: An outcome of Low German migration during the Middle Ages	119
<i>Birgit Eggert</i>	

Inledning till temanumret: Personnamn och flerspråkighet i historisk kontext

Föreliggande volym tar sin utgångspunkt i symposiet ”Personnamn och migration under medeltiden och tidigmodern tid. En workshop rörande historisk personnamnsforskning och kontaktonomastik” som anordnades den 3 mars 2022 vid Institutet för språk och folkminnen (Isof) i Uppsala. Workshopen var ett samarbete mellan Daniel Solling (Isof) och Michelle Waldispühl (Göteborgs universitet/Universitetet i Oslo). Idén till symposiet fick vi när vi arbetade med våra respektive projekt ”Migration och morfologi på medeltiden” (Solling) och det av Svenska Vetenskapsrådet (2019–2023) finansierade projektet ”Många sätt att stava rätt: Variation och språkkontakt i medeltida personnamn” (Waldispühl).

Ämnet som behandlas i den här volymen kan man brett beteckna som ”namn och flerspråkighet”. Det har under senare år börjat få allt mer uppmärksamhet både inom namnforskningen och inom flerspråkighetsforskningen. Redan vid ett kollokvium vid Universität des Saarlandes i Saarbrucken ar 2009 efterlyste Wolfgang Haubrichs att man borde ägna sig åt antroponymisk kontaktonomastikforskning på samma sätt som man inom namnforskningen redan ägnade sig åt en toponymisk dylik (Haubrichs 2019). I anslutning till Haubrichs uttalande påpekar Waldispühl (2020) att modeller för språklig integration av namn

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons 4.0 International licence (CC BY 4.0) (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

har utvecklats på grundval av forskning rörande toponymiska kontaktsituationer i historisk tid medan jämförbara modeller och mer omfattande studier av kontaktonomastik inom den historiska personnamnsforskningen då ännu saknades. Och i inledningen till volymen *Socio-onomastics: The pragmatics of names* konstaterade Terhi Ainiola och Jan-Ola Östman att det behövs mer forskning kring hur namn och flerspråkighet hänger samman (Ainiola & Östman 2017: 17).

Och dessa upprop har fått gehör. Ämnet har varit tema för flera workshoppar och konferenser under åren 2022 och 2023. Förutom den som denna volym baseras på kan också workshoppen ”Personennamen in Migration – Onymische Indizes hybrider sozialer Zugehörigkeiten” som anordnades av Antje Dammel, Katharina König och Theresa Schweden vid Universität Münster i juni 2023 nämnas. Dessutom anordnade Sonja Entzenberg, Leila Mattfolk och Lena Wenner en workshop vid ICOS världskongress i Helsingfors i augusti 2024 med temat ”Personal names in a multicultural context”. Även framöver kommer temat att vara på agendan vid diverse evenemang. Till exempel har namnkoferensen i Mainz hösten 2025 temat ”Migrationsonomastik: Personennamen im Kontext von Wanderungsbewegungen”.

Vid symposiet i Uppsala stod den historiska aspekten av temat i fokus. Inte bara språkstrukturella utan även sociolingvistiska frågor rörande till exempel hur invandrades namn återges i historiska källor och vilken typ av namn som migranter har gett till sina barn under historiens gång diskuterades. Målet med workshoppen var för det första att sammanställa de teoretiska ansatser som finns på området och att dryfta dessa med utgångspunkt i deltagarnas aktuella forskning. För det andra diskuterades olika ingångar till metodologiska spörsmål. Dessa behandlades utifrån källtextsorternas olika filologiska och kontextuella premisser. Symposiet samlade ett tjugotal deltagare och det gav upphov till fyra artiklar på ämnet som publiceras i föreliggande volym. Av dessa utgör den första artikeln en översiktsartikel som ger en introduktion till ämnet och de följande tre behandlar ämnet ur olika perspektiv kronologiskt från medeltiden och framåt.

I den första artikeln av Michelle Waldispühl ges en överblick över de teman som behandlas inom forskningsområdet personnamn

och migration. Artikeln fokuserar inte bara på historiska situationer rörande namn i en flerspråkig kontext utan ger en bredare bild och betonar också vikten av att ta hänsyn till forskning på moderna situationer gällande dessa fenomen även när man undersöker en historisk situation. Artikeln belyser effekterna som kulturmöten har på namn och namnbruk. Härvid berör den forskning rörande olika socio-onomastiska infallsvinklar såsom namnval och flerspråkig identitet, namnbyten och social tillhörighet, namn i flerspråkig interaktion samt juridiska aspekter av ”främmande” namn i moderna samhällen.

I den följande artikeln av Lennart Ryman analyseras hur senmedeltida finska och tyska invånare benämns i Stockholms stadsböcker. Enligt studien reflekterar den språkliga hanteringen av namnen inte bara hur dessa två gruppers identiteter upplevdes av en manlig, borgerlig elit utan också att finnar betraktades som något mer främmande än de tyska invånarna. Finnar benämndes oftare med härkomstbeteckningar eller anonymt medan mer individualiserande namnpraktiker användes för tyskar. Ryman drar slutsatsen att fallstudien visar tendensen att personer som står en nära individualiseras medan personer som är socialt eller kulturellt mer avlägsna hellre kategoriseras.

Daniel Sollings artikel har ett fokus på inflytandet av inlånade namn på det inhemska onomastikonet. Hans studie av namnen *Sighvast* och *Silvast* samt det lånade namnet *Silvester* under medeltiden och tidigmodern tid visar på processen hur dessa namnformer smälte samman över tid. *Silvast* blev dominerande till slut troligtvis på grund av enkelheten i uttal och hög status genom association med religiösa, katolska sammanhang. Solling betonar att sammanfallet av namnen underlättades genom den likartade fonetiken och den dåtida stavningsvariationen. Hans studie illustrerar dock också att samma individ kunde omnämnas med vad som skulle anses som olika lexikala namn idag. Detta antyder en flexibel syn på namn och identitet under medeltiden där identifikationen av individen i situationen var viktigare än den exakta stavningen av namnet.

I den avslutande artikeln behandlar Birgit Eggert namn i Danmark som ursprungligen innehåller den tyska diminutivändelsen *-ke*. Hon visar att mansnamn med denna ändelse var vanligare än kvinnonamn

under medeltiden. Under 1700-talet hade förhållandena dock ändrats och kvinnonamnen dominerade bland dessa namn. Eggert kan också visa hur den geografiska spridningen av namnen såg helt annorlunda ut under 1700-talet jämfört med på medeltiden. Namnen förekom inte längre främst i sydjutska köpstäder utan majoriteten av namnbärarna bodde på 1700-talet på landsbygden. Detta skulle kunna tyda på att det medeltida bruket av namn med ändelsen *-ke* bland tyska invandrare hade inlemmats i det lokala danska namnbruket och flyttat från städernas till landsbygdens befolkning.

Vi gästredaktörer av detta temanummer hoppas att publikationen inte bara erbjuder intressant och lärorik läsning utan att den även kan fungera som inspiration till vidare forskning inom det tvärvetenskapliga forskningsområde som befinner sig i skärningspunkten mellan historisk personnamnsforskning, kontaktonomastik och flerspråkighetsforskning.

Slutligen vill vi tacka Isof och Vetenskapsrådet som genom sina bidrag möjliggjorde symposiets anordnande. Vi vill också rikta ett stort tack för det fina och okomplicerade samarbetet till Emilia Aldrin och Linnea Gustafsson som inte bara var villiga att möjliggöra publikation i *Nordisk tidskrift för socioonomastik* utan också har läst och kommenterat de enskilda artiklarna. Ett varmt tack riktar vi också till de fackgranskare som läst och utvärderat artiklarna, samt till Elin Pihl för praktiskt hjälp i samband med symposiet.

Uppsala och Oslo i september 2024

Daniel Solling och Michelle Waldispühl

Introduction to the special issue: Personal names and multilingualism in historical context

The present volume is based on the symposium ‘Personnamn och migration under medeltiden och tidigmodern tid. En workshop rörande historisk personnamnsforskning och kontaktonomastik [Personal Names and Migration during the Middle Ages and Early Modern Times: A Workshop on Historical Name Research and Contact Onomastics]’ held on 3 March 2022 at the Institute for Language and Folklore (Isof) in Uppsala. The workshop was a collaboration between Daniel Solling (Isof) and Michelle Waldispühl (University of Gothenburg/University of Oslo). The idea for the symposium came while working on our respective projects, ‘Migration and Morphology in the Middle Ages’ (Solling) and the Swedish Research Council-funded (2019–2023) project ‘Variation and Language Contact in Medieval Personal Names’ (Waldispühl).

The subject addressed in this volume can broadly be categorized as ‘names and multilingualism’. In recent years, this topic has gained increasing attention within both name research and multilingualism studies. In a 2009 colloquium at Saarland University in Saarbrücken, Wolfgang Haubrichs called for anthroponomastic contact research similar to the toponymic research already ongoing in onomastics (Haubrichs 2019). Following Haubrichs’ statement, Waldispühl (2020) pointed out that models for linguistic integration of historical names have been developed based on research into place names, while there was still a lack of comparable models and more extensive studies on contact onomastics in historical personal name research. Moreover, in their introduction to the volume *Socio-onomastics* in 2017, Terhi Ainiola

and Jan-Ola Östman noted a need for more research on the interplay between names and multilingualism (Ainiala & Östman 2017:17).

These calls for more research have been answered. The subject has been the theme of several workshops and conferences during 2022 and 2023. Besides the workshop on which this volume is based, the workshop ‘Personennamen in Migration – Onymische Indizes hybrider sozialer Zugehörigkeiten [Personal Names in Migration: Onymic Indices of Hybrid Social Affiliations]’, organized by Antje Dammel, Katharina König, and Theresa Schweden at the University of Münster in June 2023, can also be mentioned. Moreover, Sonja Entzenberg, Leila Mattfolk, and Lena Wenner recently organized a workshop at the ICOS World Congress in Helsinki in August 2024 on the theme ‘Personal Names in a Multicultural Context’.

The topic will continue to be on the agenda at various events; for example at the yearly name conference in Mainz, Germany where the topic in 2025 will be ‘Migrationsonomastik: Personennamen im Kontext von Wanderungsbewegungen’.

At the symposium in Uppsala, historical aspects of this theme were specifically addressed. The workshop discussed not only structural linguistic issues but also sociolinguistic questions, such as how immigrants’ names are recorded in historical sources and the types of names migrants gave their children. The goal of the workshop was first to compile and discuss theoretical approaches based on participants’ current research, and second, to address methodological questions such as the philological and contextual premises given the different types of source texts. The symposium gathered about twenty participants and resulted in four articles included in this volume. Of these, the first article is a review article that provides an introduction to the subject, while the following three address the topic from various perspectives, chronologically from the Middle Ages onwards.

In the first article, Michelle Waldispühl provides an overview of the themes within the research area of personal names and migration. Not only does the article focus on historical situations of names in multilingual contexts, it also offers a broader perspective, emphasizing the importance of considering research on modern situations

regarding these phenomena, even when examining historical contexts. The article highlights the effects cultural encounters have on names and naming practices. It touches on various socio-onomastic perspectives, such as name choice and multilingual identity, name changes and social affiliation, names in multilingual interaction, and legal aspects of ‘foreign’ names in modern societies.

In the following article, Lennart Ryman analyses how Finnish and German inhabitants in Late Medieval Stockholm are named in the city’s town books. According to the study, the linguistic handling of names reflects not only how the identity of these two groups were perceived by a male, bourgeois elite, but also that the Finns were regarded as somewhat more foreign than the German inhabitants. Finns were more often referred to with origin markers or anonymously, while more individualizing name practices were used for Germans. Ryman concludes that the case study shows a tendency to individualize people who are socially or culturally close, while more distant individuals are more likely to be categorized.

Daniel Solling’s article focuses on the impact of borrowed names on the onomasticon. His study of the names *Sighvast* and *Silvast*, as well as the borrowed name *Silvester* during the Middle Ages and Early Modern Period, demonstrates the process by which these name forms merged over time. *Silvast* ultimately became dominant, likely due to ease of pronunciation and high status through association with religious, Catholic contexts. Solling emphasizes that the merging of the names was facilitated by phonetic similarities and spelling variation of the time. However, his study also illustrates that the same individual could be mentioned with what would be considered different lexical names today. This suggests a flexible view of names and identity in the Middle Ages, where the identification of the individual in the context was more important than the exact spelling of the name.

In the concluding article, Birgit Eggert addresses names in Denmark that originally contain the German diminutive suffix *-ke*. She shows that men’s names with this suffix were more common than women’s names during the Middle Ages. However, by the 18th century, the situation had changed, and women’s names with this suffix

dominated. Eggert also demonstrates how the geographical distribution of these names was completely different during the 18th century compared to the Middle Ages. These names were no longer primarily found in the southern Jutlandic market towns, rather the majority of name bearers in the 18th century lived in rural areas. This fact could indicate that the medieval use of names with the suffix *-ke* among German immigrants had been integrated into local Danish naming practices and had shifted from urban to rural populations.

We editors hope that this publication not only offers interesting reading but also serves as inspiration for further research in the interdisciplinary field at the intersection of historical personal name research, contact onomastics, and multilingualism studies.

Finally, we would like to thank Isof and the Swedish Research Council, whose support made the symposium possible. We also extend our sincere thanks to Emilia Aldrin and Linnea Gustafsson for agreeing to publish this volume in the *Nordic Journal of Socio-Onomastics*, and for reading and commenting on the individual articles. Warm thanks also go to the peer reviewers who read and evaluated the articles, and to Elin Pihl for practical assistance during the symposium.

Uppsala and Oslo, September 2024

Daniel Solling and Michelle Waldispühl

References

- Ainiala, Terhi & Östman, Jan-Ola. 2017. Introduction: Socio-onomastics and pragmatics. In Ainiala, T. & Östman, J.-O. (eds.), *Socio-onomastics: The pragmatics of names*, 1–18. Amsterdam, Philadelphia: Benjamins.
- Haubrichs, Wolfgang. 2019. Chancen, Risiken und Methoden einer anthronymischen Interferenz-Onomastik des Mittelalters. In Haubrichs, W. & Jochum-Godglück, C. (eds.), *Kulturelle Integration und Personennamen im Mittelalter* (Ergänzungsbände zum Reallexikon der Germanischen Altertumskunde 108), 1–23, Berlin: De Gruyter.

Waldispühl, Michelle. 2020. Historische Rufnamen im Kontakt. Integration der altisländischen Pilgernamen auf der Reichenau in die mittelhochdeutsche Schreibsprache. In Kempf, L. & Nübling, D. & Schmuck, M. (eds.), *Linguistik der Eigennamen* (Linguistik – Impulse & Tendenzen 88), 21–41, Berlin: De Gruyter.

Personal names and migration: An overview

Michelle Waldispühl

Abstract: This paper seeks to offer a broad examination of themes related to personal names within the context of migration. It gives a survey of how language contact effects the name form and reviews various socio-onomastic perspectives, including name choice and multilingual identity, name changes and social belonging, names in multilingual interaction, as well as legal considerations surrounding foreign names in contemporary societies. For a thorough perspective, this overview includes research pertaining to both present-day and historical situations.

Keywords: Personal names, multilingualism, migration, multicultural identity, socio-onomastics, cross-cultural conflicts, personal name law, historical personal names

1. Introduction

The movement of individuals across geographical regions results in encounters with other people, their languages, language practices, and linguistic repertoires. Personal names, as linguistic entities, play

Michelle Waldispühl (University of Oslo). Personal names and migration: An overview.

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons 4.0 International licence (CC BY 4.0) (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

a pivotal role in such interactions. They often serve as initiators in interpersonal communication, conveying a narrative about one's social identity and belonging when disclosed. A person's name remains an integral part of their individual identity, travelling with them across diverse cultural and linguistic contexts. Although cross-cultural and multilingual encounters involving names have been, and continue to be, prevalent, this subject has yet to receive comprehensive exploration within the realms of multilingual studies and onomastics. Surprisingly, personal names, and names in general, remain conspicuously absent as a dedicated area of interest in relevant sociolinguistic perspectives on language and migration. Furthermore, historical angles on this topic are particularly scarce, as indicated by Waldispühl & Wallis (2023:2). In name studies, instances of language contact in names have received notable attention in etymological studies (see e.g. Hengst 2016:15–22), yet socio-onomastic aspects have been relatively neglected (Ainiala & Östman 2017:12). The subject area of personal names and migration has surprisingly also been largely absent in anthropological studies (Guccini 2017:25).

In this overview, I make a distinction between mobility and migration, with a focus on the concept of 'settledness' and enduring change of residence for the latter term (Andersson 2018:17). In works addressing language and migration, such as the *Routledge Handbook on Language and Migration* (Canagarajah 2017), migration and mobility are often used interchangeably, with the latter considered a crucial factor in understanding language use in a globalized world (Blackledge & Creese 2017). However, while mobility encompasses the mere movement of individuals through physical space, migration carries a more extended temporal dimension and implies a more prolonged stay in a place distinct from one's origin. Consequently, migration inherently involves mobility, yet not all instances of mobility culminate in migration. This distinction is of noteworthy importance for comprehending linguistic contact processes and intercultural language practices, particularly concerning personal names. Interactions with foreign languages and cultures during mobility without migration are occasional and potentially involve a greater number of people with

frequent changes in communication participants. In contrast, migration-related interactions are characterized by their repeated, long-lasting nature and their occurrence between distinct social groups. In this overview, the main focus lies on issues that concern the names of first or second-generation immigrants. However, the names of mobile individuals and also those of members of longstanding minority language or cultural groups who have been in a country for more than two generations will be touched upon. As a comprehensive term encompassing this research domain, I propose using ‘personal names and multilingualism’.

This contribution aims to provide an overview of the themes explored within the field of personal names in the context of migration. Personal names are names given to human individuals in order to identify and individualize them. The centre of attention in this overview lies on the given name and the surname while unofficial personal names such as bynames, nicknames or pseudonyms are only marginally included in the discussion. It is important to keep in mind the distinction between the given name that is usually chosen by parents upon a child’s birth and the hereditary surname(s), especially with regard to how identity is mirrored in the names (see Section 3).

The overview encompasses research on both modern and historical contexts, despite the volume’s primary dedication to a historical perspective. The rationale for this expansive approach in the introduction stems from the relative scarcity of research on historical personal names and the limited coverage of specific areas. Furthermore, the thematic links between contemporary and historical circumstances offer a broader view of the subject, providing a solid foundation for prospective theoretical examinations.

It is important to note that this overview is not exhaustive, but rather illustrative, aiming to provide a conceptual framework for further research by highlighting major topics and links between modern and historical settings. It primarily draws examples from research in the Nordic countries within the modern context. Occasional examples from other European contexts and different parts of the world

are introduced and become more prominent in the section discussing historical perspectives.

Figure 1 presents a comprehensive overview of research topics previously explored in studies concerning personal names and multilingualism. In the ensuing discussion, I will expound upon the aspects illustrated in the figure, with an initial focus on the impact of language contact on name structures in Section 2. Sections 3 and 4 subsequently address prior research on various socio-onomastic aspects of the subject, including name choices and multilingual identity, name changes and social belonging, and names in multilingual interaction. Section 3 centres on contemporary contexts, also discussing the legal aspects associated with foreign names in modern societies. In Section 4, a historical perspective on the subject is presented, incorporating diachronic approaches that examine the impact of migration on the onomasticon of a language.

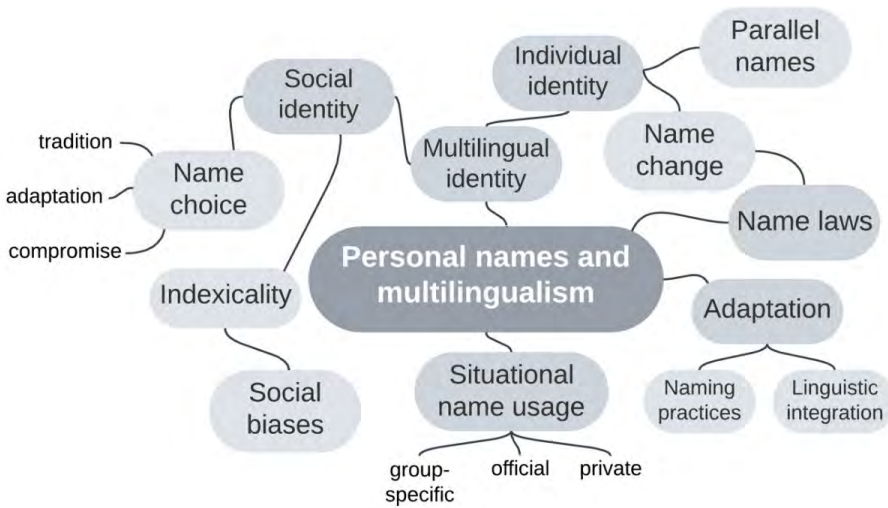

Figure 1. Overview of previous research topics within the area personal names and multilingualism.

2. Adaptation of personal names in language contact

In the domain of traditional onomastic studies, the primary concern within multilingual contexts has historically centred upon the exploration of structural linguistic effects induced by language contact. Within this field, place names have traditionally attracted more scholarly attention than personal names, a trend highlighted by Sandnes (2016). Nevertheless, contemporary research has begun to reveal that theoretical frameworks, previously confined to the study of toponymic language contact, have certain degree of transferability to the analysis of personal names. Such research suggests that similar mechanisms of contact-induced modification are operative across both categories of names (Waldispühl 2020:38–39).

Contact-induced adaptations of the name form can manifest across various linguistic levels. *Phonetic adaptation* stands out as the most prevalent form, an intrinsic component of contact-induced name adaptation (Sandnes 2016:545). This phonetic dimension is frequently coupled with orthographic adjustment, a process that brings the written representation into alignment with the writing system and graphemic rules prevalent in the recipient language. Such strategy is often employed in historical situations when names are transmitted orally to a scribe unfamiliar with the original language or the specific name being recorded (e.g. Romanized *Canute* for Danish *Cnut*, see Porck & Mann 2014:242). However, they can likewise occur upon registration of immigrants lacking written documents in modern contexts (*Badijo* for Somalian *Qadijo* in Swedish registers, see Löfdahl & Wenner 2018:76). In this process, the impetus for adaptation largely stems from individuals from the receiving community, who tend to speak the majority language in the immigrant country (see also the examples in Sections 3.2.2 and 4.3).

Written names can also be subject to *orthographic adaptation* upon transcription or copying from exemplars, especially in historical contexts where the written form is not considered fixed and thus allowing for adaptation to alternative orthographic conventions (see

Waldispühl & Wallis 2023). Contemporary contexts, however, may also witness spelling deviations, which, under the scrutiny of a fixed orthography, are classified as errors, a subject further discussed in Section 3.2.1. A distinctive form of written adaptation is the transliteration into an alternative script, for instance, from the Cyrillic to the Latin alphabet. The protocol for handling the transliteration of foreign names in modern public administrative processes may follow established procedures, though instances of spontaneous and idiosyncratic adaptation are not uncommon, see Sections 3.2.1 and 3.3.

A fascinating historical exemplification of phonetic, orthographic, and *lexical adaptation* within the multilingual context of the Cross River Basin region in Nigeria is provided in the work of Mensah (2015:115–116). The study illustrates the adaptations made to native Efik personal names to align them with English phonological and orthographical principles. This process was initiated by missionaries who, upon conducting baptisms, renamed individuals to facilitate pronunciation and the written representation of these names for themselves. The adaptation appears to have been conducted initially following an idiosyncratic method, which subsequently became conventionalized. Among the documented samples of Efik personal names and their anglicized versions are *Ófióñ* [ofioŋ] – *Óffiong*, *Èfiòm* [efiom] – *Effiom*. One prevailing strategy was ‘the establishment of equivalence, where Efik names are replaced by English names not based on any semantic interrelationship but as a result of phonetic resemblance’ (Mensah 2015:116). Among such Efik-English name pairs provided by Mensah are *Ókón*–*Hogan*, *Ásibòñ*–*Archibong*, *Éné*–*Henry*. Additionally, Mensah (2015:117) clarifies that phonetic adaptation may also involve the manipulation or incorporation of tonal features.

In the volume titled *Kulturelle Integration und Personennamen im Mittelalter* edited by Haubrichs & Jochum-Godglück (2019), a multitude of investigations scrutinize the phenomena of *morphological integration and language mixing* – referring to the mixture of linguistic forms from several languages in one name. In his study, Haubrichs (2019) chronicles an array of hybrid names that include both Germanic and Latin linguistic components. These include com-

pound formations with a Latin and a Germanic component, such as *Ursobertus* (rom. *urso- ‘bear’ and germ. *-berhta ‘shining, famous’, *ibid*:9), as well as instances where Germanic names have undergone phonological or morphological integration to Latin, as in *Flodarius* for germ. **Hluda-hari-* (*ibid*:12). The concept of hybrid formation is extended to include mechanisms of *semantic adaptation*. A case in point is the translation that underpins the rendering of numerical terms from Latin (e.g. *Septima*, *Nona*) into their Germanic counterparts (e.g. *Sipunta*, *Niunta*). Haubrichs further incorporates into the category of hybrid names those which are Latinized versions of Germanic originals.

While semantic transparency of personal names has become less reminiscent in modern Western cultures in comparison to the Middle Ages, it is a prevalent feature in various contemporary African and Asian cultures, thereby allowing for the relative transparency and translatability of such names into other languages. For instance, the Swahili names *Tajiri*, *Furaha*, and *Haiba* are translatable into the English names *Hope*, *Joy*, and *Grace* (Zawawi 1993). Conversely, in intercultural contexts, an alternate strategy employed is the utilization of *cognate names* or what Back (1991) characterizes as ‘allonymic equivalents’. Exemplifying this phenomenon are names such as *Franz* – *Francesco* – *Francis* and *Alexandra* – *Alessandra*. However, it is noteworthy to highlight that semantic opacity is a distinct feature of onymic material in Western cultures that often renders names non-translatable, a characteristic that is particularly applicable to personal names. This concept is underlined in the works of Kalverkämper (1996), and summarized in Nübling, Fahlbusch & Heuser (2015:42–43).

An intriguing phenomenon is *translanguaging* evident in personal names, as shown in Guccini’s (2017:52–58) study on the selection of international names by Chinese exchange students in Europe and the USA. Her findings reveal that principles characteristic of Chinese naming practices, such as the significance of semantic meaning, the tradition of rhyming with siblings’ names, or the pursuit of an auspicious sound, often influence the choice of international names.

Consequently, these names are creatively ‘Chinified’, a process that becomes apparent only within the specific transcultural environment.

Drawing from an analysis of the surname alterations of Norwegian immigrants in the United States, Haugen (1953:201–205) delineates a ‘diachronic tripartite schema of adaptative strategies’ for Norwegian surnames within the English linguistic setting, wherein adaptative modifications span phonological, orthographic, morphological, and lexical-semantic domains:

1. Preservation of the original spelling of Norwegian surnames is identified as the first approach, despite potential shifts toward an anglicized pronunciation driven by prevailing English-speaking phonetic habits.
2. The second approach involves a structural reconfiguration of the name, which may manifest either through a spelling adjustment that represents the adapted pronunciation, or through a shortening of morphologically complex names.
3. The final approach entails the replacement of the original Norwegian name with an English counterpart. This substitution may operate on a spectrum: at one end lies the direct translation of names with transparent meanings (e.g. *Langhaug* transformed to *Longhill*), while at the other end exists the rare tactic of adopting a distinctly dissimilar name altogether (e.g. *Rauberg* becoming *Edwards*). The intermediary approach takes the form of selecting an English name on the basis of phonetic likeness (e.g. *Bakken* transitioning to *Bacon*).

3. Personal names and migration in modern societies

Research into personal names in cross-cultural encounters within modern societies primarily addresses key questions regarding the underlying motivations for naming children in bilingual and multi-

ethnic families, the significance of names for an individual's identity, and the societal implications associated with foreign names. Prior to detailing these themes in the subsequent subsections, the notions of 'identity' and 'indexicality' are presented.

The concept of identity is inherently intricate, and contemporary studies on identity, personal names and migration have underscored the notion that identity 1) is not a fixed or static entity, but rather a constantly negotiable and evolving process that can vary across different situations, contexts, and over time; 2) encompasses values that individuals or social groups may ascribe to themselves, or that the majority society may attribute to the individuals; 3) involves essential values for identity, which are often intersectional and can encompass various aspects, with ethnicity being just one example; and 4) is a duality of sameness, representing shared values within a particular group, and otherness, signifying distinctions from other groups (see Anthias 2012; Aldrin 2016; 2017; see also Löfdahl & Wenner 2018:73–74).

Names function as linguistic entities closely intertwined with the context and herewith the cultural and social structures, including family, clans, and ethnic groups they are used in. As symbols of these aspects, specific names or name categories can carry substantial social or cultural connotations. In recent sociolinguistic studies, this role of linguistic signs is referred to as 'indexicality', signifying the established semiotic connections between linguistic signs and social meanings based on cultural, linguistic, social, and situational conventions and norms (Silverstein 2003:195; Blommaert & Maly 2014:4; Spitzmüller 2023:192–196). Irvine & Gal (2000:37) point out that linguistic ideologies emerge when language users notice, rationalize, and justify these linguistic indices, providing explanations for observed linguistic differences. Particular names or name categories may serve as indices representing specific values integral to an individual's social or cultural affiliation. Consequently, names can signify aspects such as gender, ethnicity, religion, or socioeconomic background. These ascriptions of connotational meaning to particular names or name categories are significantly influenced by cultural trends, traditions, norms, and the prevailing discourses regarding names within a given

society. Consequently, they are inherently tied to specific spatial and temporal contexts (Wilson 1998; Botelho & Rudman 2009; Aldrin 2016; Gerhards & Buchmayr 2019).

Regarding the link between personal names, identity, and indexicality, two distinctions are crucial. Firstly, when naming a child, it is the identity of the parents that is reflected in the child's name. Additionally, in such contexts, it is predominantly the child's given name that serves as a marker for identity positioning. Secondly, in discussions about adult immigrants' names, the emphasis shifts to the self-identity of the individuals rather than the identities of their parents or family. Furthermore, attention may be given to the full name, encompassing both given and surnames, or to only one component.

3.1 Name choices and multicultural identities

Numerous investigations into the name choices of migrants highlight the dichotomy between sustaining cultural heritage practices versus assimilating into local traditions and the dominant culture's language. This body of research substantiates the pivotal role and significance of names and the act of naming in expressing cultural (ethnic, national, religious) identity. One noteworthy finding from prior studies is the practice among intercultural individuals of using different names in different social contexts: in family settings, a traditional name from their heritage language is often used, while in more formal situations and groups where the majority culture is prevalent (such as schools or workplaces), names that align with that culture are typically preferred. It has been noted that bilingual and multicultural families demonstrate substantial reflexivity regarding their intercultural positioning, often seeking a compromise between contrasting cultures when selecting names for their children.

To illustrate these phenomena, two case studies focused on immigrants in Norway can be considered. The study conducted by Reisæter (2009) investigates the surname choices of cross-cultural couples in the region of Tromsø, northern Norway, spanning the years 1977 to 1996. Up until 2003, Norwegian name law mandated that families

select a single surname for their children, precluding the option of adopting a double surname incorporating both maternal and paternal surnames. However, the regulation did permit the inclusion of a ‘mellomnavn/mellomnamn’ [middle name], positioned between the given name(s) and the surname. Reisæter’s findings reveal that, irrespective of whether one or both parents were immigrants, the father’s name was selected as the surname in 82 per cent of cases. Additionally, the mother’s surname was used as a middle name in 40 per cent of couples, provided at least one parent originated from the Nordic countries. However, only 4.5 per cent of the children with two immigrant parents received a middle name. The data from this case study suggest that traditional name choice practices and gender played a more significant role in the decision-making of these couples than the immigrant background. A subsequent study by Reisæter’s (2012) incorporated interviews about the choice of given names for children in families where one or both parents hailed from Ghana, Somalia, India, Sri Lanka, or Thailand and were residing in Tromsø. It was observed that when both parents were immigrants, they generally preserved the naming customs of their heritage cultures. Nonetheless, these parents demonstrated a pronounced consideration for intercultural compatibility when naming their children, deliberately avoiding names that were morphologically complex or phonetically starkly divergent from Norwegian (Reisæter 2012:228). In families consisting of one Norwegian and one foreign (non-Nordic) parent, it was not uncommon to encounter what Reisæter (2012:229) has labelled ‘compromise names’. In these instances, the approach favoured was to give children dual names comprising one Norwegian and one cultural heritage name, such as *Erik Carlos* (Norway-Peru) or *Kanayo Sindre* (Nigeria-Norway). Another strategy observed was the selection of cognate names (‘allonymic equivalents’), i.e. variants of the same etymological name, e.g. the pair *Frants* (Norwegian) and *Francisco* (Spanish) or *Karl-Carlos*.

Another naming strategy Alhaug & Saarelma (2017:75–81, 88) observed in their research focusing on Finnish-Norwegian mixed couples residing in Norway is to select ‘international names’. These

are names common across several cultures and languages and may include Biblical names like *Maria* or *David* or widely recognized names of English, French, or German origin such as *William* or *Julia*. These names serve as a neutral option. Alhaug & Saarelma (2017:75–81, 88–89) noted that the mothers had a more decisive impact on naming their children than the fathers, regardless of whether the mother was an immigrant from Finland or ethnically Norwegian.

Mangena & Waliaula (2021) provide insight into a related practice in Zimbabwe, where individuals in areas of crosslinguistic interaction often select names for their children from adjacent linguistic communities. This process gives rise to ‘hybrid’ full names, often combining surnames from the child’s own linguistic group with first names from a different, neighbouring group. These naming choices reflect the cultural interchange between different indigenous African cultures and are indicative of the dynamic language practices within certain family settings (Mangena & Waliaula 2021:427).

The practice of adopting double names has been observed also among indigenous minority cultures, such as the Romani community in Sweden. Members of this community frequently carry both a Romani name and a name that aligns with the majority culture; an example provided by Wenner, Löfdahl & Tingsell (2017:196) is *David Poncho*, with *Poncho* meaning ‘beautiful, vivid fish’ in Romani. Such naming practices are also seen in the trilingual community in Northern Norway, as discussed by Lindgren (2011), where individuals may use Kven, Sámi, and Norwegian names concurrently.

Multiple studies have indicated a pattern where there tends to be greater creativity and innovation in the naming of girls, whereas boys’ names are often more traditional and closely linked to heritage culture. This trend has been particularly noted within the Somali community in Sweden (Löfdahl & Wenner 2018:76).

Grima (2020) examines the naming practices of Ethiopian-Americans. She highlights that naming patterns within an apparently homogenous national (immigrant) group may in fact differ based on the experiences of various ethnic groups in the home country. Grima (2020:29–31) notes that members of the subjugated Oromo people rein-

forced their ethnic identity by consciously choosing Oromo names for their children while Amhara parents were less concerned expressing their Amhara identity through their children's names. Instead, this group was more concerned choosing names that delimit themselves from African-Americans in the United States (ibid:28–29).

3.2 Adult migrants and name changes

Adult immigrants typically prefer to keep their original given names and surnames, as these are intimately connected to their identity and cultural heritage. Numerous studies show that adult immigrants consider their names to be essential components of their identity and cultural background. Despite this tendency, there are factors that can lead to a change in names; in this section, 'change' is broadly defined, encompassing everything from adaptation in pronunciation during everyday interactions to official alterations of the written name.

Name changes among adult immigrants can be involuntary, stemming from external circumstances, or voluntary, driven by personal choices. In the former scenario, enforced name changes might be due to inconsistencies with national name laws or linguistic mismatches between names in the native language and those in the host country's majority language, or even due to errors during the documentation process at government offices related to migration or population registration.

On the other hand, voluntary name changes are often unofficial, revolving around linguistic adjustments of foreign names to align with the local majority language or the adoption of informal names in personal circles. Such changes are usually prompted by practical considerations and a desire to assimilate into the society of the host country but also to circumvent discrimination.

The upcoming two sections will primarily draw on research carried out in the Nordic countries to exemplify and shed light on these issues.

3.2.1 Forced name changes and cultural conflicts

Research has identified that discrepancies in national legal naming systems can necessitate involuntary name changes during the migration process. Most prominently in studies on immigrants in the Nordic countries, the challenges that emerge due to the divergence between the East African three-name and the European two-name system is mentioned. The East African system typically comprises a given name, followed by the individual's father's name, and then the paternal grandfather's name. Upon arrival and registration within Nordic population registers, migrants from East African nations have often been forced to adapt their naming structures. Previous studies such as those by Utne (2008:87–93), Reisæter (2012:228), Löfdahl & Wenner (2018:70–72), and Frändén (2017) have documented this practice. For example, in Sweden before the legal change in 2017, immigrants were permitted to register only one name as the surname. Thus, Somali immigrants would typically have the grandfather's name registered as the surname, with the father's name becoming either a second given name or a middle name. This alteration disrupts the vital Somali clan tradition, wherein the sequence of paternal ancestral names plays a critical role in social identity and navigation. Deviation from this tradition through imposed name changes can lead to the erasure of clan lineage in diasporic communities and may present social challenges, especially for men who wish to continue the tradition of passing down their names. Additionally, such modifications in name structure can result in misunderstandings within Swedish society. For instance, in the case of a woman named Sabrin Mohammed Osman, it could be mistakenly assumed that *Mohammed Osman* signifies a man's name due to local naming conventions, causing confusion and potentially impacting her social interactions (Löfdahl & Wenner 2018:72–73).

Reisæter (2012:228) observes that while Somali immigrants in Norway may have been initially dissatisfied with name adaptations required by Norwegian laws, they generally accepted their new, European-style names for formal purposes. However, they continued to use their traditional names in more casual or informal contexts. The research by Löfdahl & Wenner (2018) corroborates this finding

among the Somali community in Sweden, noting that Somali immigrants often retain their traditional naming customs privately despite official changes. Yet, the study also reveals that some members of the Somali community were taken aback or distressed by the alterations to their names. Löfdahl & Wenner (2018:71–72) conclude that while established protocols are in place at the Swedish Migration Agency for recording Somali names, the communication of such policies and procedures to the Somali community or to individual migrants is inadequate. This lack of clear communication may contribute to the surprise or discontent experienced by some Somali immigrants upon learning of the changes to their names upon registration.

Due to disparities in spelling and pronunciation between heritage languages and the languages of the host country, spelling errors can occur during the registration process at migration offices or in municipal population registers. While some people may choose to accept the altered spelling of their name in their new country's official documents, others may contest these changes and insist on correcting the spelling as found in Lif's (1999) study. Spelling mistakes can potentially lead to considerable challenges; for instance, if a mother's name is spelled incorrectly in the official documents of the host country, it may not match the spelling of her name on her children's documents from their country of origin, creating potential problems for the family, see Löfdahl & Wenner (2018:76).

An example from Switzerland further illustrates the significance of name spelling. In 2016, media highlighted a complaint by a new Swiss citizen of Serbian heritage about the missing acute accent in the letter *ć* in his surname (Scheidt 2016). In response, a member of the National Council initiated an interpellation titled 'Wer Schweizerin oder Schweizer werden will, soll die Schreibweise seines Namens frei wählen können [Anyone wishing to become a citizen of Switzerland should be free to choose the spelling of their own name (translation by Rhian Coggin)]'.¹ The issue was debated within the Federal Council and potential solutions were explored. Finally, in 2021, with a

¹ <https://www.parlament.ch/de/ratsbetrieb/suche-curia-vista/geschaeft?Affair-Id=20163717>. (Accessed 18 March 2024).

revised version in 2023, measures were announced to introduce a new name-writing standard as of 2025, accommodating a wider range of symbols and diacritics.²

The fact that Slavic female immigrants with names ending in, e.g. *-ova* or *-ska*, have to adopt their husband's or father's names (ending, e.g. in *-ov* or *-ski*) upon registration in certain western European countries because the host country only accepts immutable family names further illustrates the intersectional aspect of name adaptations (Teutsch 2016:566).

While much of the existing research emphasizes the strong connection between personal names and identity, there are also records of migrants exhibiting different attitudes towards their names. Frändén (2017:117–118) cites an example of an individual with a Finnish surname who moved to Sweden as an adult and saw their surname as 'just a code' for navigating everyday life, rather than a marker of their identity. This individual, a frequent traveller with a global perspective, represents an alternative viewpoint on the subjective significance of personal names in the context of migration.

3.2.2 Voluntary name adaptations and changes

Aside from changes in the spelling of foreign names, immigrating individuals frequently note variations in how their names are pronounced, especially when their names feature sounds unfamiliar to the language(s) of their host country or have an unknown spelling. Immigrants tend to familiarize themselves with the pronunciation most commonly used in the majority language of their host country and adapt the pronunciation of their own names accordingly.

This phonetic adaptation was the subject of a study conducted by Frändén (2016), which examined the attitudes of individuals in Sweden with foreign surnames – defined as those not registered in Sweden before 1920 (Frändén 2014:32–33) – toward varying phonetic renderings of their names, as well as their usage of these variants. The study found that, among the research subjects, the phonetic adaptations of

² <https://www.admin.ch/gov/de/start/dokumentation/medienmitteilungen.msg-id-95012.html>. (Accessed 18 March 2024).

their surnames into Swedish were the most commonly used, especially when introducing themselves to Swedish-speaking individuals. Contributors cited practical reasons for these adaptations – such as facilitating easier communication with Swedes, particularly authorities, and circumventing discussions about their names. The use of original heritage language pronunciations amongst the researched individuals largely depended on their linguistic background and whether they still spoke their heritage language and their degree of engagement with their heritage community, be it in their host or home country. Subjects maintaining strong connections with their heritage language tended to use dual pronunciation forms of their surname: an adapted Swedish form for engagement with the majority culture, and the original form in heritage language contexts, such as with family.

Additional findings from Frändén's research further illuminate the complex relationship between personal names, integration, and identity among immigrants. In one example, a participant reported that the adaptation of her surname's pronunciation into Swedish coincided with her subjective sense of integration into Swedish society (Frändén 2016:139–140). Meanwhile, other participants expressed a stronger connection to the heritage language pronunciation of their given names compared to their less frequently used surnames. Lastly, the research subjects appreciated when their friends or colleagues showed interest in learning to pronounce their names in the heritage language, interpreting it as a sign of respect.

A study by Löfdahl & Wenner (2018:71) focused on Somali names in Sweden and noted a generational divide in name pronunciation. The younger generation, having grown up in Sweden, preferred the adapted pronunciation of their given name [aksmad] aligning with the written form *Axmad* as opposed to the original [ahmad] pronunciation. They perceived this as more practical. Meanwhile, the older generation adhered to the original pronunciation. Gerhards & Buchmayr's (2019) study also identified a generational shift. The divisions between the majority and minority societies appear to lessen among second-generation immigrants, as suggested by their attitudes towards foreign names. However, this pattern was not evident among

immigrants from Turkish and Arab regions, underscoring the heterogeneity among different immigrant groups and their variable interactions with the host country's majority culture. A similar trend could be shown for immigrants from North Africa in France (Coulmont & Simon 2019).

Another strategy employed by immigrants to circumvent mispronunciation and related challenges with foreign names is changing their names unofficially. An instance of this was recorded by Reisæter (2012:231), who reported a Chinese student in Norway who changed his given name from *Shuai* – prone to mispronunciation and difficult to remember, as per his experience – to *Rice*. He considered this name easier to use, given its association with Chinese culture. Similar findings are reported in Guccini's (2017:49–50) research on Chinese exchange students in Europe and the USA.

Political or religious reasons can also motivate name changes. Individuals may change their names upon converting to a different religion or to shed a name that was imposed upon them in a country from where they have fled. Moreover, marriage is another context in which name changes occur. Immigrant women may adopt their husband's surname not only for traditional reasons, where it has been expected that a wife takes her husband's surname, but also for practical reasons, such as sharing a common surname with their children for practical purposes or because of a will to integrate. Reisæter (2012:231–232) notes that these practices are also driven by the desire to facilitate social and administrative interactions. For further examples of mixed multicultural full names of women due to marriage see Odebode (2021).

When permitted by national laws, immigrants may choose to officially change both their given name and their surname. The reasons for this can vary widely, but common themes include avoiding societal discrimination and disassociating from negative personal experiences, see Section 3.4.

3.3 National name laws as a challenge

Conflicts can arise in cross-cultural and multilingual contexts when personal names do not conform to national naming laws. These conflicts can be individual and unique, for example, when an immigrant's name cannot be registered or when it is modified by public authorities to comply with national naming laws and spelling conventions. However, these issues can also extend to and affect an entire community, especially when naming customs or spelling rules in a minority language are dismissed by national laws based on the majority's cultural practices and language. While this latter context does not directly pertain to migration and mobility in the strictest sense, it is relevant in the broader discussion around personal names and multilingualism and will be briefly included in the upcoming discussion. The following examples, mainly from Nordic countries, will illustrate the conflicts and challenges that arise from national naming laws, specifically regarding immigrants, minority groups, and public administration.

The development of name laws in many European countries can be seen in the light of the nation-building processes and the ideologization of language that took place during the 19th and early 20th centuries. These laws often link the form of names closely to the national majority language, reflecting broader sociopolitical dynamics of the time.

The initial purpose of Sweden's first name law from 1901, the 'släktnamnsförordning' [surname ordinance], was to establish the systematic use of surnames throughout Sweden to aid in the identification of its citizens. The regulation of immigrants' names was not directly addressed in this early legislation. The Swedish onomasticon had already been influenced by German and French names, prompting purification efforts to advocate surnames derived from the Swedish language. This movement aimed to strengthen the national identity through names and is evidenced by the creation of books with suggested surnames (Hedberg 2021). The subsequent personal name law of 1963 continued to emphasize the stability of the name inventory, reflecting an interest in maintaining conformity with 'inhemskt språkbruk' [national language use]. The phrase implied that surnames

should conform to Swedish linguistic patterns in terms of formation, pronunciation, and spelling. However, subsequent legislation, such as the name law from 1982, signalled a shift towards greater liberalization and individual freedom. The requirement for surnames to be adequate ‘i det här landet’ [in this country] left more room for interpretation (Brylla 2009:141). According to Frändén (2010:115) it was not legally assessed whether the names of autochthonous minority groups such as the Sámi people in Sweden, whose names often use letters such as *đ*, *ž* not included in the Swedish alphabet, were conform with this name law. For Norway, it is known that the names of autochthonous minority groups were forcibly Norwegianized (see Sannhets- og forsoningskommisjonen 2023:462–468). The most recent Swedish Personal Names Act from 2016 introduced even greater flexibility, focusing more on individual freedom. It allows persons with foreign citizenship to retain their surnames, marking a departure from the more restrictive past to a more diverse, internationalized society.³

Similar trends can be observed in Iceland. However, considering that the standard naming practice in Iceland is the use of a given name followed by a patronym or matronym as a second name, the discourse surrounding foreign names extends to naming practices, particularly the use of hereditary surnames. In the Icelandic name law of 1913, foreigners were allowed to ‘write their legal name in the manner to which they are accustomed’ (Article 13, translation by Willson 2017:164), reflecting an acceptance of foreign naming conventions. However, the subsequent law of 1925 does not specifically mention the names of foreigners. Instead, it applied a unifying principle that said:

Each person shall have one or two Icelandic names and identify him- or herself by his or her father, mother or foster father and always write the name and identifying name (patro- or metronymic) in the same way throughout his or her life. [...] People may not have other names than those that are correct according to the laws of the Icelandic language. (Articles 1 and 4, translation by Willson 2017:162)

³ https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svenskforfattningssamling/lag-20161013-om-personnamn_sfs-2016-1013/ (Accessed: 1 November 2024).

Moreover, it states that ‘no one may adopt a surname henceforth’ (Article 2) (see Willson 2017:162 with literature). The name law of 1996, which is the one currently in effect, relaxed the previous regulatory structure somewhat by requiring that names must be able to adopt an Icelandic genitive ending and that ‘it may not be contrary to the Icelandic language system’ (Article 2, translation by Willson 2017:163). This formulation allowed for a certain degree of flexibility while still prioritizing the Icelandic linguistic framework. Under this law, individuals of foreign origin are permitted to retain their foreign surnames, though these names could not be used as hereditary, but rather as non-heritable middle names. Additionally, children with one Icelandic and one foreign parent were given the option to have a second given name derived from the non-Icelandic parent’s cultural background (Willson 2017:163–164). This reflects a broadening acceptance of multicultural influences within the Icelandic naming system. However, when it came to obtaining Icelandic citizenship, the 1952 Icelandic Nationality Act mandated that foreigners adopt an Icelandic name. The rationale behind this law was to prevent discrimination against individuals with native Icelandic names and to maintain a uniformly Icelandic identity. Nevertheless, strict enforcement of this regulation led to public dissatisfaction, resulting in several exceptions to the rule. This shift was informed by the need to align with the European Convention on Human Rights, considering a name as an integral aspect of personal rights. The outcome of these processes has been that immigrants may have more leeway in name choices compared to native Icelanders, a situation that reflects a tension between maintaining national identity and respecting individual rights. This contrast has been a subject of ongoing public discussion in Iceland, highlighting the complexities that emerge as societies contend with issues of cultural integration, identity, and personal freedom (Willson 2017:168–176).

Willson (2021:35) highlights that conflicts and misunderstandings about foreign names in public administration can arise ‘because language planners, administrators, and private citizens have different priorities and different views of language’. She cites several cases

where the original orthography of a foreign name could not be registered in official databases due to the lack of diacritics or special characters in various administrative systems. While administrators may prioritize practical aspects, the spelling of a name can carry symbolic value for an ethnic minority and contribute to their identity – this is applicable to both immigrants and indigenous populations. To resolve such conflicts, Willson (2021:46–47) suggests that the different parties engage in dialogue to develop a better understanding of the various perspectives. She also proposes drawing inspiration from library cataloguing, which allows for greater variation in recording names and their variants.

Currently, personal names are not mentioned in the European Convention of Human Rights (ECHR). However, Tirosh (2010) notes that there have been several cases at the European Court of Human Rights, where conflicts between national name laws from different countries provoked complaints from individuals. In the field of legal studies, it has also been observed that national name laws can be problematic from an international perspective, particularly regarding the principle of equality (see Eriksson 2021:54–68, for instance, discussing the situation in Sweden).

Teutsch (2016:566–569) offers more examples of personal names in cross-cultural settings clashing with legal jurisdictions. There remains a need for a comparative study on these issues, and more broadly, for international perspectives on personal name legislation in Europe and other regions, and the routines for interacting with foreign names.

3.4 Indexicality of names and societal attitudes towards foreign names

Just like other linguistic forms, names can be associated with specific social groups, cultural meanings, or certain usage contexts. This function of linguistic features is referred to as ‘indexicality’ in sociolinguistics – the association of linguistic forms with social meanings through cultural, linguistic, and social conventions or norms (see the introduction to Section 3 above).

An early study on the indexicality of surnames by Ris (1977) showed that individuals in Berne, Switzerland, shared the perception of specific Swiss surnames being indicative of the name bearers' regional origin within Switzerland (such as *Gysin* for residents of the Canton of Basel) and their occupations (*Vischer* and *von Tscharner* as diplomats or bank directors, *Ott* as dairyman, sculptor, teacher or construction handyman).

Similarly, personal names can signal ethnic affiliation and national origin. According to a study by Frändén (2017), people with Finnish surnames living in Sweden tend to be categorized as 'Finns' and are often expected to be fluent in Finnish, regardless of their proficiency in Swedish or how long their families have lived in Sweden. Conversely, their Finnish surname serves as an important identity marker for the name bearers themselves. This particular significance of Finnish names was found to be even more pronounced among those who no longer have strong ties to Finland and do not speak the language.

The ethnic or national index of a personal name can have societal consequences for individual name bearers. Language ideologies and attitudes towards certain social groups are reproduced in the reception of names in everyday name usage. People with foreign names may be at risk of discrimination, for instance, on the labour or housing markets (see e.g. Zschirnt 2020; Molla, Rhawi & Lampi 2022; Martinello & Verhaeghe 2023).

As Bursell (2012) and Khosravi (2012) found in their separate Swedish studies, one of the main motivations for migrants seeking official name changes is to evade potential discrimination in society. A Swedish report from 2006 showed that individuals with foreign-sounding names are more likely to request official name changes in Sweden than those with Swedish names, with the majority of these requests coming from individuals of African, Asian, or Slavonic origin (Arai et al. 2006). An interesting economic dimension to these changes was highlighted, indicating that after changing to a Swedish-sounding name, individuals on average experienced increased earnings compared to those who retained their foreign names.

Hagström (2006:145) claims that there are hierarchies between languages with regard to societal attitudes towards them that are mirrored in given names. According to her, names that signal ‘un-Swedishness’ are at the bottom of the hierarchy while so-called international names (commonly from English, French or German origin) hold a higher position and conjure more positive associations.

Obojska’s study (2020) further illustrates the indexicality of Polish names in Norway, both from the societal perspective, through a discourse analysis of media representations, and from the perspective of Polish immigrants living in Norway, based on interview data. She explored the narrative of a Polish immigrant in Norway who changed his name officially, revealing that his primary reason was to distance himself from unhappy school memories where his Polish name symbolized ‘an identity of a disempowered, bullied and marginalized migrant, rejected by the members of the majority’ (Obojska 2020:346). His name change facilitated ‘constructing an opposing one [identity] – that of an agentic decision maker who launches his own name change and who thereby gains access to social resources’ (ibid.).

On sociocultural, legal and institutional constraints in immigrants’ naming agency on the basis of examples from Canada, see Pennesi (2016; 2018).

3.5 Names in multilingual interaction

The research field of socio-onomastics is increasingly considering how names function within conversations and interactions (see Stefani 2012 with a focus on place names; Droste 2022). One aspect of this research focuses on how personal names, along with titles and kinship terms, are used in multilingual interactions, an area that has not been widely studied.

One study that exemplifies this interest investigated the use of names within a breakdance group of people with Italian heritage in Mannheim, Germany (Bierbach & Birken-Silverman 2007). It found that the use of names, including those in standard Italian and regional dialects, played a significant role in forming a modern, urban, ado-

lescent group identity. The names were used strategically to delineate group boundaries and to signal membership within the in-group, distinguishing them from external groups. The authors highlight that names and naming practices are a linguistic and cultural resource for a multilingual community. These practices, alongside other resources like code-switching, can be drawn upon in communication to construct identities and socio-symbolic meanings. Names thus become an instrumental part of a multilingual community's interactional dynamics. An interesting finding from Bierbach & Birken-Silverman's study (2007:148) is the 'syncretism of ethnic, socio-cultural, and gender identities' in the use of names and the process of identity construction. This intersection shows that names can embody multiple layers of identity at once and that the context of their use can switch or blend these layers.

Further research into how names are used in multilingual interactions could shed more light on how individuals negotiate the complexities of identity and belonging, especially in cross-cultural settings. Such studies could also reveal potential conflicts that arise when multilingual individuals navigate various social contexts and interact with different people, each with its unique linguistic and social conventions.

4. Historical personal names and migration

As stated in the introduction, research focusing on the historical aspects of personal names and multilingualism is scarce. Nevertheless, the field is beginning to gain more attention. Recent works such as those by Haubrichs (2011) and Haubrichs & Jochum-Godglück (2019) primarily explore Western Europe during the Middle Ages, whereas a latest volume regarding multicultural aspects of names, edited by Felecan & Bugheşiu (2021), provides both modern and historical perspectives from different parts of the world.

Berecz's (2020) book on names and naming in the Late Habsburg Borderlands gives an essential historical exploration of the complex relationships between names, identity, national ideologies, and polit-

ical power. The study conducts a thorough examination of naming in linguistic minority communities under national name policies and language ideologies based on the national majority language. Although it does not directly address migration, these perspectives are valuable for a broader understanding of personal names and multilingualism.

When it comes to research on historical personal names and migration, popular topics include name choices in cross-cultural families and communities, combined with the methodological question of how such choices and naming practices reflect identity, group belonging, and cultural assimilation and integration (Sections 4.1 and 4.2). Section 4.3 addresses name changes and Section 4.4 discusses the use of parallel names. The final aspect highlighted in this chapter is the influence of migration on a language's name inventory over time (Section 4.5).

4.1 Name choices and cultural accommodation

In the exploration of historical personal names and migration, one pertinent theme is how name choices in multilingual contexts signal cultural identity positioning and accommodation within local communities for migrant populations.

Haubrichs (2019) provides valuable insights into name choices and name forms during the Early Middle Ages when Germanic, Romance, and Latin contexts intersected. He identifies two main types of onomastic assimilation practices among the Germanic people when in contact with Romance and Latin cultures. The first type involves onomastic assimilation, where Germanic-Roman mixed couples would choose Latin or Christian names for their children. Haubrichs interprets this choice of Latin names as indicative of an identity change from Germanic to Roman, representing a move towards linguistic and cultural alignment with the dominant Roman culture. Conversely, Haubrichs also notes instances where Germanic names were maintained despite the cultural assimilation of a Germanic family into the Roman context. Retaining Germanic names in such cases might reflect a desire to preserve elements of the original, or perhaps

non-dominant, cultural identity. The second type of cultural assimilation documented by Haubrichs (2019:4–5) is the adoption of the Latin naming convention of *tria nomina* – a practice whereby individuals of Germanic origin would take on names consisting of a first name (praenomen), second name (nomen), and third name (cognomen), as seen in the names recorded on grave inscriptions such as that of *Flavii Servilio Traustaguta* from the end of the 4th century. This shift towards Latin naming customs, however, was generally limited to the 5th and 6th centuries and predominantly seen among the upper class.

Haubrichs (2019) also examines how hybrid names emerged and what these names can tell us about social dynamics and cultural integration during the Early Middle Ages. Haubrichs (2019:8–15) highlights the development of linguistic hybrid names that combined Germanic and Romance elements, for instance in *Urse-bertus* (see Section 2). The creation of these names indicates a cultural synthesis as Germanic people settled and integrated into Latin/Romance-speaking regions (Haubrichs 2019:11). The adaptation of names to form blends suggests a bidirectional exchange, with cultures influencing each other and creating a new, hybrid identity in certain contexts.

Jochum-Godglück (2019) digs deeper into the factors that promoted the introduction and establishment of Germanic personal names in Romance-speaking areas in Gallia, north and central Italy, the Rhineland, and the Donau and Alpine regions in the 6th–8th centuries. She found that it was not just multicultural families (where one partner was of Germanic origin) who contributed to the spread of Germanic names, couples of full Romance origin also named their children with Germanic names. This suggests a readiness or even eagerness to assimilate under Frankish rule and adapt to changing social conditions. These name choices went beyond mere personal identity; they became political signals demonstrating allegiance to the prevailing Frankish authority.

Digilio's (2019) research on names recorded in charters of the Langobardian Duchy of Benevento in the 8th century adds further nuance by associating name choices with social hierarchies. In her study, Germanic names and naming practices were popular among

aristocratic and free populations, suggesting the preservation of Germanic cultural identity among the ruling and free social classes. In contrast, Romance and hybrid names were more common among the less powerful social strata, such as bonded peasants and unfree servants, reflecting a cultural dominance imposed by the immigrant Longobards, who had conquered and subjugated the native Italo-Romance populations. What is particularly striking in Digilio's (2019:190, footnote 8) analysis is the finding that Longobard leaders were resistant to cultural integration. Their preference was to maintain their cultural heritage and identity rather than blend with the local (subjugated) population. Naming practices were a demonstration of this intention, with the Longobards seeking to preserve their distinct identity through the use of traditional Germanic naming conventions. The observations from these studies indicate that naming practices were closely tied to social status and political power.

In a more recent case of name assimilation involving Norwegian immigrants in Koshkonong, North America, Haugen (1953:211–213) examined name choices for children as recorded in church book records dating from 1856–1886. He identified a three-stage development that mirrors the process of cultural assimilation and identity construction. During the first stage, the names given to children by the initial settlers were primarily of Norwegian origin, reflecting their cultural roots and connections to their homeland, Norway. This practice shows the immigrants' initial efforts to preserve and transmit their cultural heritage through names. The second stage sees the influence of the surrounding American community becoming more marked, leading the Norwegian immigrants to adopt names that resonated with both Norwegian and American urban fashion trends. During the third and final stage, the use of Norwegian names diminished, as more distinctly American names were chosen for the children. The weakening of the inclination for Norwegian names suggests a linguistic and cultural assimilation into the broader American society. Nonetheless, it is worth noting that some descendants occasionally chose to use a Norwegian name as a mark of their heritage, preserving some connection to their ancestral culture. This deliberate choice suggests

that names can serve as a platform for asserting ethnic or cultural identity, even within the broader context of cultural assimilation. Interestingly, such cultural markers become more salient over time or across generations as a counter-narrative to the overall trend of assimilation. This pattern underscores names as dynamic features of personal and communal identities that can simultaneously conform to and resist broader cultural and societal influences. A similar tendency could be noted with immigrants from Northern Europe in Argentina (Sippola 2023).

4.2 Names and (multi)cultural identities

Patzold & Schorr (2019) shed light on a crucial methodological question regarding names and identity in historical societies. They highlight that the concept of ethnic identities – in the case of their study, Germanic versus Roman – may not have existed or been recognized during late antiquity. They further suggest that etymology of a name may not necessarily correlate with ethnicity. This perspective poses a challenge to the notion of linguistic determinism in naming conventions and their associations with historical cultural or ethnic affiliations. As a case in point, they explore the name choices of bishops from the 5th–7th centuries in the Germanic-Romance contact zone of Gallia. They note that many among these bishops used parallel names – full forms next to hypocoristic forms – and that, in numerous instances, the etymology of these names was ambiguous. Patzold & Schorr interpret these name choices as an expression of intercultural awareness among this highly mobile group of social elite. Use of parallel names, particularly those with ambiguous roots, may reflect an ability to navigate multiple cultural spheres and a heightened sense of sociolinguistic pragmatism. By moving away from strictly dichotomous notions of ethnic identity and recognizing the interplay and fluidity of linguistic and cultural elements in naming practices, their discussion underscores the complexity and dynamism of self-identification in history.

Conversely, Laliena Corbera's (2002) study on personal names in 11th and 12th-century towns in the Aragon Crown demonstrates distinct naming practices among migrant groups and how these practices mirrored their cultural identities and social integration. The research found that indigenous Aragonese peasants typically used archaic Basque names accompanied by patronyms in the genitive case, reflecting a strong local tradition. In contrast, the 'Francos', migrants from regions such as Southern France, Normandy, and Italy, often carried a second name of toponymic (*Gocelm de Montepellier*) or occupational nature (*Roger, cabater* 'Roger, shoemaker') in the nominative case. These naming practices, retained by the 'Francos' in their new settlement, were seen as a means of preserving social identity. Laliena Corbera (2002:124–125) points out that these migrant groups not only held onto their traditional names but also reinforced their collective identity through economic solidarity, residential proximity, and intermarriage. Similarly, Muslims in the region who – despite being subject to discriminatory practices and being predominantly peasants – maintained their Arabic naming system well into the 15th century, even under the pressure of Christian integration. An exciting case highlighting the contrast between the in-group names of Muslims and the naming of the majority community are documents from Tudela near Zaragoza written in Arabic with an interlinear Latin translation. While the names in Arabic consisted of three or more elements indicating the paternal family line of a person, the Latin translations shortened the names to two elements, and sometimes even bynames were added. This practice reflects a top-down adaptation of Arabic names into the Christian naming framework. Muslims used their Arabic names within their community but adopted official Christian-designated names in interactions with the wider society (Laliena Corbera 2002:129–130).

Haugen's (1953) study on Norwegian immigrants in North America reveals parallels to the findings in Laliena Corbera's work and modern multilingual naming practices. Norwegian immigrants would use their original names within their community but adopt anglicized names – often phonetic adaptations or cognates – in external and

official contexts. This practice extended to tombstone inscriptions, preserving the in-group naming convention for posterity (e.g. *Klein Pedersen Hesthammer*), whereas in public life and legal contexts, the anglicized names were necessary (e.g. *Cleung Peerson*) (Haugen 1953:195). Parallel name usage can also be noted with given names. When entering school, for instance, Norwegian immigrants were given American names. Common strategies defining these names were to choose an alliterating American name similar in sound (e.g. *Kari* > *Carrie*, *Steinar* > *Stanley*) or, if available, cognate names (e.g. *Harald* > *Harold*, *Johan* > *John*). The immigrants usually accepted these names forced upon them, but maintained their Norwegian names in the family.

These studies show that parallel name usage or ‘polyonomastics’ as the practice is labelled by Pina-Cabral (2010:298), is not only a modern phenomenon linked to migration and multiculturalism but also a historically consistent pattern across diverse contexts. It underlines how immigrants negotiate identity, preserving cultural roots while adapting to new environments. Furthermore, it highlights that names function on different levels – as personal identifiers and as symbols of cultural belonging and adaptation. Pina-Cabral (2010), in his work on Lusophone personal naming practice where present-day individuals use parallel names or several name variants, emphasizes the salience of the concept of the ‘true name’ among his interviewees. On the basis of case studies in Macao, Brazil and Portugal, he comes to the conclusion that the conditions for a ‘true name’ are threefold. The concept applies to the name form inscribed in the Civil Register, to the name that ‘relates to the person’s unitariness’ and represents the person’s ‘dominant national or ethnic identity’ (ibid.:302).

4.3 Name changes

A name’s recorded form can be significantly impacted by the scribes responsible for registering them, especially in historical contexts. As highlighted by scholars like Porck & Mann (2014) and Waldispühl (2020), scribes tended to adapt unfamiliar names phonetically, mor-

phologically, or semantically to fit their own linguistic conventions. This process inevitably introduces variability, especially when these names are transcribed from spoken language.

Name changes are particularly pertinent in the context of immigration. For instance, the first Norwegian immigrants to 19th-century America often had to choose a fixed surname, despite this not being a standard practice in Norway at the time (Haugen 1953:199). As a convention, Norwegians more commonly used patronyms (father's name + *-sen* 'son' or *-datter* 'daughter') as second names, and farm names as third names. These would change every generation or with each dislocation. Upon arrival in America, Norwegian immigrants had to adopt a consistent surname. While patronyms were more adaptable to English, farm names were seen as more distinctive and symbolically representative of Norwegian heritage. However, the choice between patronyms and farm names was not always straightforward. The lack of a fixed convention often led to inconsistency within the same family, with siblings sometimes choosing different surnames. Haugen (1953:201) documents an extreme case of a family of four brothers who were registered under three different names: the patronym *Johnson*, and the original farm's name in two variant spellings, *Opstedal* and *Opdahl*. Some individuals even changed their chosen surnames over their lifetime, adding further variation.

The examples stress the importance of understanding the context, processes, and influences surrounding the recording of names in historical sources. In contrast to today, names need not have been as fixed in their composition of a full name or their written form.

4.4 Individual parallel names and blurred linguistic boundaries

The study by Vakareliyska (2003) presents an intriguing look at naming practices within the German-speaking minority of 'Russian Poland', where the German community had settled following an invitation from Russian rulers Catherine II and Paul I. This study further illustrates the complexity of cultural and linguistic identities in multi-

lingual settings. In this community, where German was the home language and Polish and/or Russian were also viewed as equally native, the individuals did not necessarily maintain a clear separation between their heritage name and the name adapted to the language of the dominant culture. Instead, there was a fluid use of names that could shift between various linguistic forms, reflecting the multiple language identity that these ‘Russian Germans’ held. The pastors, who were responsible for the church records in the 19th century, often recorded Polish variants of the names. However, the personal signatures by the community members sometimes revealed different preferences that could include German, Polish or Russian naming traditions and orthographies. What is particularly striking about this case is that individuals did not consistently associate each version of their name with specific contexts, such as family or official interactions, which is a deviation from the more predictable pattern of parallel name use discussed earlier. The lack of a clear pattern for the choice of name variants also suggests that for these Russian Germans, names were a flexible aspect of identity rather than rigid markers of ethnicity or cultural belonging. This fluidity underscores the complexity of how multilingual individuals navigate their social world and express their identities.

Another famous case of an idiosyncratic use of parallel names is the musician known as Wolfgang Amadeus Mozart. Mozart’s varied use of his given names reflects cultural practices of his time and his personal circumstances. Born in 1756, he was christened with the Latinized names *Joannes Crysostomos Wolfgangus Theophilus Mozart* used in official church records. In his private and professional life, however, he chose to use different variants. In several autograph documents, such as letters or scripts, Mozart used different linguistic variants of his given names, such as *Wolfgang Amadè* or *Amadeo Wolfgango*. *Amadè* and *Amadeo* are cognate translations of Greek *Theophilus*, which in German would be *Gottlieb* (see Rolker 2009). Mozart was a highly mobile and multilingual individual and he demonstrated a flexible use of interlingual allonymic equivalents.

Today, names are often seen as a marker of identity with legal and bureaucratic significance. In many modern societies, people are required to use consistent and official name forms in documents and identification. This rise in standardization corresponds with the development of nation states and the emphasis on monolingual national identities. The increased salience of written language in contemporary societies has also given the written name body more significance and divergence from the ‘original’ and ‘correct’ written form stands out. Moreover, in modern Western societies, spelling variants such as *Sofia–Sophia* are perceived as two different names while previously such a variation might have been seen as minor and acceptable. Today, there might even be tendencies that spelling variation such as *Soffia, Sofhia* is used to make individualized given name choices (Eggert 2023).

The examples in this section signal that the notion of having one ‘true’ version of a person’s name is relatively modern and closely linked to the broader standardization processes in society. Names in historical contexts could be more fluid and adapted according to language, regional customs, and personal choice, reflecting a more multifaceted and less nationally bound sense of identity (see Waldispühl forthcoming).

4.5 Migration and changes in the name inventories

Migration has a significant impact on naming practices and the evolution of the name inventory in the host country. When individuals or groups migrate, they carry their names – part of their cultural and personal identities – to their new homes. Over time, these imported names, especially surnames, become part of the linguistic inventory of their adopted country, attesting to historical patterns of immigration.

As noted by Haugen (1953:192) and Frändén (2016:124, 126), surnames often survive beyond the language from which migrants originated. This durability of surnames means they can become the most enduring linguistic trace of a heritage language, even when the community shifts to the majority language.

This phenomenon is evident in the *Dictionary of American Family Names* (Hanks & Lenarčič 2022), which chronicles a fascinating tableau of American immigration history. The original Swedish surnames *Öberg*, *Larsson*, *Ljungström*, and *Granberg*, for instance, appear in their anglicized forms—*Oberg*, *Lawson*, *Youngstrom*, and *Granberry*, respectively, see also Hedblom (1984) and Ryman (2021).

The historical shifts in name inventory can also shed light on social and power dynamics of a given period. Chetwood's (2018) study on the influence of social changes mirrored in naming practices in post-Conquest England provides a case in point.

5. Conclusion

The discussion presented in this overview reveals the remarkable persistence of certain patterns in the interplay between personal names and multilingualism across time and space. Regardless of historical context, names function as markers of personal and group identity, serving as indicators of linguistic, cultural, and societal affiliations.

Timeless themes connecting names to multilingualism include:

- **Personal identity and cultural heritage:** Names can represent the individual's heritage, family background, and cultural ties. In both historical and modern contexts, names are an important marker and preserver of personal and cultural identity.
- **Adaptation and integration:** Just as names have been adapted to fit new linguistic and cultural environments historically – e.g. the adaptation of immigrant names to the English language and naming practices in the United States – similar strategies of name modification occur in contemporary multicultural societies. These adaptations may be seen as strategies for integration or as responses to societal pressures.
- **Parallel names:** The use of parallel names or cognates of a name in different languages can reflect a bilingual or

multilingual identity. This was true for figures such as Mozart and is also evident in modern examples where individuals might use different versions of their names in different cultural or linguistic contexts.

- Names as mirrors of societal dynamics: Just as Chetwood's (2018) study on naming practices in post-Conquest England sheds light on historical societal changes, modern naming practices can reflect contemporary issues such as globalization, and the interaction between certain cultures.

However, despite these enduring themes, there are noticeable shifts over time:

- Fluidity vs. standardization: Historically, names and name forms could be more fluid, allowing individuals to use various linguistic variants with less formal rigidity. Modern societies, particularly with the rise of nation-states, have introduced greater standardization of names, putting more emphasis on having correct and consistent name forms for legal and bureaucratic purposes.
- Legal systems and official name changes: In contemporary contexts, legal frameworks provide structured processes for name changes, reflecting the significance of names within the bureaucratic systems of modern states. These frameworks were not as formalized or necessary in historical settings, where name variations were more commonly accepted without legal alteration.

These comparisons show that while the essence of naming practices as a reflection of identity and societal structure remains constant, the way names are managed – legally and socially – has changed over time with the establishment of more formalized bureaucratic systems and greater emphasis on written language and documentation.

The outline of previous research on personal names and multilingualism presented in this article also underscores the complex interplay between personal names, identity, and integration experiences, and they

demonstrate the sociocultural significance that names carry within a multilingual and multicultural environments. Further research that connects historical to present-day settings more comprehensively and includes a comparative approach spanning over various national and cultural contexts is needed to shed more light on this complex interplay and the significance of personal names in migration.

Acknowledgments

This work has been funded partly by the Swedish Research Council, grant 2018-01556, Variation and contact in medieval personal names. I am grateful to several colleagues for inspiring and useful comments on an earlier draft of this article, especially Cynthia Vakareliyska, Karen Pennesi, Lena Wenner, and Christian Zimmer. I also thank the two anonymous reviewers for critical questions and insightful suggestions.

References

- Ainiala, Terhi & Östman, Jan-Ola. 2017. Introduction: Socio-onomastics and pragmatics. In Ainiala, T. & Östman, J-O. (eds.), *Socio-onomastics: The pragmatics of names*, 1–18. Amsterdam, Philadelphia: Benjamins.
- Aldrin, Emilia. 2016. Names and identity. In Hough, C. (ed.), *The Oxford handbook of names and naming*, 382–394. Oxford: Oxford University Press.
- Aldrin, Emilia. 2017. Creating identities through the choice of first names. In Ainiala, T. & Östman, J-O. (eds.), *Socio-onomastics. The pragmatics of names*, 46–68. Amsterdam, Philadelphia: Benjamins.
- Alhaug, Gulbrand & Saarelma, Minna. 2017. Naming of children in Finnish and FinnishNorwegian families in Norway. In Ainiala, T. & Östman, J-O. (eds.), *Socioonomastics. The pragmatics of names*, 70–91. Amsterdam, Philadelphia: Benjamins.
- Andersson, Martin. 2018. *Migration i 1600-talets Sverige: Älvsborgs lösen 1613–1618*. Malmö: Universus Academic Press dissertation.
- Anthias, Floya. 2012. Transnational mobilities, migration research and intersectionality. *Nordic Journal of Migration Research* 2(2). 102–110.

- Arai, Mahmood, Schröder, Lena, Thoursie, Peter & Thoursie, Anna. 2006. *Måste alla heta som Svensson? En empirisk studie av namnbyten och inkomster*. Stockholm: Landsorganisationen i Sverige, Integrationsverket.
- Back, Otto. 1991. *Übersetzbare Eigennamen. Eine synchronische Untersuchung von interlingualer Allonymie und Exonymie*. 2nd edition. Klagenfurt: Edition Praesens.
- Berecz, Ágoston. 2020. *Empty signs, historical imaginaries: The entangled nationalization of names and naming in a late Habsburg borderland*. New York: Berghahn Books.
- Bierbach, Christine & Birken-Silverman, Gabriele. 2007. Names and identities, or: How to be a hip young Italian migrant in Germany. In Auer, P. (ed.), *Style and Social Identities: Alternative Approaches to Linguistic Heterogeneity*, 121–154. Berlin, New York: Mouton de Gruyter.
- Blackledge, Adrian & Creese, Angela. 2017. Translanguaging in mobility. In Canagarajah, S. (ed.), *The Routledge handbook of migration and language*, 31–46. Abingdon, New York: Routledge, Taylor & Francis Group.
- Blommaert, Jan & Maly, Ico. 2014. Ethnographic linguistic landscape analysis and social change: A case study. *Tilburg papers in culture studies* 100. 1–28.
- Botelho, Maria José & Rudman, Masha Kabakow. 2009. *Critical multicultural analysis of children's literature: mirrors, windows, and doors*. New York: Routledge.
- Brylla, Eva. 2009. Johannes, Lillienstedt och Mohammed: Mångkultur i det svenska namnbeståndet. In Edlund, L.-E. & Haugen, S. (eds.), *Namn i flerspråkiga och mångkulturella miljöer. Handlingar från NORNA:s 36:e symposium i Umeå 16–18 november 2006*, 137–146. Uppsala: NORNA-förlaget.
- Bursell, Moa. 2012. Name change and destigmatization among Middle Eastern immigrants in Sweden. *Ethnic and Racial Studies* 35(3). 471–487.
- Canagarajah, Suresh (ed.). 2017. *The Routledge handbook of migration and language*. Abingdon, New York: Routledge, Taylor & Francis Group.
- Chetwood, James. 2018. Re-evaluating English personal naming on the eve of the Conquest. *Early Medieval Europe* 26(4). 518–547.
- Coulmont, Baptiste & Simon, Patrick. 2019. How do immigrants name their children in France? *Population Societies* 565(4). 1–4.
- Digilio, Maria Rita. 2019. Anmerkungen zu den sozio-kulturellen Aspekten der Onomastik germanischen Ursprungs im frühmittelalterlichen Italien (Dukat von Benevent). In Haubrichs, W. & Jochum-Godglück, C. (eds.), *Kulturelle Integration und Personennamen im Mittelalter*, 188–213. Berlin, Boston: Mouton de Gruyter.

- Droste, Pepe. 2022. Anrede mit Namen im gesprochenen Deutsch – eine interaktive Ressource. In Auteri, L, Barrale, N, Di Bella, A. & Hoffmann, S. (eds.), *Wege der Germanistik in transkultureller Perspektive. Akten des XIV. Kongresses der Internationalen Vereinigung für Germanistik (IVG), 26.–31. Jul. 2021, Palermo*, 393–398. Bern: Peter Lang.
- Eggert, Birgit. 2023. Identitet i en stavemåde? Om stavevariation i nyfødtes fornavne. In Boas, K, Schoonderbeek Hansen, I, Thode Hougaard, T. & Lindhardt Overgaard, E. (eds.), 19. Møde om Udforskningen af Dansk Sprog, Århus 2022, 93–105. Århus: Aarhus Universitet.
- Eriksson, Anders. 2021. *Det ska vara fråga om ett namn: En kritisk granskning av den nya namnlagen (Examensarbete)*. Uppsala: Juridiska institutionen, Uppsala universitet. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1583557/FULLTEXT01.pdf> (Accessed 1 November 2024).
- Felecan, Oliviu & Bugheşiu, Alina (eds.). 2021. *Names and Naming: Multicultural Aspects*. Cham: Springer International Publishing.
- Frändén, Märit. 2010. “Att blotta vem jag är”. Släktnamnsskick och släktnamnsbyten hos samer i Sverige 1920–2009. Uppsala: Institutionen för nordiska språk.
- Frändén, Märit. 2014. Nittio och ett år av namninvandring: Något om Sveriges invandrade efternamn. *Studia Anthroponymica Scandinavica* 31. 31–41.
- Frändén, Märit. 2016. “Det är ju så vi alltid har uttalat det”. Om ursprungliga och försvenskade uttal av några invandrade efternamn. *Studia Anthroponymica Scandinavica* 34. 123–147.
- Frändén, Märit. 2017. “En liten identitetsgrej” eller “bara en kod”? Tankar om efternamn och identitet bland svenskar med finskspråkiga efternamn. In Leino, U-P. et al. (eds.), *Namn och identitet: Handlingar från NORNAs 46:e symposium i Tammerfors den 21–23 oktober 2015*, 115–132. Uppsala, Tammerfors: NORNA-förlaget.
- Gerhards, Jürgen & Buchmayr, Florian. 2019. Die Wahrnehmung symbolischer Grenzen und die Strategien von Grenzarbeit: Unterschiede zwischen der ersten und zweiten Generation von Migrant/-innen. *Komplexe Dynamiken globaler und lokaler Entwicklungen. Verhandlungen des 39. Kongresses der Deutschen Gesellschaft für Soziologie in Göttingen 2018*. 1–10.
- Girma, Hewan. 2020. Black Names, Immigrant Names: Navigating Race and Ethnicity Through Personal Names. *Journal of Black Studies* 51(1). 16–36.

- Guccini, Federica. 2017. A 'Sense of Recognition': Negotiating naming practices and identities of overseas Chinese students in transcultural social spaces. In GISCA Occasional Papers, No. 12. Göttingen: Institute for Social and Cultural Anthropology.
- Hagström, Charlotte. 2006. *Man är vad man heter: Namn och identitet*. Stockholm: Carlsson Bokförlag.
- Hanks, Patrick & Lenarčič, Simon (eds.). 2022. *Dictionary of American Family Names*. 2nd edition. 4 vols. Oxford, New York: Oxford University Press.
- Haubrichs, Wolfgang (ed.). 2011. *Interferenz-Onomastik: Namen in Grenz- und Begegnungsräumen in Geschichte und Gegenwart. Saarbrücker Kolloquium des Arbeitskreises für Namenforschung vom 5.–7. Oktober 2006*. Saarbrücken: Kommission für Saarländische Landesgeschichte und Volksforschung.
- Haubrichs, Wolfgang. 2019. Chancen, Risiken und Methoden einer anthroponymischen Interferenz-Onomastik des Mittelalters: Eine Einführung in die Thematik des Kolloquiums. In Haubrichs, W. & Jochum-Godglück, C. (eds.), *Kulturelle Integration und Personennamen im Mittelalter*, 1–23. Berlin, Boston: Mouton de Gruyter.
- Haubrichs, Wolfgang & Jochum-Godglück, Christa (eds.). 2019. *Kulturelle Integration und Personennamen im Mittelalter*. Berlin, Boston: Mouton de Gruyter.
- Haugen, Einar. 1953. *The Norwegian language in America. A study in bilingual behavior. Volume 1: The bilingual community*. Bloomington: Indiana University Press.
- Hedberg, Johan. 2021. Namnböcker och namnbyråer. En undersökning av statlig och kommersiell inblandning i ansökningar om nybildade efternamn åren 1925 och 1945. *Namn och bygd* 109. 127–143.
- Hedblom, Folke. 1984. Svenska personnamn i Amerika. *Studia anthroponymica Scandinavica* 2. 87–105.
- Hengst, Karlheinz. 2015. Was sind fremde Namen? Versuch einer sprachwissenschaftlichen Eingrenzung für das Deutsche. In Kremer, D. (ed.), „Fremde Namen“, 15–39. Leipzig: Leipziger Universitätsverlag.
- Irvine, Judith T. & Gal, Susan. 2000. Language ideology and linguistic differentiation. In Kroskity, E. P. V. (ed.), *Regimes of language: Ideologies, politics, and identities*, 35–83. Oxford: Currey.
- Jochum-Godglück, Christa. 2019. Germanische Personennamen in romanischen Familien Galliens. In Haubrichs, W. & Jochum-Godglück, C. (eds.), *Kulturelle Integration und Personennamen im Mittelalter*, 24–44. Berlin, Boston: Mouton de Gruyter.

- Kalverkämper, Hartwig. 1996. Namen im Sprachaustausch: Namenübersetzungen. In Eichler, Ernst et al. (eds.), *Namenforschung: Ein internationales Handbuch zur Onomastik = Name studies = Les noms propres*, (Handbücher zur Sprach- und Kommunikationswissenschaft, vol. 2), 1018–1025. Berlin, New York: Mouton de Gruyter.
- Khosravi, Shahram. 2012. White masks/Muslim names: immigrants and name-changing in Sweden. *Race & Class* 53(3). 65–80.
- Kroiß, Daniel. 2021. *Humanistennamen: Entstehung, Struktur und Verbreitung latinisierter und gräzisiertes Familiennamen*. Berlin, Boston: Mouton de Gruyter.
- Laliena Corbera, Carlos. 2002. Personal names, immigration, and cultural change: “Francos” and Muslims in the medieval crown of Aragon. In Beech, G. T. & Bourin, M. & Chareille, P. (eds.), *Personal names studies of medieval Europe: Social identity and familial structures*, 121–130. Kalamazoo, Michigan: Medieval Institute Publications, Western Michigan University.
- Lif, Vera. 1999. Rätten till rätt namn. Vad händer med invandrades namn i Sverige? In Helleland, B. & Nilsson, L. (eds.), *Utanlandske namn i Norden. Rapport frå NORNAs tjuesjette symposium i Oslo 28.-30. mai 1997* (NORNA-rapporter 99), 227–233. Uppsala: NORNA-förlaget.
- Lindgren, Anna-Riitta. 2011. Parallella personnavn i et trespråklig miljø. *NOA-Norsk som andrespråk* 27(1). 33–58.
- Mangena, Tendai & Waliaula, Solomon. 2021. Multicultural aspects of name and naming in African cultures: The case of Kenya and Zimbabwe. In Felecan, O. & Bugheşiu, A. (eds.), *Names and naming: Multicultural aspects*, 421–436. Cham: Springer.
- Martiniello Billie & Verhaeghe Pieter-Paul. 2023. Different names, different discrimination? How perceptions of names can explain rental discrimination. *Frontiers in Sociology* 8: 1125384.
- Mensah, Eyo. 2015. Personal names in language contact situations: A case of Cross River State, South-eastern Nigeria. *Acta Academica* 47(2). 102–138.
- Molla, Hemrin, Rhawi, Caroline & Lampi, Elina. 2022. Name matters! The cost of having a foreign-sounding name in the Swedish private housing market. *PLoS ONE* 17(6). e0268840.
- Nübling, Damaris, Fahlbusch, Fabian & Heuser, Rita. 2015. *Namen: Eine Einführung in die Onomastik*. 2nd edition. Tübingen: Narr.
- Obojska, Maria. 2020. What’s in a name? Identity, indexicality and name-change in an immigrant context. *European Journal of Applied Linguistics* 8(2). 333–353.

- Odebode, Idowu. 2021. Multicultural aspects of name and naming in Nigeria: A sociolinguistic study. In Felecan, O. & Bugheşiu, A. (eds.), *Names and naming: Multicultural aspects*, 437–453. Cham: Springer.
- Patzold, Steffen & Schorr, Andreas. 2019. Namen und kulturelle Integration zwischen Spätantike und Frühmittelalter: das Beispiel des Episkopats in Gallien. In Haubrichs, W. & Jochum-Godglück, C. (eds.), *Kulturelle Integration und Personennamen im Mittelalter*, 45–77. Berlin, Boston: Mouton de Gruyter.
- Pennesi, Karen. 2016. “They can learn to say my name”: Redistributing responsibility for integrating immigrants to Canada. *Anthropologica* 58(1). 46–59.
- Pennesi, Karen. 2018. Differential responses to constraints on naming agency among indigenous peoples and immigrants in Canada. *Language & Communication* 64. 91–103.
- de Pina-Cabral, João. 2010. The truth of personal names. *Journal of the Royal Anthropological Institute* 16(2). 297–312.
- Porck, Thijs & Mann, Jodie. 2014. How Cnut became Canute (and how Harthacnut became Airdeconut). *NOWELE: North-Western European Language Evolution* 67. 237–243.
- Reisæter, Guro. 2009. Mitt, ditt eller begge namn? Mellomnamn og etternamn i fleirspråklige familiar. In Edlund, L-E. & Haugen, S. (eds.), *Namn i flerspråkiga och mångkulturella miljöer: Handlingar från NORNA:s 36:e symposium i Umeå 16–18 november 2006*, 147–159. Uppsala: NORNA-förlaget.
- Reisæter, Guro. 2012. Immigrants in Norway and their choice of names: Continuation or adaption? In Helleland, B, Ore, C-E. & Wikstrøm, S. (eds.), *Names and identities*, 224–235. Oslo: University of Oslo.
- Ris, Roland. 1977. Nameneinschätzung und Namenwirklichkeit: Ein Beitrag zur empirischen Sozioonomastik. *Onoma. Bulletin d'Information et de Bibliographie Louvain* 21(3). 557–576.
- Rolker, Christof. 2009. *How to do things with names: Indexikalische Funktion und symbolische Nutzungen von Personennamen*. Unpublished work. <https://www.exc16.uni-konstanz.de/fileadmin/all/downloads/veranstaltungen2009/Arbeitsgesprach-Rolker-Namenswechsel-0906.pdf> (Accessed 1 November 2024)
- Ryman, Lennart. 2021. *Svenska släktnamn i Amerika*. <https://www.isof.se/utforska/kunskapsbanker/i-rorelse/namn-i-rorelse/svenska-slaktnamn-i-amerika> (Accessed 1 November 2024).
- Sandnes, Berit. 2016. Names and language contact. In Hough, C. (ed.), *The Oxford handbook of names and naming*, 540–553. Oxford: Oxford University Press.

- Sannhets- og forsoningskommisjonen. 2023. *Sanning og forsoning – grunnlag for ett oppgjør med fornorskningsspolitikk og urett mot samer, kvener/norskfinner og skogfinner*. Rapport til Stortinget. <https://www.stortinget.no/globalassets/pdf/sannhets--og-forsoningskommisjonen/rapport-til-stortinget-fra-sannhets--og-forsoningskommisjonen.pdf> (Accessed 1 November 2024)
- Scheidt, Paula. 2016. *Íc bin kein Schweizer*. <https://www.paulascheidt.com/portfolio/ic-bin-kein-schweizer/> (Accessed 25 May 2023)
- Silverstein, Michael. 2003. Indexical order and dialectics of sociolinguistic life. *Language & communication* 23(3–4). 193–229.
- Sippola, Eeva. 2023. From Nordic to Hispanic: Shift in family's given names. *Onomástica desde América Latina* 4(1). 1–21.
- Spitzmüller, Jürgen. 2022. *Soziolinguistik. Eine Einführung*. Heidelberg: Metzler.
- Stefani, Elwys De. 2012. Crossing perspectives on onomastic methodology: Reflections on fieldwork in place name research: An essay in interactional onomastics. In Ender, A, Leemann, A. & Wälchli, B. (eds.), *Methods in contemporary linguistics*, 441–462. Berlin, Boston: Mouton de Gruyter.
- Teutsch, Andreas. 2016. Names and Law. In Hough, C. (ed.), *The Oxford handbook of names and naming*, 554–571. Oxford: Oxford University Press.
- Tirosh, Yofi. 2010. A name of one's own: Gender and symbolic legal personhood in the European Court of Human Rights. *Harvard journal of law & gender* 33(1). 247–307.
- Utne, Ivar. 2008. Afrikanske, asiatiske og aust-europeiske namneskikkar i det norske folkeregisteret. *Språk i Norden* 2008. 87–100.
- Vakareliyska, Cynthia. 2003. Multiple Language and Cultural Self-Identities of the German-Speaking Lutheran Minorities in “Russian Poland” (Mazowsze and Suwalkija) in the Nineteenth and Twentieth Centuries. In Maguire, R. A. & Timberlake, A. (eds.), *American Contributions to the XIIIth International Congress of Slavists (Liublana, 2003), Volume 1: Linguistics*, 195–215. Indiana: Slavica Publishers.
- Waldispühl, Michelle. 2020. Historische Rufnamen im Kontakt. Integration der altisländischen Pilgernamen auf der Reichenau in die mittelhochdeutsche Schreibsprache. In Kempf, L, Nübling, D. & Schmuck, M. (eds.), *Linguistik der Eigennamen*, 17–37. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Waldispühl, Michelle. Forthcoming. Personal names in cross-cultural settings: Policies, conflicts and lessons from the past.

- Waldispühl, Michelle & Christine Wallis. 2023. Personal names in medieval libri vitæ as a sociolinguistic resource. *Journal of Historical Sociolinguistics* 9. 129–161.
- Löfdahl, Maria & Wenner, Lena. 2018. Att säga sitt namn är att berätta sin släkts historia: Somaliska namn i svenskspråkig kontext. *Ortnamnssällskapets i Uppsala årsskrift* 2018. 61–79.
- Wenner, Lena, Löfdahl, Maria & Tingsell, Sofia. 2017. Möten, motstånd och gränser: Flerspråkiga namnstrategier. In *Svenskans beskrivning* 35, vol. 35, 189–200.
- Willson, Kendra. 2017. “Foreign” in the Icelandic name law debate. In Leino, U-P. et al. (eds.), *Namn och identitet: Handlingar från NORNAS 46:e symposium i Tammerfors den 21–23 oktober 2015*, 161–182. Uppsala, Tammerfors: NORNA-förlaget.
- Willson, Kendra. 2021. Personal name law, orthography, and minority language. In Helander, K. R., Pedersen, A-K. & Logje, M. R. (eds.), *Navn på minoritetsspråk i muntlige og skriftlige sammenhenger. Rapport fra NORNAS 49. symposium i Kautokeino 24.–25.4.2019. Minortehtagielaid namat njálmmálaš ja čálalaš oktavuodain. Raporta NORNA 49. symposias Guovdageainnus 24.–25.4.2019* (NORNA rapporter 99; Dieđut 1/2021), 33–53. Guovdageaidnu: Sámi allaskuvla.
- Wilson, Stephen. 1998. *The means of naming: a social and cultural history of personal naming in Western Europe*. London: University College London Press.
- Zawawi, Sharifa M. 1993. *What's in a name? Unaitwaje? A Swahili book of names*. Trenton, NJ: African World Press.
- Zschirnt, Eva. 2020. Evidence of hiring discrimination against the second generation: results from a correspondence test in the Swiss labour market. *Journal of International Migration and Integration* 21(2). 563–585.

Finnar, tyskar och andra folkgrupper i Stockholms senmedeltida stadsböcker i ljuset av ursprungsangivelser

Lennart Ryman

Abstract: This article confronts two methods of identifying individuals with reference to geography in a source from medieval Stockholm, Sweden: prepositional phrases with a place name as complement, such as *Erich i Nyabode* ‘Erik in Nyboda’ and appositions denoting origin, such as *Peder Skaning* ‘Peter Scanian’. A partly complementary pattern emerges where prepositional phrases are common for areas close to Stockholm, while corresponding appositions are rare; for distant areas, appositions tend to be more common and prepositional phrases rarer.

There are two groups that do not follow this pattern: Finns and Germans. For Finns there are a relatively high number of prepositional phrases, while *finne* is a common apposition. For Germans, both appositions denoting origin and prepositional phrases are rare. A common trait is that both Finnish and German origin can be stated for women and for anonymous people, which is otherwise rare. These patterns may be explained by Germans constituting

Lennart Ryman (Institute for Language and Folklore, Sweden). Finns, Germans and other ethnic groups in the Late Medieval city books of Stockholm in light of designations of origin.

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons 4.0 International licence (CC BY 4.0) (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

both an in-group in the city and a foreign group from a general Swedish perspective, whereas Finns were both compatriots and considered somewhat foreign.

Keywords: ethnicity, names, designations of origin, Swedish, Middle Ages, socio-onomastics.

1. Inledning och utgångspunkter

Syftet med denna uppsats är att undersöka i vilken grad som angivelser av bosättning och ursprung kan sprida ljus över senmedeltida föreställningar om etniska eller geografiska identiteter. Undersökningsmaterialet kommer i första hand från Stockholms tänkeböcker 1483–92, utgivna i den andra volymen av Stockholms tänkeböcker (STb 2), kompletterat med uppgifter från utgåvan av skotteboken 1460–68 (SSb 1) och från andra stadsböcker. Språket i stadsböckerna är en yngre fornsvenska som ligger nära äldre nysvenska och som är starkt påverkat av lågtyska. Språkprov ges här efter utgåvorna, i kursiv utan markering av upplösta förkortningar eller i nusvensk form inom citattecken.

Utgångspunkten är en undersökning av bosättningsbeteckningar avseende orter utanför staden, vanligen i form av prepositionsfraser (som *Erich i Nyabode* och *Peder Erichsson j Bechneby*, STb 2:514) och av härkomst- eller folkslagsbeteckningar som *hälsing* och *västgöte* (avsnitt 2). Prepositionsfraser anger oftast hemvist och rör vanligen personer som inte är hemmahörande i staden, medan flertalet som identifieras med hjälp av härkomst- och folkslagsbeteckningar är stockholmsbor. Om det medeltida Stockholm har bland annat Dahlbäck (1987) och Lamberg (2001) skrivit. För tidigare studier om medeltida omtalssätt och namnfraser, se Ryman (2015a; 2015b) som även genomfört en undersökning av härkomstbeteckningar (Ryman 2009 med referenser).

Generellt kan påpekas att upplysningar om stadsinvånarnas ursprung är mycket sparsamma i stadsböckerna, trots att andelen inflyttade var mycket stor. Direkta upplysningar kan förekomma

i ett fåtal fall. Indirekta upplysningar förekommer framför allt vid arvskiften. Även härkomst- eller folkslagsbeteckningar är ovanliga. Ännu ovanligare, men förekommande, är binamn som är identiska med ortnamn eller ortnamnelement (se Ryman 2013 och 2017:189).

I vanliga fall går det alltså inte att sluta sig till en omnämnd stockholmsbos härkomst i stadsböckerna. Detta skulle kunna tyda på att ursprung inte var av så stor betydelse för en persons tilldelade identitet inom staden, men jag vill i det följande visa att de härkomst- och folkslagsbeteckningar som ändå förekommer kan vara belysande för samtida attityder.

Framställningen nedan vilar till stor del på den onomastiska grundtanken att namngivning och namnbruk innebär individualisering (se t.ex. Andersson 1996). Omtal av individer utan namn, bland annat genom kategoriserande appellativ eller adjektiv, innebär naturligtvis motsatsen. Även omtal med huvudnamn plus en kategoriserande beteckning, som *Algot västgöte*, skulle enligt min mening kunna innebära minskad individualisering, i lägre eller högre grad, i och med att Algot av omgivningen tilldelas en kollektiv identitet, oberoende av sina individuella egenskaper (jfr Andersson 1996:24 om prefabricerade binamn) – en effekt som dock torde minska eller försvinna om beteckningen proprialiseras. Det är inte orimligt att medlemmar av en utegrupp oftare blir utsatta för minskad individualisering än medlemmar av en innegrupp (vilket jag tidigare berört i Ryman 2015b:34–35). I det sammanhanget har jag funnit beteckningarna *finne*, *finska*, *tysk* och *tyska* särskilt intressanta (se avsnitt 4). När det gäller hur personer från det svenska rikets östra del omtalas är även ortnamnen *Finland* och *Sverige* av intresse (avsnitt 3).

2. Översikt över materialet

Den största gruppen bosättningsbeteckningar i STb 2 utgörs av prepositionsfraser, ofta *i* + bynamn. Även ett fåtal fraser och satser som ”hemma på Färingsö” (STb 2:494) och ”som bor i Näs” (s. 438) har räknats som bosättningsbeteckningar. Motivet för detta är att sådana fyller samma funktion som prepositionsfraser. Jag har på samma

grunder tagit med belägg av typen ”i samma stad”, vilka inte är särskilt mångtaliga i STb 2. Jag har däremot uteslutit fraser av typen ”född i Lappfjärd” eller ”borgare i Arboga”.¹ Bosättningsbeteckningarna avser både personer som befinner sig i Stockholm, oftast tillfälligt, och personer som är kvar i sina hemtrakter. Jag har inte räknat med bosättningsbeteckningar som utpekar orter inom Stockholm (gator, stadsportar, stadsdelar m.m.) – sådana har heller i regel inte samma stabilitet och identifierande förmåga som övriga bosättningsbeteckningar.

Jag har noterat omkring 350 bosättningsbeteckningar som element i namnfraser i STb 2, varav 12 i kvinnors. Deras geografiska fördelning framgår av tabell 1. I fråga om identifieringen av orterna har jag i regel följt utgåvans ortregister; osäkerhet förekommer men torde ha relativt liten påverkan på helheten.

Som överordnade, något godtyckliga områden har jag valt att dela in landskapen i den närmare omgivningen (”inre omland” och ”yttre omland”), den nordligare delen av riket (”Norrland”), Åbo stift förutom Åland och Österbotten (”Finland”) samt ”södra Sverige”. Främmande områden som är representerade är Norge, Estland och Tyskland. Något förvånande är att Danmark inte är representerat. Bland sådana fall som har uteslutits (se ovan med not 1) finns dock ett fåtal fraser som ”borgare i Køge”, ”född i Danmark”, ”född i Faxe och ”en välboren man av Danmark” (STb 2:2, 57, 540, 551).

Ortnamnen i bosättningsbeteckningarna är mestadels namn på byar eller gårdar och i en del fall socknar, mindre ofta städer. Dock är andelen ingående stadsnamn hög för Tyskland (Lübeck och Danzig), Estland (Reval), Satakunta (Ulvsby och Raumo), Västmanland (Västerås och Arboga), Närke (Örebro) samt Östergötland (Vadstena, Linköping, Söderköping och Norrköping).

¹ Anledningen till detta är att sådana bestämmingar troligen inte motsvarar något brukligt omtalssätt för de berörda personerna, men gränsdragningen kan förstås diskuteras. Antalet fall är ca 35 respektive ca 50. Typiska exempel är ”Laurens Persson, född i Finland”, avrättad för dråp och ”Hans Parte, borgare i Åbo”, fullmäktig vid arvskifte (STb 2:48, 99).

Tabell 1. Bosättningsbeteckningar i STb 2, geografiskt fördelade.

Område	Landskap m.m.	Bosättningsbeteckningar	
		Män	Kvinnor
inre omland	Uppland	155	5
inre omland	Södermanland	69	0
yttre omland	Västmanland	14	1
yttre omland	Närke	2	1
yttre omland	Dalarna	7	0
yttre omland	Åland	5	1
Norrland	Ångermanland	7	0
Norrland	Västerbotten	6	0
Norrland	Österbotten	19	0
Finland	Eg. Finland	23	2
Finland	Satakunta	6	0
Finland	Nyland	6	1
Finland	Tavastland	3	0
Finland	Karelen	1	0
S. Sverige	Östergötland	6	0
S. Sverige	Västergötland	2	0
S. Sverige	Småland	1	0
Norge	Hedmarken	1	0
Estland		2	0
Tyskland		4	1
<i>Summa</i>		339	12

I sällsynta fall anges ett landskap, utan några andra uppgifter. Sådant kan knappast återspegla något allmänt brukat omtalssätt och har inte tagits med i tabell 1 (jfr not 1), men jag har noterat ”Nils Persson i Ångermanland”, ”Per Olsson av Hälsingland” och ”Ösge Nilsson som var hemma i Västergötland” (STb 2:256, 376, 150).

En relativt liten grupp är härkomst- eller folkslagsbeteckningar som *hälsing* och *finne/finnska*, vilka har knappt 70 representanter i mäns namnfraser och 5 i kvinnors (tabell 2). Dessa härkomstbeteckningar bör i större eller mindre utsträckning ha proprialiserats, men här omtalas de för enkelhets skull enbart som beteckningar (och blir skrivna med gemena initial). Det bör dock nämnas att *hälsing* i ett känt

fall har blivit släktnamn (Sven Hälsing och hans son Anders Svensson Hälsing, båda rådmän, förekommer i materialet, se t.ex. Lamberg 2000:345 not 63). Vidare hävdar jag i en tidigare studie (Ryman 2009:854) att *finne* i ett fall troligen syftar på härkomst från byn Finby på Nagu, Egentliga Finland (se STb 2:85). I de allra flesta fall bör man dock efter min mening kunna räkna med att de beteckningar som behandlas här är givna i Stockholm och direkt syftar på härkomst eller etnicitet. Detta är också Egil Pettersens (1981:81) omdöme om motsvarande beteckningar i västra Norge 1450–1550.

Ett antal namnfraselement som skulle ha kunnat komma i fråga, har uteslutits ur tabell 2. Det rör sig först och främst om sannolika tyska släktnamn som *Westfal* och *van Mekeln*, som knappast har givits från stockholmsk horisont. Också *Dæn(e)*, som bärs av fyra män, varav en är bosatt i Lübeck, bör i det här sammanhanget snarare vara ett tyskt släktnamn än en folkslagsbeteckning (jfr DGP 2 under *Dene* och Sdw under *dan*). Även *Skotte*, som bärs av två män i STb 2, skulle här kunna vara ett tyskt släktnamn med olika möjliga tolkningar (se Sundqvist 1957:414–415, jfr även Sdw suppl. under *skote*). Slutligen är det högst osäkert om *Lette* (STb 2:526) är en motsvarighet vare sig till det fornsvenska *lættoghe* eller det nysvenska *lett* (jfr Sdw, Sdw suppl. och SAOB), särskilt som formen *Lättogs* (gen.) är betygd i en källa från Stockholm så sent som 1431, tyvärr dock endast från en sentida regist (se SJB 1:448 nr 64, SDHK 21565).

Kolumnen ”Avsett område” i tabell 2 kan behöva en kommentar. Principiellt är en del beteckningar, som *gute*, primära i förhållande till den berörda folkgruppens landområde. En person som tillhör en viss folkgrupp behöver inte heller vara bosatt i det motsvarande landområdet. Mest problematiskt är ’Tyskland’. Det är dock sannolikt att tyskar vanligen förknippades med ett landområde, som rimligtvis kan kallas *Tyskland*. Ortnamnet förekommer inte i STb 2 men väl i senare tänkeböcker, från 1511, skrivet *Tysland* (STb 4:204, 312, 331, STb 5:69, 128, 160). I sällsynta fall förekommer dock omtalssätt som ”en tysk, hette Hans Overlak, född i Livland” (STb 4:314) och ”den tysk av Tyskland” (STb 5:69). I sammanhanget kan även nämnas frasen ”Olof skånings hustru i Raumo i Finland” (STb 2:562);

Olof Skåning var säkert känd i Stockholm, som svåger till en rådmän; han nämns sannolikt tidigare (STb 1:114) som *Olaff skaaning*. Raumo nämns kanske för att klargöra var han och hans hustru var bosatt, inte för att identifiera honom som individ. Av annat slag är frasen ”en karl, som de kallade Hans Jute och var likväl född i Estland” (STb 5:265). Här anser tydligen skrivaren att det är fel att kalla någon som är född i Estland *Jute*.

Tabell 2. Härkomstbeteckningar i STb 2, geografiskt fördelade.

Område	Avsett område	Män	Kvinnor	Beteckning
Uppland?	Skohalvön?	1	0	skobo
Södermanland	Södertörn	2	0	törbo
Norrländ	Hälsingland	8	0	hälsing
Norrländ	Ångermanland	1	0	ångerman
Norrländ	Norrländ	1	0	nordman
Finland	Finland	18	3	finne/finska
Finland	Tavastland	2	0	tavast
Gotland	Gotland	1	0	gute
S. Sverige	Västergötland	7	0	västgöte
S. Sverige	Småland	2	0	småläning
Danmark	Danmark	13	0	jute
Danmark	Skåne	4	0	skåning
Danmark	Fyn	4	0	fynbo
Estland	Estland	1	0	est
Estland	Reval	1	0	revalske
Lettland	Riga	0	1	rigiska
Tyskland	Tyskland	1	1	tysk/tyska
Summa		67	5	

Det är anmärkningsvärt att antalet enskilda härkomstbeteckningar inte är fler. Många fler landskap och geografiska områden skulle ha kunnat vara aktuella, sett till stockholmarnas geografiska ursprung – det saknas rodskarlar, åläningar, nylänningar, dalkarlar, östgötar och många andra. Möjligen är en förklaring till detta förhållande att härkomstbeteckningarna togs ur ett mycket begränsat lexikon eller onomastikon (se Ryman 2009:858).

För Västerbotten och Österbotten är visserligen fornsvenskt *butnaskarl* aktuellt; det ingår i tolv namnfraser. Men detta element är troligen i första hand en yrkesbeteckning, avseende män som handlar eller fiskar i Bottenviken. Det är dock troligt att bottenkarlar ofta härstammade från områdena kring Bottenviken, och för ett fall där en man skrivs ”Laurens skräddare bottenkarl” (STb 2:197) är det troligt att det rör sig om en härkomstbeteckning – alternativt får man anta att Lars inte (längre) var verksam som skräddare men var känd som *Laurens Skräddare*.² För *nordman* i tabell 2 är en allmän betydelse ’man från norr’ sannolik – bäraren har nämligen en brorsdotter i Bygdeå socken i Västerbotten.³ Det är vidare att märka att det generella *småläanning* är representerat men att det saknas beteckningar som syftar på härkomst från de i landskapet ingående smålanden, t.ex. *tjustbo* eller *virde* (man från Varend).

Beteckningen *finne/finnska* avser sannolikt härkomst från hela eller större delen av Åbo stift, inte bara landskapet Egentliga Finland (se Tarkiainen 1990:25, Ryman 2009:857 och Tarkiainen 2008:260). Bland annat förekommer i STb 2 en Olof finne som härstammar från Tavastland (se avsnitt 4). Även sammansättningen *finne smør* om smør från Nykyrka socken i Karelen är talande (1514, STb 5:10), liksom att en skara från Österbotten i Karlskrönikan kallas *finnar* (men även *österläningar*, bildat av det äldre namnet *Österland* för Finland) (se avsnitt 4). På motsvarande sätt används ortnamnet *Finland* (se avsnitt 3). Även *finske* förekommer i någon mån (STb 2:412, avseende en man som även skrivs *Jöns finne*). Som framgår av tabellen förekommer även beteckningen *tavast* i STb 2.

Beteckningen *jute* bör vid medeltidens slut normalt ha betydelsen ’dansk’ (se Sdw, Sdw suppl. och SAOB). Dess extension i stadsböckerna visas bland annat av följande notis från 1517: ”samma dag slogs min herre med sina resenärer med de juter och rikets fiender” (STb 5:161). Förutom de fall som redovisas i tabell 2 förekommer

² Se för sådana fall Ryman 2018:213 f.

³ STb 3:393; jfr Sdw under *nordhman* och SAOB under *norrman*, bet. 1. Ortnamnet *Norrländ* förekommer i STb 2 med mestadels oklar referens men i alla fall innefattande socknarna Torneå, Luleå och Piteå (s. 291, 383, 486, 575).

sammansättningarna *Koverjute* och *Österjute* samt ett fall där *Jute* används som huvudnamn, efterföljt av yrkesbeteckningen *kopparslagare* (se SMP under *Iute*). Som framgår av tabellen förekommer även beteckningarna *skåning* och *fynbo* i STb 2.

Det förefaller som om uppsättningen av härkomstbeteckningar i STb 2 är relativt representativ för skriftliga källor från det senmedeltida Stockholm, trots det rätt låga antalet fall och trots att identifieringen av personer ibland är osäker. Fördelningen stämmer rätt bra med den i skotteboken från 1460-talet, såsom den framstår i personregistret till SSb 1. De mest frekventa beteckningarna är även i SSb 1 *finne*, *hälsing*, *västgöte* och *jute*. Bland de ovanligare beteckningarna förekommer dock avvikelser. I SSb 1 saknas *fynbo*, *nordman*, *ångerman*, *rigiska* och *skobo*. Beteckningar som saknas i STb 2 men förekommer i SSb 1 är *ålänning* (tre bärare), *dalkarl* (2), *slämbo*, *trögdbö*, *kalmarske*, och *tatterska* (om de två sistnämnda verkligen avser att ange härkomst eller etnicitet).⁴

3. Geografisk referens för ortnamnen *Finland och Sverige*

Beteckningen *finne* bör, som framhålls i avsnitt 2, avse härkomst från hela eller större delen av det medeltida Åbo stift, inte bara från landskapet Egentliga Finland. Att ortnamnet *Finland* vid denna tid användes på motsvarande sätt är väl känt (se Oja 1959); här kan nämnas att *Finland* i projektet Norse World har bedömts syfta på ett område ungefärligen motsvarande det moderna Finland, bland annat med stöd av de belägg från Sturekrönikan som redovisas nedan. Även Karin Hagnell (1941) utgår i sin detaljerade skildring av händelseutveck-

⁴ *Kalmarske* uppträder troligen som maritonymikon och skulle då möjligen kunna vara en avledning av ett ortnamnsidentiskt binamn *Kalmarna*. Se om fornsvenskt *tartarska* Sdw suppl. och jfr SAOB under *tattare*. *Slämbo* och *trögdbö* avser härkomst från Salems socken söder om Stockholm respektive från Trögds härad i Uppland. (Sockennamnet *Släm* ändrades först på 1600-talet till *Salem*, se Ståhle 1974:5–17.)

lingen i Sturekrönikan från att *Finland* avsåg hela den östra riksdelen (t.ex. s. 92–102).

I skottelängden 1463 (SSb 1:155) antecknas att kung Karl fått ”Raseborg i Finland”, och motsvarande formulering om Raseborg återfinns även i Sturekrönikan (vers 3182). Raseborg ligger i landskapet Nyland. I senare tänkebokstexter talas om Hattula i Finland (STb 3: 354; Hattula ligger i Tavastland) och om en brottsling som ”är född i Finland, i Tavastland”, där landskapet Tavastland alltså sorteras in i ett större område vid namn *Finland* (1506, STb 4:119), se även Ryman (2009:857). I många fall behandlas dock orter och landskap i Finland på samma sätt som i den västra delen av riket, exempelvis ”Viitaila by i Hollola socken i Tavastland”. – Men i just det fallet avslutas den arvssak som det handlar om med bestämmelsen att de berörda arvingarna skall behålla det gods som finns i Finland, antagligen endast i Hollola socken (STb 2:217).

Ett antal ställen från Karlskrönikan och Sturekrönikan är belysande. I Sturekrönikan nämns till exempel att herr Erik Axelsson har makten över hela Finland och senare att herr Lars Axelsson bor på slotten i Finland (vers 2572, 2644); därmed menas uppenbarligen hela eller större delen av den östra riksdelen.

Men dessutom framgår på flera ställen att Finland inte nödvändigtvis till fullo sågs som en del av Sverige. I Sturekrönikan vers 3530 anklagas Danmarks kung Hans för att vilja skilja Finland från Sverige (se Hagnell 1941:87), medan vers 4054 har formuleringen ”Finland och Sverige till stor sorg”. I vers 4011 vill Sten Sture fara till Sverige (från Finland). Denna önskan ”att fara hitutöver till Sverige” diskuteras i ett brev från ärkebiskop Jakob Ulfsson till Sten Sture 1496 (se DF 4720 med hänvisningar). I ett latinskt brev i samma ämne återfinns frasen *in Sueciam propter* ’till egentliga Sverige’ (DF 4721). Vidare får vi i Sturekrönikan veta att den (uppbådade) allmogen hade tröttnat (på härtåget till Finland) och ville fara till Sverige (vers 4127, 4146). Även i Karlskrönikan framgår att Finland inte nödvändigtvis sågs som en del av Sverige; uppseendeväckande nog anses Karl Knutsson inte vara i riket trots att han befinner sig i Viborg (vers 7398, 7403).

Att det finns tendenser till att se Finland som en separat storhet, och inte bara som en del av riket, framgår klart av det ovanstående. Att det inte fanns något namn att tillgå för hela riket, förutom *Sverige*, vilket samtidigt var namnet på den västra riksdelen, kunde i sig leda till att Finland inte helt sågs som en del av Sverige.

Vad gäller *Sverige* skulle man i vissa fall ovan kunna tänka sig att namnet brukades i ännu mer inskränkt mening, om Svealand, men detta är uteslutet för frasen ”Finland och Sverige till stor sorg” och ter sig generellt som mindre sannolikt, utom möjligen för frasen *in Sueciam propter*. Särskilt avslöjande är formuleringen om att Karl Knutsson befann sig utom riket när han var i Finland.

Namnet *Sverige* kunde naturligtvis även brukas inkluderande, om hela riket inklusive Finland (t.ex. Sturekrönikan vers 3590, citerad i Hagnell 1941:87 och möjligen även ovannämnda vers 3530). Gränserna har varit flytande: *Sverige* har kunnat avse dels hela riket, dels den västra riksdelen. Den östra riksdelen har både setts som en del av det svenska riket och som ett delvis främmande landområde.

4. Analys och enskilda fall

Det är viktigt att notera att fördelningen mellan härkomstbeteckningar och bosättningsbeteckningar delvis är komplementär. Bosättningsbeteckningar är vanliga för de landskap som omger Stockholm, medan motsvarande härkomstbeteckningar är mycket ovanliga: de representeras endast av *törbo* (avseende härkomst från Södertörn i nordöstra Södermanland) och troligen *skobo* (i så fall avseende härkomst från Skohalvön i Uppland). Som nämns i avsnitt 2 förekommer i andra stadsböcker även *slämbo* och *trögdbo* (se not 4).

Bosättningsbeteckningar saknas eller är ovanliga för bland annat Västergötland, Hälsingland och Danmark, medan däremot härkomstbeteckningarna *västgöte*, *hälsing* och *jute* är vanliga. Fördelningen kan tolkas som ett utslag av kännedom om enskilda orter inom ett trängre område, vilket i sin tur kan tolkas som en sorts individualisering av orternas invånare, och kategorisering till större enheter i avlägsnare områden.

Ett antal landskap som ligger relativt nära Stockholm saknar dock härkomstbeteckningar och har även förvånansvärt få bosättningsbeteckningar (Närke, Dalarna, Gästrikland, Åland, Östergötland). Möjligen avspeglar det att härkomst från dessa landskap faktiskt var ovanlig bland Stockholms befolkning, men som förmodas i avsnitt 2 är det även möjligt att det allmänt brukliga lexikonet av härkomstbeteckningar var mycket begränsat. Beträffande Gästrikland kan nämnas att *gästrike* förekommer vid ett tidigare tillfälle (STb 1:348) och att en grupp köpmän(?) vid ett tillfälle omtalas som *gävleborna* (STb 2:221).

De stora avvikarna från det urskilda mönstret är finnar och tyskar, som är två viktiga befolkningsgrupper som delvis utgör varandras motpoler. För Finland finns det relativt gott om bosättningsbeteckningar, samtidigt som *finne* är en mycket vanlig härkomstbeteckning. För tyskar är både bosättningsbeteckningar och härkomstbeteckningar ovanliga. Men språkliga uttryck för tysk och finsk härkomst eller identitet har även likheter. Både finsk och tysk härkomst kan uttryckas adjektiviskt, ibland i bestämd form. Att även kvinnor identifieras med hjälp av härkomstbeteckningar tycks i stort sett endast förekomma för tyskor och finnor samt för kvinnor från vissa städer (även där adjektiviskt, i tabell 2 representerat av *rigiska*). Ett undantag är *Lucia gutniska* (STb 1: 98, 158), såvida det inte här rör sig om namngivning efter myntslaget (se Sdw, Sdw suppl. under *gutnisker*). Även i skotteboken från 1460-talet (SSb 1) förekommer *finska*, *tyska* och dessutom *revalska* som beteckningar för kvinnor på motsvarande sätt. Både *tysk/tyska* och *finne/finske/finska* kan dessutom användas för att identifiera anonyma individer (se nedan), vilket är ovanligt för andra beteckningar.

Det finns goda skäl att anta att i första hand tyskar, i andra hand finnar var särskilt viktiga etniska kategorier i det medeltida Stockholm. Tyskar intog sedan gammalt en juridisk särställning, även om denna hade försvagats efter slaget vid Brunkeberg 1471. I ett burspråk från 1480-talet, som förbjuder köpsvenner att bära långa knivar, specificeras att stadgan gäller både tyskar och svenskar, och i en anteckning från början av 1500-talet bestäms om restriktioner för köpsven-

ner, både svenska och tyska, att köpa vissa varor (STb 1:495, 468, jfr även Sjödén 1950:231). I en rättegångssak (STb 5: 228) talas om svenska och tyska skräddare. Finnar räknas uppenbarligen i sådana sammanhang in under svenskarna, men i andra sammanhang kan de inta en tvetydig position.

I det följande (från STb 3:377) verkar *finsk* och *tysk* vara likställda storheter.

Om drengane [som slagits med varandra]

[...] then tyske drengin aff Lubeke kom [...] som hether Hans Sten [...]
then andra finske drengen [...] finnen, som hether Knwt [...] finnen

Textstället synes vara ett tecken på att finnar sågs som ett mer separat folkslag än folk från andra landsdelar i riket. Det är svårt att föreställa sig att *finske* och *finnen* här skulle kunna ersättas med exempelvis *hälsingske* och *hälsingen*, om en av drängarna hade kommit från Hälsingland. Att även Finland i viss mån sågs som ett utland framgår av avsnitt 3.

Däremot brukar det framhållas att det är svårt att finna samtida tecken på att svenskar och finnar ställs mot varandra, till skillnad från svenskar och tyskar. Som enda exempel brukar dras fram *Koduxeme Anti* som bötfälls för att ha kallat svenska köpmän svenska hundar (STb 1:271). Även Karlskrönikans skildring av upprorsledaren Erik Pukes kampanj 1433 pekar mot att finnar huvudsakligen sågs som landsmän. Det folk som Puke uppådar i Österbotten, vilka omtalas som *österlänningar* (vers 965) och *finnar* (vers 990), står i motsättning till den ”utländska” fru Ida och hennes (tyske) fogde, som håller Kastelholms slott på Åland (vers 980, 986).

Finsk respektive tysk identitet i framförallt det senmedeltida Stockholm har belysts av historikerna Marko Lamberg (2000; 2004; 2013) och Justyna Wubs-Mrozewicz (2004). Båda framhåller identiteternas flytande, föränderliga karaktär. En tysk eller en finne i Stockholm var både svensk och främling, beroende på omständigheter och perspektiv. När det gäller härkomstbeteckningar är identiteten helt och hållet tilldelad av omgivningen (jfr t.ex. Aldrin 2016:387) – de omtalade individernas egen identitet, deras självbild, låter sig inte avgöras.

Identiteternas flytande karaktär är dock i högsta grad värd att understryka även i mitt sammanhang.

En väsentlig skillnad är naturligtvis att den östra riksdelens invånare var svenska undersåtar med samma rättigheter och skyldigheter som den västras. Även de tyskar som hade bosatt sig i Stockholm var dock svenska undersåtar. En annan skillnad rör status. Många tyskar tillhörde stadens elit, medan den finska gruppens position i allmänhet var blygsam. Det tyska språket var användbart i staden, medan finska troligen sällan förstods av andra än finnar (jfr Blomqvist 2017:101–109). Tyskt personnamnskick har en mycket stark ställning i Stockholm, medan inflyttade personer från den östra rikshalvan oftast framträder med svenskt personnamnskick i de bevarade källorna, som *hustru Birgitta och Nic. Olsson* (STb 2:55, 521), båda från Tavastland.

Här kan anmärkas att Lamberg förefaller att i första hand räkna endast finskspråkiga till den finska gruppen (se t.ex. 2000:502 men jfr s. 515). Att en finskspråkig person från Finland lättare kom att räknas som tillhörande en annan etnisk grupp eller som en främling är en rimlig tanke (jfr även Blomqvist 2017:103), men även svensktalande bör ha kunnat bli identifierade som finnar i Stockholm. Vad gäller språket bör även många svenska dialekter kunnat utmärka sina talare som främlingar i staden, även om svenska senmedeltida dialekter inte skall jämföras finskan.

Som ett tecken på tyskars integrering och goda ställning i staden kan man kanske se att det välkända nedsättande *garp* för att ange tysk härkomst knappast används i STb 2. Det används endast i en namnfras, om en relativt okänd men troligen väletablerad man, som dock är bosatt på Norrmalm (s. 148 f., 157), vars befolkning i allmänhet hörde till lägre befolkningskick. Binamnet förekommer även senare (STb 3:293). Dessutom förekommer binamnet *Klubbagarp* i en sakörelängd 1469 (SSb 1:421) och i omtalandet av ett vittne 1476 (STb 1:57). Anonymt omtalas 1507 *garpen* (som skall få betalt, STb 4:158).

Härkomstbeteckningar används främst om besuttna, bofasta män. Dock skiljer ett antal beteckningar ut sig: förutom *finne/finska* och *tyske/tyska/tysk* handlar det om *jute*, *skåning*, *fynbo* samt adjektiv som

rigiska, vilka även kan användas om obesuttna. Att i stort sett endast de adjektiviska beteckningarna *finska* (se nedan), *tyska* och till exempel *rigiska* (STb 2:292, 400) används om kvinnor har säkert social signifikans. Även om bruket inte behöver vara nedsättande undviks det uppenbarligen vid omtal av ärbara kvinnor.

Belysande för bruket av adjektivet *tyska* för en mindre väl sedd kvinna i Stockholm är beläggen för ”Hedvig tyska” i SMP under *Hadvig*. Ett par exempel på mindre väl sedda män är ”tyske Kort” (STb 1:245) och ”Mattis tysk” (STb 3:365), liksom den ”tysk, som heter Herman”, som förutsätts vara skyldig till stöld (ib.:302).

Elementet *finska* används om en misstänkt signerska (STb 2:418) och om en obesutten kvinna som får sina böter omvandlade till tvångsarbete (ib.:214), medan en tredje kvinna förefaller ha högre status (skriven *hustru Birgitta*, ib.:451, *hustrv Birgitte finska*, STb 3:402). Elementet *finne* används bland annat om fyra män som avrättas, döms till skamstraff eller förvisas från staden (STb 2:126, 127, 187, 557–558).

I den andra änden av den sociala skalan saknas beteckningen *finne* helt bland medlemmarna av Stockholms råd, trots att ett antal män från Finland är kända som rådmän under senmedeltiden (Lamberg 1997). Inte heller uppträder där *jute* eller *tysk* (men många tyska släktnamn). Däremot förekommer *småläanning*, *västgöte* och *hälsing*, och i ett tidigare skede *åläanning*.

Elementet *jute* (i ett fall sammansättningen *Österjute*) används om flera mindre väl ansedda män, bland annat om en avrättad rövare, om en olovlig skomakare (STb 2:48, 138) och om flera krigsmän. Bland krigsmän förekommer också *fynbo* och *skåning*, vilket säkert har samband med gruppens härkomst men även bör ha social signifikans. Det rör sig om tillfälliga, mindre väl sedda invånare i staden.

Bruk av huvudnamn plus härkomstbeteckning är både individualiserande och kategoriserande. Tänkebokstexten ger sällan klara ledtrådar vilket moment som överväger. Ett *Hinrik finne Hielmholt* (STb 2:296) kan tolkas både som ”Henrik som är finne, men som vanligen kallas *Hjälmholt*” eller som ”Henrik Hjälmholt, som vanligen kallas *Henrik Finne*”. Motsvarande gäller ett *Laurens Jönsson törbo* (STb

2:470). Jag vill dra fram ett par exempel på pålitligare indikationer. I följande citat är det enligt min mening tydligt att *finne* är lexikaliserat och snarast är ett element i ett proprium *Olaf Finne* (1494, STb 3:161):

Hustrv Margareta Oleff Fynnes j Grabrødra gata

[...] Pedher Gregersson j Hwllula sochn j Tawasta landh j Abo bis-copsdøme, huilken som war Oleff Finnes brodher søn [...] Mans Gregersson, Albrecht Gregersson, Margit Gregersdotter theris syster, som ware alle syskon til hopa och ware alle Oleff Finnes broders barn [...]

Trots detta är det sannolikt att elementet *finne* även i fall som dessa tenderade att ha lågt stilvärde. Olof Finne skrivs i ett brev 1480 4/7 (SDHK 30751): "Olaf Eriksson som vanligen (*meenligha*) kallas Olaf Finne, borgare i Stockholm" och i ett inbördes testamente i Stockholms jordebok (Sjb 1 nr 686, 1468) "Olaf Eriksson som kallas Olaf Finne". Här har man alltså velat ersätta *Finne* med Olofs patronymikon men har inte kunnat undgå att upplysa om vad han vanligen kallas. En bidragande orsak till oviljan att använda *Finne* i formella sammanhang skulle dock möjligen kunna vara att Olof, som framgår ovan, kom från Tavastland och inte från Egentliga Finland.

Ett kategoriserande eller i alla fall vacklande bruk gäller däremot "Jöns finne i Hans van Naskens gränd" (STb 2:592) som även skrivs "finnen i Naskens gränd" (s. 585). Ett likartat fall är Nils Olsson, som skrivs "Nils Olsson finne" (s. 429), "Nils Olsson finnen" (s. 538), "Nils Olsson östantill" (s. 581), "Nils Olsson finnen östantill" (s. 335) – elementet *finne*, alternativt i bestämd form, verkar konkurrera med *östantill* som löst tillfogad bestämning.⁵ Ett i viss mån motsvarande fall för *jute* är "Anders Persson Perman juten" (STb 3:322), som bör tolkas som 'Anders Perman, som är dansk'.

Exempel på anonymiserat bruk är "till en finne", "samma finnen" (STb 2:45), "finnens" (s. 493), "finnen här i byn", "finnen" (s. 593), "den finska hustrun" (s. 178). De två första männen är anklagade brottslingar, medan den tredje märkligt nog uppträder i ett arvsmål

⁵ Se om Nils Olsson finne även STb 3:127, 226, 234, 254, där det framgår att han är en besutten man.

utan att bli bättre identifierad än så här. Han skall få sin arvslott i Stockholm och åtar sig att senare göra upp inför rätta i Finland om arvet där. ”Den finska hustrun”, åter, skall tillförsäkras sin rätt i en tvist med en skeppare. Det är att märka att motparterna och andra medverkande i målen, samtliga troligen borgare i Stockholm, är namngivna på normalt sätt.

Exempel på anonymiserat bruk av andra härkomst- eller folkslagsbeteckningar är ”tysken uti Skimmelpennings hus sitter” (s. 316), ”den danska kvinnan som hade sig förklätt” (s. 64), där adjektivet *dansk* snarare avser härkomst från Danzig än från Danmark⁶, ”lybske skepparen” (s. 580), ”någon ryss av Reval” (s. 145) och ”en preussisk(?) dräng” (STb 1:288; jfr Sdw suppl. under **pryzisker* och SAOB under *preussare* 1 a). Intressant är även att det uppges i ett vittnesmål att en man var tysk: ”han var helt rödklädd och hade silverknappar i sin hätta och var tysk och hette Mickel” (STb 2:562).

I fråga om Hans Skimmelpenning ovan är det väsentligt att notera att han före lagändringen 1471 varit tysk rådman, utan att detta gör honom till ”tysk” i stadsböckernas värld. Annorlunda är det i Karlskrönikan, där båda de stockholmska borgmästarna 1436 vid ett tillfälle karakteriseras som tyska, trots att en av dem i Stockholms ämbetsbok är uppförd som svensk, i enlighet med reglerna i stadslagen (Karlskrönikan vers 2049, se Ahnlund 1953:257–258). Även den svenske borgmästaren bär dock ett tyskt släktnamn och är troligen ättling till tyska invandrare. Att borgmästarna karakteriseras som tyska beror förstås på krönikans tendens, som bland annat är främlingsfientlig, men det ger ändå en inblick i andra perspektiv än de som omfattades av rådet i Stockholm.

Ytterligare par exempel på kategoriserande bruk av *tysk* är ”den halte tysken som var i Västerås marknad (STb 5:70) och ”tysken skall giva den tyske skepparen sin frakt” (ib.:227). Två uttryckssätt som stärker parallellerna mellan ”det tyska” och det finska” exemplifieras av fraserna ”finnen (som) heter Gregers” (STb 5:176) och ”en tysk (som) heter Klaves” (STb 4:239).

⁶ Dock räknar Sdw och Sdw suppl. under *dansker* endast med betydelsen ’dansk’. Men se SAOB under *danzigsk* med formen *dansk(e)*, bl.a. från 1523.

Förrådet av härkomstbeteckningar i det senmedeltida Stockholm förefaller som synes av det ovanstående vara begränsat och verkar utgöra en relativt sluten grupp. Ännu mycket mindre är förrådet av härkomstbeteckningar som är brukliga att använda om kvinnor och vid anonymt omtal; det förefaller att framför allt röra sig om ”finska” och ”tyska” individer, med sparsamma tillskott från andra håll (se även Lamberg 2004:8–10). Härstamning från svenska landskap (inklusive landskapen i Finland) utnyttjas däremot nästan aldrig för identifiering på motsvarande sätt. Två fall har jag dock funnit i stadsböckerna: Vid ett tillfälle blir Lasse Laurensen bottenkarl skyldig att betala ”älänningen” (STb 3:189) och vid ett annat har en viss Erik Balk gått i borgen för ”en hälsing” (STb 5:144).

5. Avslutning

Som framhålls i inledningen är ett tema i denna uppsats individualisering kontra kategorisering och vilken påverkan varierande status och bekantskap (innegrupper kontra utegrupper) har på dessa motpoler. Som språkvarsel tenderar vi att individualisera personer som står oss nära, socialt och geografiskt, och att uttrycka oss kategoriserande om personer som är avlägsna, socialt eller kulturellt. Det kan ses som en form av ”othering” (se Dervin 2012:187): att ignorera individuella särdrag och tilldela personer en kollektiv identitet. Stadsböckerna perspektiv är en borgerlig, manlig elits, som i Stockholm står under starkt nordtyskt inflytande.

En tendens att i högre grad bruka härkomstbeteckningar om personer från vissa regioner eller med viss etnisk tillhörighet kan enligt min mening tolkas som att dessa personer av omgivningen ses som mer främmande. Ett tydligare och mer långtgående steg mot kategorisering är att omtala personer anonymt.

Fördelningen av olika omtalssätt ger ett intressant mönster, som stärks genom jämförelsen med bosättningsbeteckningar. Särskilt de tyska och de finska befolkningsgruppernas tvetydiga positioner ger upphov till starkt skiftande omtalsstrategier, där individualisering dominerar men där kategorisering inte sällan bryter igenom.

Tyskar kan ses som en innegrupp i Stockholm men en utegrupp från ett allmänt svenskt perspektiv. Tyskar blir därför normalt individualiserade i källorna genom att män typiskt blir identifierade med huvudnamn och släktnamn. För individer som inte sågs som medlemmar av innegruppen kunde kategoriserande omtalssätt användas, såsom *tyske Kort*.

Finnar var landsmän, samtidigt som de tycks ha setts som mer främmande än invånare i andra delar av det svenska riket. Deras status som främlingar, förenat med att de i Stockholm tenderade att tillhöra lägre sociala skikt, är en rimlig förklaring till att de oftare blev kategoriserade utifrån sitt ursprung (såsom ett folkslag eller från den östra riksdelen snarare än från sitt landskap) än personer från landskap i rikets västra del.

Summary

This article is an attempt to confront two different methods of identifying individuals in an urban source from Late Medieval Sweden: prepositional phrases with a place name as prepositional complement, such as *Erich i Nyabode* ‘Erik in Nyboda’ (where Nyboda is a village) and appositions denoting origin (or ethnicity), such as *Peder skaning* ‘Peter Scanian’ and *Jöns finne* ‘Jöns Finn’. The source material has been taken from the second volume of the editions of the council records of Stockholm (‘Stockholms tänkeböcker’, Latin *liber memorialis*, Low German *denkebok*), STb 2. The language of the records are counted as (younger) Old Swedish but are in fact closer to Early Modern Swedish. It is furthermore heavily influenced by Low German.

The prepositional phrases are accounted for in Table 1 and divided into the provinces (regions, countries) in which the places referred to by the place names are situated. The appositions are accounted for in Table 2, divided into the areas that they refer to.

I believe a fairly clear, partly complementary pattern emerges. Prepositional phrases are common for areas close to Stockholm, while the corresponding appositions are non-existent or rare. On the other hand, for e.g. the more distant provinces of Västergötland and Häls-

ingland and for the country of Denmark, the appositions are more common while the prepositional phrases are rare. One explanation for this is the general phenomenon that geographical and mental proximity and familiarity lead to individualisation, while distance leads to generalisation.

However, two groups in particular do not follow this pattern – Finns and Germans, they emerge as each other's opposites. There are a relatively high number of prepositional phrases for Finnish place names, while *finne* is a very common apposition as well. As for Germans, both appositions (or, rather attributive adjectives) and prepositional phrases with German place names as complements are rare. But there are also similarities. Both Finnish and German descent can be expressed adjectivally and for both men and women. Furthermore, Finns and Germans can be mentioned anonymously in this manner, i.e. 'the Finn', 'the German', which is otherwise rare.

Referring to earlier treatments of identities in Stockholm by historians, I suggest that these findings can be explained by the perceived identities of these two groups.

Germans constituted an in-group in the city but a foreign group from a general Swedish perspective. This means that Germans would normally be treated as individuals, where the men typically were identified by first name plus family name. However, for individuals that were not considered part of the in-group, strategies of categorisation could be employed, e.g. *Hans tysk* 'Hans German'.

Finns were both compatriots and a group considered more foreign than inhabitants from other parts of the realm of Sweden. A Finn would therefore be somewhat more likely to be identified with the help of an apposition than a man originating from a Swedish province to the west of the Baltic Sea.

Primära källor

DF = Diplomatarium Fennicum. (<http://df.narc.fi/>)

Karlskrönikan = *Svenska medeltidens rimkrönikor 2: Nya eller Karlskrönikan: Början af unions-striderna samt Karl Knutssons regering, 1389–1452: Efter en original-handskrift utg. af G. E. Klemming*. 1866. (Samlingar utg. av Svenska fornskriftsällskapet 1:17:2.) Stockholm.

SDHK = *Svenskt Diplomatariums huvudkartotek*. <https://sok.riksarkivet.se/SDHK>

SJb 1 = *Stockholms stads jordebok 1420–1474: Utg. af Kongl. Samfundet för utgifvande af handskrifter rörande Skandinaviens historia med understöd af Stockholms stad genom Hans Hildebrand*. 1876. (Stockholms stadsböcker från äldre tid 1. Jordeböcker 1.) Stockholm.

SSb 1 = *Stockholms stads skottebok 1460–1468 samt strödda räkenskaper från 1430-talet och från åren 1460–1473: Utgifna af Kungl. Samfundet för utgifvande af handskrifter rörande Skandinaviens historia... genom Joh. Ax. Almquist*. 1926. (Stockholms stadsböcker från äldre tid 3: Räkenskaper 1.) Stockholm.

STb 1 = *Stockholms stads tänkeböcker 1474–1483 samt burspråk: Utgifna af Kungl. Samfundet för utgifvande af handskrifter rörande Skandinaviens historia... genom Emil Hildebrand*. 1917. (Stockholms stadsböcker från äldre tid 2: Tänkeböcker 1.) Stockholm.

STb 2 = *Stockholms stads tänkeböcker 1483–1492: Utgifna af Kungl. Samfundet för utgifvande af handskrifter rörande Skandinaviens historia... genom Gottfrid Carlsson*. 1944. (Stockholms stadsböcker från äldre tid 2: Tänkeböcker 2.) Stockholm.

STb 3 = *Stockholms stads tänkeböcker 1492–1500: Utgifna af Kungl. Samfundet för utgifvande af handskrifter rörande Skandinaviens historia... genom Joh. Ax. Almquist*. 1930. (Stockholms stadsböcker från äldre tid 2: Tänkeböcker 3.) Stockholm.

STb 4 = *Stockholms stads tänkeböcker 1504–1514: Utgifna af Kungl. Samfundet för utgifvande af handskrifter rörande Skandinaviens historia... genom Joh. Ax. Almquist*. 1931. (Stockholms stadsböcker från äldre tid 2: Tänkeböcker 4.) Stockholm.

STb 5 = *Stockholms stads tänkeböcker 1514–1520 jämte utdrag ur de förloerade årgångarne 1520–1524 samt stadens kopiebok 1520–1522: Utgifna af Kungl. Samfundet för utgifvande af handskrifter rörande Skandinaviens historia... genom Joh. Ax. Almquist*. 1933. (Stockholms stadsböcker från äldre tid 2: Tänkeböcker 5.) Stockholm.

Sturekrönikan = *Svenska medeltidens rimkrönikor 3: Nya krönikans fortsättningar eller Sture-krönikorna: Fortgången af unionsstriderna under Karl Knutsson och Sturarne, 1452–1520: Efter handskrifter utg. af G. E. Klemming*. 1867–1868. (Samlingar utg. av Svenska fornskriftsällskapet 1:17:3.) Stockholm.

Litteratur

- Ahnlund, Nils. 1953. *Stockholms historia före Gustav Vasa*. Stockholm.
- Aldrin, Emilia. 2016. Names and identity. I Hough, C. (ed.), *The Oxford Handbook of Names and Naming*, 382–394. Oxford: Oxford University Press.
- Andersson, Thorsten. 1996. Onomastiska grundfrågor. I Kruken, K. (ed.), *Den ellefte nordiske navneforskerkongressen: Sundvollen 19.–23. juni 1994*. (NORNA-rapporter 60.), 15–41. Uppsala: NORNA-förlaget.
- Blomqvist, Oliver. 2017. *Flerspråkighet eller språkförbistring? Finska segment i svenska medeltidsbrev 1350–1526*. (Skrifter utgivna av Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet 100.) Uppsala: Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet.
- Dahlbäck, Göran. 1987. *I medeltidens Stockholm*. (Monografier utg. av Stockholms stad 81.) Stockholm: Stockholms medeltidsmuseum.
- Dervin, Fred. 2012. Cultural identity, representation and othering. I Jackson, J. (ed.), *The Routledge Handbook of Language and Intercultural Communication*. Milton Park, Abingdon: Routledge.
- DGP 2 = *Danmarks gamle Personnavne*. Udg. af Gunnar Knudsen, Marius Kristensen & Rikard Hornby. 2. Tilnavne. 1949–1964. København.
- Hagnell, Karin. 1941. *Sturekrönikan 1452–1496: Studier över en rimkrönikas tillkomst och sanningsvärde*. Lund.
- Lamberg, Marko. 1997. Om finländskt inslag i Stockholms stads råd under medeltiden. *Släkt och hävd*. 259–275.
- Lamberg, Marko. 2000. Finnar, svenskar eller främlingar? – Inblickar i den finska befolkningsdelens status i det svenska riket under senmedeltiden. *Historisk tidskrift* 120. 497–519.
- Lamberg, Marko. 2001. *Dannemännen i stadens råd: Rådsmanskretsen i nordiska köpstäder under senmedeltiden*. (Monografier utg. av Stockholms stad 155.) Stockholm: Stockholmia.
- Lamberg, Marko. 2004. Perceptions of Finns and ethnic boundaries in Sweden during the Middle Ages and the Early Modern Era. *Nordeuropaforum: Zeitschrift für Politik, Wirtschaft und Kultur* 14:1. 3–23.

- Lamberg, Marko. 2013. A Finnish minority identity within the merchant community of late Medieval Stockholm? I Bisgaard, L., Boje, L. M. & Pettitt, T. (eds.), *Guilds, Towns and Cultural Transmission in the North, 1300–1500*, 91–108. Odense: University Press of Southern Denmark.
- Moberg, Lena. 1989. *Lågtyskt och svenskt i Stockholms medeltida tänkeböcker*. (Acta Academiae regiae Gustavi Adolphi 58.) Uppsala: Kungl. Gustav Adolfs Akademien för svensk folkkultur.
- Modéer, Ivar. 1955. *Personnamn i Kalmar tänkebok*. (Anthroponymica Suecana 1.) Stockholm.
- Norse World. <https://norseworld.nordiska.uu.se/index.php> (hämtad 2023-08-02).
- Oja, Aulis. 1959. Finland (landskap och land). I *Kulturhistoriskt lexikon för nordisk medeltid från vikingatid till reformationstid* 4, 270. Köpenhamn: Rosenkilde og Bagger.
- Pettersen, Egil. 1981. *Personnavn i Vest-Norge 1450–1550*. (Universitetet i Bergen. Nordisk institutts skriftserie 8.) Oslo: Novus forlag.
- Ryman, Lennart. 2009. Designations of origin in 15th-century Stockholm. I Ahrens, W., Embleton, S. & Lapierre, A. (eds.), *Names in Multi-Lingual, Multi-Cultural and Multi-Ethnic Contact: Proceedings of the 23rd International Congress of Onomastic Sciences: August 17–22, 2008*. Toronto: York University. <https://hdl.handle.net/10315/2901>
- Ryman, Lennart. 2013: *Tierp(e)* och några andra medeltida ortnamnsidentiska binamn. *Ortnamnssällskapet i Uppsala årskrift*. 89–95.
- Ryman, Lennart. 2015a: Namnfrasvariation och sociala gränser i det senmedeltida Stockholm. I Eggert, B., Olesen, R. & Jørgensen, B. (eds.), *Navne og skel – Skellet mellem navne: Rapport fra Den femtende nordiske navneforskerkongres på Askov Højskole 6.–9. juni 2012* 1 (NORNA-rapporter 91:1), 171–189. Uppsala: NORNA-förlaget.
- Ryman, Lennart. 2015b [tryckt 2016]. Nya attribut – nya namn: Namnfraser ca 1500 och ca 1700 – en jämförelse. *Studia anthroponymica Scandinavica: Tidskrift för nordisk personnamnsforskning* 33. 29–50.
- Ryman, Lennart. 2017. Vad gör Sveriges medeltida personnamn i Finland? I Leino, U.-P. et al. (ed.), *Namn och identitet: Handlingar från NORNAs 46:e symposium i Tammerfors den 21–23 oktober 2015*. (NORNA-rapporter 94), 185–192. Uppsala: NORNA-förlaget.
- Ryman, Lennart. 2018. Occupational designations in late medieval Stockholm. I Kremer, D. (ed.), *Namen und Berufe: Akten der Tagung der Deutschen Gesellschaft für Namenforschung und des Namenkundlichen Zentrums der Universität Leipzig: Leipzig, 21. und 22. Oktober 2017*. (Onomastica Lipsiensia 13), 207–219. Leipzig: Leipziger Universitätsverlag.

- SAOB = *Ordbok över svenska språket utgiven av Svenska Akademien* 1–38. 1898–2024. Lund.
- Sdw = Söderwall, K. F., *Ordbok öfver svenska medeltidsspråket* 1–2. 1884–1918. (Samlingar utg. av Svenska fornskrift-sällskapet 1:27.) Lund: Berlingska boktryckeriet.
- Sdw suppl. = Söderwall, K. F., *Ordbok över svenska medeltids-språket: Supplement* av K. F. Söderwall, W. Åkerlund, K. G. Ljunggren & E. Wessén. 1925–1973. (Samlingar utg. av Svenska fornskrift-sällskapet 1:54.) Lund: Berlingska boktryckeriet.
- Sjödén, Carl Crispi. 1950. *Stockholms borgerskap under Sturetiden med särskild hänsyn till dess politiska ställning: En studie i Stockholms stads historia*. (Monografier utg. av Stockholms kommunalförvaltning 8.) Stockholm.
- SMP = *Sveriges medeltida personnamn*. [Numera:] utgivna av Institutet för språk och folkminnen. 1–. 1967 ff. Uppsala.
- Ståhle, Carl Ivar. 1974. Skarpnäck och Salem: Två 1600-talsnamn med förhistoria. *Namn och bygd* 62, 1–18.
- Sundqvist, Birger. 1957. *Deutsche und niederländische Personenbeinamen in Schweden bis 1420: Beinamen nach Herkunft und Wohnstätte*. (Anthroponymica Suecana 3.) Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- Tarkiainen, Kari. 1990. *Finnarnas historia i Sverige I: Inflyttarna från Finland under det gemensamma rikets tid*. (Nordiska museets handlingar 109.) Helsingfors: Finska historiska samfundet. Stockholm: Nordiska museet.
- Tarkiainen, Kari. 2008. *Sveriges österland: Från forntiden till Gustav Vasa*. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.
- Wubs-Mrozewicz, Justyna. 2004. Interplay of identities: German settlers in late Medieval Stockholm. *Scandinavian Journal of History* 29. 53–67. <https://doi.org/10.1080/03468750410004215>

Namnkomplexet *Sighvast* och *Silvester* under medeltiden och tidigmodern tid i Sverige

Daniel Solling

Abstract: This study shows how the Runic Swedish name *Sighvast*, the borrowed name *Silvester*, and the Old Swedish name *Silvast* (that emerged from the latter) merged into one name during the late Middle Ages. *Sighvast*, and different names within a group of names around it, were more common in Sweden in the 14th century, but *Silvester* and *Silvast* became more common in the 15th century. By the end of the 15th century, all the names in the name group around *Sighvast* except one, *Sævast*, ceased to be used as they merged with *Silvast* and/or *Silvester*. The only name to survive was *Sævast*, which had emerged from *Sighvast* during the Middle Ages. This name is still in use in Sweden 2024, albeit to a very small extent.

Keywords: name lemma, migration, medieval name use, borrowed names, *Sighvast*, *Silvester*

Daniel Solling (Institute for Language and Folklore, Sweden). The name complex *Sighvast* and *Silvester* during the Middle Ages and early modern period in Sweden.

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons 4.0 International licence (CC BY 4.0) (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

1. Inledning

I en muntlig kultur som den medeltida var förhållandet mellan skrivet och talat språk ett annat än idag och det fanns ingen normerad ortografi.¹ Detta påverkade också stavningen av namn som kunde variera mycket. Exempelvis kunde en och samma person skriva sitt namn eller få det skrivet på flera olika sätt. Det viktigaste för språkbrukarna var sannolikt att man kunde identifiera den person som avsågs. Det fanns en stor variation i skrivningen av det som kan anses vara ett och samma namn under medeltiden. Ibland kunde denna variation till och med leda till att ett namn (åtminstone delvis) uppgick i ett annat. Otterbjörk (1970:155) nämner att namnet *Ester* under 1600-talet kom att ersätta det ”sv[enska]” namnet *Estrid* (fornsvenskt *Æstridh*) och att *Estrid* delvis kan ha utvecklats till *Ester*. Ett annat exempel ges av Fredriksson (1961:166); han nämner hur det inhemska namnet *Lindorm* och det ”från kontinenten inkom[na] namn[et]” *Leonhard* under 1500-talet åtminstone delvis sammanföll och uppfattades som utbytbara. Han pekar på att ljudlikheten mellan å ena sidan *Lindorm*, *Linnorm*, *Linnors*- m.fl. och å andra sidan *Leonhard*, *Lenar*, *Linar* m.fl. underlätade sammanfallet (jfr även Brylla 2006:38).

Som Waldispühl (2020:22) mycket riktigt påpekar har forskningen rörande historisk kontaktonomastik hittills mest fokuserat på toponymiska kontaktsituationer och modeller för språklig integration av ortnamn har utvecklats, däremot saknas hittills jämförbara modeller och större studier rörande kontaktonomastik inom den historiska personnamnsforskningen. Detta faktum föranledde Haubrichs (2019) att efterlysa en antroponymisk kontaktonomastikforskning (jfr Solling 2024:136).

Föreliggande artikel undersöker vad som kan inträffa när ett främmande personnamn som fonetiskt och grafiskt liknar ett redan etablerat namn kommer in i ett språkområdes onomastikon. Den vill också åskådliggöra hur fruktbart det kan vara att kombinera histo-

¹ För mycket insiktsfulla kommentarer på en tidigare version av denna artikel tackar jag Katharina Leibring och Lennart Ryman. Jag vill också tacka de två anonyma granskarna för värdefulla kommentarer.

risk personnamnsforskning med kontaktonomastik för att synliggöra och förklara onomastiska processer. För att försöka visa detta undersöker jag namnen i ett namnkomplex kring det fornsvenska namnet *Sighvast* och det latinska, invandrade namnet *Silvester* bland annat ur ett kontaktonomatiskt perspektiv. Ett mål med undersökningen är att utröna huruvida likheter med de ovan nämnda exemplen (*Ester* / *Estrid* respektive *Lindorm* / *Leonhard*) står att finna. Att så skulle kunna vara fallet och att en sammanblandning av namnen *Sighvast* och *Silvester* har skett antyds av Melefors (1955:29).² Föreliggande studie genomförs utifrån samlingarna i arkivet till ordboken Sveriges medeltida personnamn (SMPs) i Uppsala.

Artikeln är uppbyggd på så sätt att jag i avsnitt 2 kommer att redogöra för de centrala namnen i namnkomplexet. Därpå följer en materialbeskrivning i avsnitt 3. Sedan redogör jag i avsnitt 4 för SMPs behandling av de olika namnen, framför allt lemmaindelningen. Därefter följer i avsnitt 5 en diskussion om personer som i de medeltida källorna omtalas med det som i SMPs betraktas som olika namn, det vill säga lemmagränsöverskridande fall. Mot slutet, i avsnitt 6, kommer den kronologiska utvecklingen för de olika namnen under medeltiden att tecknas samt en kort redogörelse för namnens eftermedeltida utveckling att ges (avsnitt 7). Artikeln avslutas med en sammanfattande diskussion och slutsatser.

2. Tidigare studier av de centrala namnen i namnkomplexet

Inom det aktuella namnkomplexet kan man betrakta två namn som de centrala namnen, nämligen *Sighvast* och *Silvester*.³ Det första namnet är inhemskt, nordiskt och det andra invandrat från kontinenten. I

² Jfr också Hornby (1947:188) som talar om latinisering av inhemska namn och härvid nämner att de danska inhemska *Self* och *Sylfa* under medeltiden kunde "översättas" till *Silvester*.

³ Namnens stavning följer i denna artikel, om inget annat anges, den normerade medeltida stavningen av namnen i SMPs.

detta avsnitt kommer dessa båda namn och ett par former av dem som diskuterats i tidigare forskning att presenteras litet närmare.

Det tvåledade namnet *Sighvast* finns belagt redan på runstenar; den normaliserade runsvenska formen är *Sigfastr* (jfr Peterson 2007:190). Förleden är *sig-* 'seger' och efterleden *-fastr* 'fast, stark' (jfr Peterson 2007:189, 62). En senare form av *Sighvast* är *Sævast*. Vissa forskare verkar inte se *Sævast* som en vidareutveckling av *Sighvast* utan som ett namn som uppstått oberoende; även i SMPs behandlas det som ett eget namnlemma.⁴ Janzén (1947:264) verkar se det så: "Till företeelser i naturen hör vidare sådana namnleder som *Sæ-* 'sjö' i *Sæbiörn*, *-fast* (*-vast*), *-mund*, *-vidh* m. fl.". Även Otterbjörk (1970:122) ser tolkningen med en "namnled *sä-* 'sjö'" som troligare än en förled *sig-*. Jag tror inte att detta är korrekt utan att *Sæ-* i *Sævast* nog snarare är en försvagad form av *Sigh-*, jämför Lind (1905–1915: spalt 876), Modéer (1957:64) och Fredriksson (1974:139) som verkar resonera på samma sätt avseende förleden *Sæ-* (*Se-*) utan att säga det explicit. Formutvecklingen tänker jag mig så här: Först föll frikativt [ʒ] i *Sighvast* (jfr Noreen 1904:240) sedan sänktes *i*:et i det därigenom uppkomna *Sivast* till ett *e* (jfr Wessén 1995:76–78), se nedan avsnitt 4.1 för exempel. Även äldre former av ortnamn talar för tolkningen med *i* > *e*, jfr exempelvis *Sävastebo* utanför Bälinge, Uppland: *i sigwastabodom* (1470) respektive *Seuastebo* (1540) (jfr Wahlberg 2018:68). Ett annat exempel i ett ortnamn skulle *Sävast* i Norrbotten kunna vara. Det är äldst belagt år 1486 som *i sefastaby* och om byn är namngiven efter en *Sigfast* som nämns i ett brev år 1339 – jämför nedan avsnitt 4.2 – vilket Pellijeff (1987:84–85) hävdar vore det ett ytterligare exempel på samma ljudutveckling. Om detta fall se även Holm (1965:146).

Även en övergång från *Sighvast* till det i SMPs som eget namnlemma förekommande *Siovast* kan förklaras medelst regelbundna ljudförändringar: *Sig* > *Siug* > *Siog* > *Sio*. Övergången *Sig* > *Siug* förklaras av Kock (1916:177–178): "genom samvärkan av frikativten

⁴ I det följande väljer jag för enkelhetens skull att kalla de namnlemman som finns i SMPs för olika namn. Om termen namnlemma används är det ett medvetet val för att särskilt betona att det som omtalas på något sätt rör lemmaindelningen i SMPs.

ʒ och det följande *w*-ljudet har *i* i första stavelsen övergått till *iu*". Kock (1916:178) säger vidare att det ur *Sig*- utvecklade *Siug*- i "några bygder" senare utvecklades till *Siog*-. Sedan föll även frikativt [ʒ] på samma sätt som vid *Sævast* ovan (jfr Melefors 1955:29).

Silvester är ett latinskt namn med betydelsen 'skogsrik, som hör skogen till'. Silvester I var påve 314–335 e.Kr. och blev sedermera helgonförklarad (Brylla 2004:208; Otterbjörk 1970:127). Han fick sin minnesdag på årets sista dag och just den placeringen bidrog till att namnet funnits kvar i almanackan trots att det under århundradenas gång varit mycket ovanligt i Sverige (af Klintberg 2001:436–437). Namnet förekom under medeltiden också "med den efter namnen på *-vast* *-faster försvenskade varianten *Silvast*" (Modéer 1955:36–37). Jämför även Otterbjörk (1970:127) och Lundgren et al. (1892–1934:225) som hävdar att "[h]ela namnet [Silfast] [...] troligen [härrör] från lat. Silvester". Jämför också Hornby (1947:216) som för danska förhållanden på medeltiden anger: "Silvester (12. aarh.–, 1427 *Silvest*–) bliver aldrig almindeligt, heller ikke i den til dansk tillepede form *Silfast* (1386)." Se vidare Kruken & Stemshaug (2013:533) för norska förhållanden där *Sylfest* (*Sølfest*) anges som "norsk form av lat. Silvester, yngre Sylvester" samt: "I seinmellomalderen til dels skrive *Silfast* etter mønster av nord. navn på *-fast*".

3. Material

Materialet som används i föreliggande studie utgörs i första hand av samlingarna i arkivet till ordboken Sveriges medeltida personnamn (SMPs) vilka finns i Uppsala.⁵ Samlingarna innehåller knappt en miljon kortlappar med personnamnsbelägg från 1100-talet till 1500-talet från främst det medeltida Sverige, men även från de landskap som idag tillhör Sverige, men inte gjorde det på medeltiden (jfr Ryman 2017a; 2017b). De allra flesta bevarade medeltida texterna från Sverige har excerperats för samlingarna.

⁵ För en utförligare redogörelse över samlingarna se Melefors (1993).

De eftermedeltida belägg som berörs i föreliggande artikel är, när de inte stammar från de eftermedeltida 1500-talssamlingarna i SMPs, hämtade från Vetenskapssamhällets personnamnskommittés samlingar (VSPs) som på cirka 500 000 kortlappar upptar personnamnsbelägg från 1500-talet till 1900-talet. De mest framträdande, excerperade källorna i VSPs för den tidigmoderna perioden är Kammararkivets handlingar, handlingar i Finska riksarkivet samt tryckta 1500-talskällor. Samtliga medeltida belägg som redovisas i denna artikel har kontrollerats i de excerperade källorna.

4. Namnen i SMPs

Namnen i namnkomplexet *Sighvast / Silvester* har i SMPs indelats i sex olika namnlemman. Indelningen av namnlemman i ordboken Sveriges medeltida personnamn (SMP) och i SMPs är en tämligen ofta diskuterad fråga, se Leibring (2015) och där anförd litteratur. Det är inte alltid tydligt vilka principer som har gällt vid lemmatiseringen i SMP och SMPs och principerna har varierat över tid. Detta har också lett till inkonsekvenser (Leibring 2015:88–89). I SMPs finns följande namn inom det aktuella namnkomplexet: *Sighfast*, *Sighvast*, *Silvast*, *Silvester*, *Siovast* och *Sævast*.⁶ Till *Silvast* förs även belägg med ändelsen *-er*: *Silvester*; till *Silvester* även belägg utan ändelsen *-er*: *Silvest*. Uppdelningen mellan *Silvast* och *Silvester* synes vara gjord helt utifrån andra stavelsens vokal. Respektive uppslagsform (*Silvast / Silvester*) verkar vara vald utifrån vilken stavning som var den vanligaste under medeltiden. Som skäl till att man valde formen *Silvast* framför *Silvester* tillkommer säkerligen det faktum att man ansåg att det svenska namnet bildades efter det tidigare kända inhemska mönstret med efterleden *-vast*.

Belägg med stavningen *Silfast*, med *f*, har sorterats under *Silvast*. Man har således inte valt att göra skillnad på dem som man har gjort

⁶ Inom de olika uppslagsformerna föreligger självsagt en stor variation vad gäller de olika beläggens stavning, vilket kommer att framgå nedan när enskilda belägg diskuteras.

avseende *Sighvast* och *Sigfast* som blivit två separata namnlemman. Jag har valt att utgå från lemmaindelningen i SMPs och kommer att redovisa beläggen utifrån det, men vill här påpeka att denna noggrant bör tänkas igenom (och antagligen revideras) vid en framtida bearbetning av de i det behandlade namnkomplexet ingående namnen inför publicering i SMP.

Utifrån etymologin skulle man dock, vilket framkommit i avsnitt 2, kunna indela namnen i två större namngrupper:

- a) *Sighvast*: *Sighvast*, *Sighfast*, *Siovast* och *Sævast*
- b) *Silvester*: *Silvester* och *Silvast*

I det följande kommer dessa namn och deras förekomst i Sverige under medeltiden att kartläggas och undersökas. Det förekommer att samma person återfinns bland flera olika namn. Dessa räknas då flera gånger, det vill säga som en namnbärare per namn eftersom jag inte har genomfört någon lemmaövergripande personsortering av beläggen. Några av dessa fall diskuteras nedan i avsnitt 5. En namnbärare som finns belagd med samma namn under två olika århundraden räknas som namnbärare under det första av dessa; detta gäller inalles en handfull namnbärare och har ingen större inverkan på studiens övergripande resultat. Belägg från Stockholm redovisas under Uppland. En viss tyngdpunkt kommer i framställningen att läggas på såväl vokalismen som konsonantismen i förleden då utvecklingen av dessa båda är relevant för diskussionen kring hur namnen i namnkomplexet har påverkat varandra. Härvid fästs störst vikt vid originalbelägg och i andra hand belägg i medeltida avskrifter.

4.1 *Sighvast*

I SMPs finns 168 belägg för namnet *Sighvast*. Utifrån dessa kan 29 namnbärare beläggas. Det äldsta belägget *Sighuastus de bodhum* (SDHK 1858) är från 1299 (den 5/12) och avser en *faste*⁷ från ett Boda

⁷ En *faste* var ett vittne bl.a. vid de medeltida häradstingen vid frågor rörande t.ex. försäljning, byte eller donation av jord (jfr t.ex. NE 6:152).

i Uppland. Det återfinns i ett brev där Karl Gregersson kungör ett jordbyte med ärkebiskop Nils i Uppsala och är det enda belägget för namnet från 1200-talet. På 1300-talet har namnet 22 namnbärare. Det är framför allt belagt i Uppland⁸ med 16 namnbärare; övriga namnbärare påträffas i Dalarna (1), Hälsingland (1), Medelpad (1), Småland (1) samt Östergötland (2). På 1400-talet är namnet belagt med inalles sex namnbärare i Egentliga Finland (1), Jämtland (1), Medelpad (1), Småland (1), Uppland (1) och Östergötland (1). Namnets sista medeltida belägg *siguast j tafflanes* (JHD 2:171–172) från 1485 (den 20/2) avser ett vittne från Tavnäs, Sundsjö socken, Jämtland i ett brev där Olaf i Sölvbacken avstår sin rätt till godset Gällö i Revsunds socken, Jämtland till Thore och Olaf Pedersson. Denne namnbärare från Tavnäs förekommer fler gånger i de medeltida källorna men i samtliga andra fall benämnd med olika former av namnet *Sævast*. Jag återkommer till honom nedan i avsnitten 4.4 och 5.

Namnets förled ser i de medeltida beläggen ut på följande vis:

Sig(h):- 1299–1485

Sigi:- *Sigiuasti* 1317–1320⁹

Si:- *siwastasson* 1428 (SDHK 21086),¹⁰ *Siwaste* 1463 (SDHK 28058),¹¹ *Siffuast* 1476 (STb 1:64)¹²

De allra flesta (162) av de 168 beläggen för namnet innehåller förleden *Sig(h)*-. Varianten utan *-g(h)*- uppträder först under 1400-talet,

⁸ Uppland är det svenska landskap från vilket flest medeltida källor finns bevarade.

⁹ Samtliga tre belägg med denna förled avser Nicolaus Sigiuasti (Nils Sigvastsson), kanik i Uppsala; han skrivs även *Siguasti* utan *-i*-.

¹⁰ Möjligen skrivfel för *silwastasson*. Samma person, Lasse Silwastasson, nämns tidigare i brevet med just den stavningen. Det är möjligt att skrivaren misstagit första stapeln på *w*:et för stapeln i *l*:et. Första stapeln i *w*:et går i det aktuella brevet upp lika långt ovanför raden som ett *l* vilket gör att detta skrivfel icke är helt otroligt.

¹¹ Belägget står i dativ. Han benämns i samma brev även *Sigwast*.

¹² Då denna utgåva ej anses vara helt tillförlitlig är belägget kontrollerat i fotostatkopier av originalhandlingen vilken finns i Institutets för språk och folkminnen samlingar i Uppsala. Skrivningen överensstämmer med utgåvan.

och åtminstone det äldsta belägget skulle kunna vara ett skrivfel för *Sil-*.¹³

Skrivningen av namnet med förleden *Si-* utan *-g(h)-* styrker tesen att *Sæ-* i *Sævast* utgör en försvagad form av *Sigh-*; den representerar ett stadium i utvecklingen där frikativt [ʒ] i *Sigh-* har fallit, men *i:*et ännu inte sänkts till *e*, jfr ovan avsnitt 2.

4.2 *Sighfast*

I SMPs hålls namnlemmat *Sighfast* med *-f-* skilt från *Sighvast*; bevekelsegrunderna för och riktigheten i detta kan och bör diskuteras, men kommer inte att fördjupas vidare här. I samlingarna återfinns två belägg under namnet *Sighfast*:

sigfasto 1339 (SDHK 4476)

Sigfastasson 1424 (SDHK 20195)

Det första belägget, som står i ablativ, ingår i handskriften A8, den så kallade *Registrum ecclesie Upsaliensis*, som är en medeltida avskrift och det avskrivna brevet är daterat i Luleå, 1339 (den 1/1). Det andra belägget återfinns i ett brev daterat i Vättilösa socken, Västergötland, 1424 (den 20/1).

I detta sammanhang bör ytterligare ett belägg nämnas som saknas i SMPs: *Sighfaster* (Holm 2020:71) som finns i en från 1500-talets mitt eller andra hälft bevarad donatorslängd från Alfta i Hälsingland (Holm 2020:55–56). Holm (2020:66) daterar längden plausibelt till att ”troligen [vara] från år 1426”.

Således finns tre mig bekanta belägg för namnet *Sighfast* med *-f-* som avser namnbärare från medeltiden, varav SMPs upptar två.

¹³ Som tidigare har nämnts i fotnot 10 skulle detta möjligen kunna vara ett skrivfel för *silwastasson*. Samma person, Lasse Silwastasson, nämns tidigare i samma brev med just den stavningen.

4.3 *Siovast*

Namnet *Siovast* finns representerat i SMPs med tre belägg varav två återgår på samma originalkälla och därför blott återges en gång. Beläggen avser samma person från Skärlunda i Borgs socken, Östergötland:

Syoaster i skædhelundhum 1413 (den 16/11) (SDHK 18152)
siowaster i skædherlundum 1414 (den 13/10) (SDHK 18431)

Denne förekommer ett flertal gånger i källorna skriven med förleden *Sigh-*, till exempel *sighuast j skædhelundom* (SDHK 16459) år 1405 och *sighuaster j skædhelundum* (SDHK 18133) år 1413.¹⁴

4.4 *Sævast*

SMPs innehåller 48 belägg för namnet *Sævast*; dessa fördelar sig på sju namnbärare. Det äldsta belägget *sewaster j skæræsio* (SDHK 12683) är från 1384 (den 6/7). Namnbäraren är från Skärsjö i Stora Tuna socken, Dalarna och i det aktuella brevet nämns han i egenskap av nämndeman vid lagmanstinget. Samma namnbärare är belagd med samma skrivning även 1386 (den 10/3). Han är den enda belagda namnbäraren med namnet *Sævast* i Sverige under 1300-talet.

På 1400-talet har namnet sex namnbärare och är belagt i Gästrikland (1), Jämtland (2), Småland (2) och Östergötland (1). Under den medeltida delen av 1500-talet är det belagt i Jämtland med en namnbärare, som är samma person som en av de två belagda där på 1400-talet, nämligen *Sævast Sigurdsson* i Tavnäs, jfr ovan avsnitt 4.1; mer om honom följer nedan i avsnitt 5.

Namnets sista medeltida belägg är *agnis sewaste dotter och trondh sewasteson* (SDHK 38280) som återfinns i ett brev från 1519 (den

¹⁴ Då de båda SDHK-posterna ej innehåller några digitaliserade (digitala bilder) av originalen vilka finns vid Danska riksarkivet (SDHK 16459) respektive Roggebiblioteket i Strängnäs (SDHK 18133) är beläggen kontrollerade i fotostatkopior av originalhandlingarna som finns i Institutets för språk och folkminnen samlingar i Uppsala.

24/7) i vilket kungörs att Agnes Sævastsdotter säljer sin arvedel i Tavnäs och i intilliggande gårdar till sin broder Trond Sævastsson. Dessa är barn till ovan nämnde Sævast Sigurdsson i Tavnäs. I ett av beläggen från 1500-talet rörande en av dessa, *trond sewathson* (SDHK 36868),¹⁵ från 1510 (den 13/12) skrivs efterleden utan *s*. Detta visar på svårigheten att helt säkert åtskilja efterleden *-vast* och *-vat* under medeltiden och med säkerhet behandla dem som separata namn. Oavsett huruvida det här rör sig om ett skrivfel kan man anta att de båda efterleden inte alltid hölls isär av den tidens språkbrukare.

I samtliga medeltida belägg för namnet *Sævast* i SMPs skrivs förleden *Se-*, inget fall med stavningen *Sæ-* förekommer. Inget belägg uppvisar heller en efterled som inleds med *f*.

4.5 *Silvester*

SMPs innehåller 21 belägg för namnet *Silvester*; dessa fördelar sig på 17 namnbärare. Det äldsta belägget *silvester* (*Liber daticus Lundensis vetustior* fol. 18^v) från mitten av 1200-talet avser en kanik i Dalby i det på den tiden danska Skåne. Det är också det enda belägget för namnet under 1200-talet. Under 1300-talet finns åtta namnbärare i sju olika landskap: Skåne (1), Södermanland (1), Uppland (1), Västergötland (1), Ångermanland (1), Österbotten (1) och Östergötland (2). På 1400-talet har namnet sju belagda namnbärare i Egentliga Finland (2), Halland (1), Småland (1), Uppland (2) och Östergötland (1). Det enda belägget från den medeltida delen av 1500-talet, som tillika är det sista medeltida belägget, är *Silvester j landboberga* (SDHK 38057)¹⁶ från 1517 (den 7/5), vilket stammar från Uppland och avser en nämndeman i Simtuna härad.

¹⁵ Då SDHK-posten ej innehåller något digitalisat av originalet som finns vid Riksarkivet i Östersund är belägget kontrollerat i ett digitalisat av originalhandlingen vilket finns i Institutets för språk och folkminnen samlingar i Uppsala.

¹⁶ Då SDHK-posten ej innehåller något digitalisat av originalet som ligger i Uppsala universitetsbibliotek är belägget kontrollerat i en fotostatkopiering av originalhandlingen vilken finns i Institutets för språk och folkminnen samlingar i Uppsala.

I samtliga medeltida belägg för *Silvester* i SMPs, utom ett, skrivs förleden *Sil-*.¹⁷ Undantaget rör en bonde i Halland som 1481 (den 11/5) skrivs *olaff suluerstesøn*,¹⁸ han skrivs även *siluerstersøn* i ett annat brev daterat samma dag.¹⁹ Inga belägg med en skrivning med *-f-*, som t.ex. **Silfester*, föreligger.

4.6 *Silvast*

Antalet belägg för namnet *Silvast* i SMPs är 126 och dessa fördelar sig på 69 olika namnbärare. De äldsta beläggen är från tidigt 1300-tal: 1) *Siluastus de soløø* (SDHK 2382) 1310 (den 14/9) från Solö i Fogdö socken, Södermanland, faste och vedervaroman²⁰ vid ett byte av gårdar och gods mellan Margareta Eriksdotter och abbedissan Kunigunda samt konventet i Vårfruberga kloster. 2) *silwaster de husaby* (SDHK 2382) 1311 (den 17/10) från Husby, enligt excerptisten i SMPs troligen i Husby-Ärlinghundra socken, Uppland. Jag väljer här att upplösa förkortningen som *-er* i enlighet med SDHK. Den skulle dock lika gärna kunna upplösas *-us*. Brevet, som rör en överlåtelse av gods från Katarina från Steninge till biskop Israel i Västerås, är daterat i Sigtuna. Namnet uppvisar under 1300-talet 13 namnbärare från tre landskap: Södermanland (4), Uppland (7) och Östergötland (2).

På 1400-talet har namnet 48 namnbärare och är framför allt belagt i samma tre landskap som under 1300-talet men det återfinns nu i ett större område: Södermanland (6), Uppland (14), Östergötland (8), dessutom Dalarna (1), Egentliga Finland (2), Hälsingland (6), Medelpad (1), Närke (3), Småland (3), Västergötland (1), Västmanland (2) och Åland (1). Under den del av 1500-talet som av SMP räknas till medeltiden (till och med år 1520) finns inalles åtta namnbärare med namnet *Silvast* belagda. Namnet är här främst belagt i Uppland (4)

¹⁷ Härvid beaktas ej belägget *Ionis Sylvestersson af Sverige* (FMU 5:267) som återfinns i en avskrift från år 1754, då stavningen troligen är anpassad till den tidens språkbruk.

¹⁸ *Diplomata Danica, Arnamagnæanske samling, signum AM Dipl. Dan. Fasc. VI, 3.*

¹⁹ Rigsarkivet > Axel Pedersen Brahe > Pergamentbrev daterat 1481 11/5.

²⁰ En vedervaroman var en typ av vittne som närvarande vid bl.a. medeltida häradsting (SAOB 37: spalt V 653).

men även i Hälsingland (1), Jämtland (1), Medelpad (1) och Östergötland (1). Namnets sista belägg (flera stycken) är från Stockholms skottebok år 1519.

Följande förleder förekommer i de medeltida beläggen:

Sil:- 1310–1519

Sel:- 1454–1503

Förleden skrivs från de första beläggen och under hela medeltiden med *i*. Här ingår även förleden *Syl*- med *y* som förekommer i några fall. Dessa båda förleder var under medeltiden helt utbytbara. Under andra halvan av 1400-talet och början av 1500-talet förekommer även den sänkta formen med *e* i tre belägg. Båda vokalljuden finns kvar i förleden även i eftermedeltida belägg, mer om detta nedan i avsnitt 7.

Efterleden inleds i de allra flesta belägg med *v* (eller *u* eller *w*), men tre belägg inleds med *f*: *silfaster i rotaby* 1409 (den 21/8) (SDHK 17264),²¹ *silfaster ij fornatomptom* 1411 (den 6/7) (SDHK 17681) samt *silfasth i wndisaker* omkr. 1500 (JHD 2:263). Även *ffv*, *fv* och likande stavningar förekommer från 1409 och till medeltidens slut, vilket inte förvånar då de är vanliga skrivningar för ett *v*-ljud. Att efterleden kan inledas med ett *f* skulle kunna betyda att ett uttal med [f] istället för [v] förekom på medeltiden.

4.7 Namnens förhållande till namnet *Sighvat*

Namnet *Sighvat* med förleden *sig*- 'seger' och efterleden *-hvatr* 'snabb, djärv, manlig', som finns belagt på runstenar (Peterson 2007:189, 125, 191) behandlas inte i föreliggande artikel utan ses här i likhet med tidigare forskning som ett separat namn bildat oavhängigt av namnet *Sighvast*. I detta sammanhang kan dock noteras att SMP under namnet *Ingevast* upptar en person vars namn uppvisar ändelsen *-vat*, nämligen *Ingeuater* 1423 (den 29/7) (SMP 3: spalt 756). Denne förs utan diskussion upp under *Ingevast*, trots att detta är det enda

²¹ Radbrytning i brevet mellan för- och efterleden. Samma namnbärare finns också belagt med *u*: *siluaster j rotaby* (SDHK 17261).

belägget för den personen. Ett tänkbart namnlemma *Ingevat* förekommer inte i SMP. Kommande forskning bör utreda huruvida även namnen *Sighvast* och *Sighvat* kunde avse samma person och hur de båda namnen hänger samman.

4.8 Social fördelning

Vid en genomgång av materialet har jag inte kunnat fastställa någon tydlig social skillnad mellan namnbärare inom de olika namngrupperna. Många av namnbärarna är fastar, vittnen, bönder och nämndemän, andra har klerikala kopplingar som kyrkoherdar eller kaniker. Inom båda grupperna finns även individer med en litet högre social ställning, exempelvis sigillvittnen samt en vedervaroman (*Silvast*). Den enda skillnaden mellan namngrupperna som jag har kunnat konstatera är att endast namnet *Silvast* uppvisar borgare (i Kalmar och i Åbo).

En individ, kaniken Sigvast Olovsson i Uppsala, benämns med namn ur såväl namngruppen *Sighvast* som namngruppen *Silvester*. Nästa avsnitt kommer att behandla just sådana lemmagränsöverskridande fall däribland nämnde kanik.

5. Lemmagränsöverskridande fall

Genomgången av namnkomplexet i SMPs har tydliggjort att det finns personer som är belagda under flera olika namn i SMPs. Detta avsnitt behandlar dessa så kallade lemmagränsöverskridande fall. I detta sammanhang bör det påpekas att en klar majoritet av de personer som förekommer i SMPs endast är belagda en gång och utifrån materialet således omöjligen kan utgöra lemmagränsöverskridande fall. Av de personer som är belagda fler än en gång ingår oftast alla belägg i ett och samma namn. I det följande kommer några exempel där detta icke är fallet att diskuteras.

Det handlar om tre fall som utgörs av personer som förekommer under flera namn inom samma namngrupp, det vill säga antingen

inom namngruppen *Sighvast* eller *Silvester*. Inom namngruppen *Sighvast* återfinns två exempel, det första rör den ovan i avsnitt 4.3 behandlade *Sighvast* / *Siovast* från Skärlunda i Borgs socken, Östergötland som finns belagd i början av 1400-talet. Han förekommer fyra gånger (varav tre i samma brev) i källor från medeltiden med olika former av *Sighvast* och två gånger med olika former av *Siovast* (för exempel se avsnitt 4.3). År 1413 skrivs han *sighuaster* den 8/11 och *Syoaster* den 16/11. Ett annat fall rör den ovan nämnde (se avsnitt 4.4) *Sævast* Sigurdsson i Tavnäs i Sundsjö socken, Jämtland. Han förekommer i åtta medeltida dokument, i sex av dem (från åren 1465, 1501, 1508, 1512, 1514, 1516) står han med former av *Sævast*, i två (1463, 1485) med former av *Sighvast*. I källor från 1500-talet omnämns han således bara med namnet *Sævast*.

Inom namngruppen *Silvester* kan man finna ett säkert lemmagränsöverskridande fall. Det rör sig om en faste från Väversunda by och socken i Östergötland, som 1393 (den 7/6) är belagd som *siluaster ij wæwersundum* (SDHK 14183) och 1402 (den 30/9) som *syluaster j wæuersundom* (SDHK 15948)²². Han skrivs sålunda en gång med det från latinets inlånade namnet *Silvester* och en gång med *Silvast*, den svenska varianten av namnet. I båda fallen är språket i brevet fornsvenska.

Hittills har de lemmagränsöverskridande fall som behandlats överskridit en namnlemmagräns inom samma namngrupp. Det finns två möjliga fall där personer omtalas i skrift med namn ur de båda olika namngrupperna. På en kortlapp i SMPs under namnet *Silvast* finns ett belägg *Selwaster i fyreby* från 1454 (den 20/9); detta är dock en fel läsning för *Sewaster i fyreby* (jfr SDHK 26569) för den flera gånger belagda *Sævast* från Fyrby i Östra Eneby socken, Östergötland (jfr t.ex. SDHK 28277). Således utgör detta inget äkta sådant fall. Det andra fallet är desto intressantare. Det gäller den förhållandevis välbelagda kaniken *Sigvast* Olovsson i Uppsala. Han är belagd med olika namnformer i 55 medeltida källor. Förutom att vara kanik i Uppsala

²² Då SDHK-posten ej innehåller något digitaliserat av originalet som finns vid Stiftsbiblioteket i Linköping är belägget kontrollerat i en fotostatkopia av originalhandlingens vilken finns i Institutets för språk och folkminnen samlingar i Uppsala.

var han också kyrkoherde i Söderby socken (nuvarande Söderby-Karl) och Alunda socken i Uppland och även syssloman. Hans exakta födelseår är okänt, men han uppnådde en för tiden hög ålder. Vid ärkebiskopsvalet 1408 var han över 80 år och kunde själv inte närvara (Hedberg 2014:210, 213). Han var avliden på hösten 1409; i ett brev daterat 1409 (den 9/9) nämns nämligen *siluasta arfua* (SDHK 17303).

I källorna nämns han första gången som *siguastus olai* i Registrum ecclesie Upsalensis, en medeltida avskriftssamling rörande Uppsala domkyrka (SDHK 5055)²³. Det avsnitt där Sigvast nämns uppskattas vara skrivet något efter år 1344, då avskriften är upplagd (jfr DS 5:311). Han nämns också i ett brev daterat i Avignon 1347 (den 2/4) som *siguastus olai*; brevet finns bevarat i en medeltida avskrift i Vatikanarkivet (SDHK 5414). I ett annat brev daterat i Avignon 1348 (den 26/6) nämns han med samma namnform; även detta brev finns bevarat i en medeltida avskrift i Vatikanarkivet (SDHK 5635).²⁴ Under åren 1349–1378 har den annars ovanligt välbelagda Sigvast Olovsson inte kunnat beläggas (jfr Hedberg 2014:210). Nästa gång han återfinns i källorna är 1379 (den 19/2) och då som *siguasti* (SDHK 11434). Mellan åren 1379 och 1425 förekommer han 68 gånger i originalkällor med olika varianter (olika stavning och böjning) av *Sighvast*. Under samma tidsspänn finns han också belagd 16 gånger med olika varianter av namnet *Silvast*. Användandet av de olika namnen verkar inte vara avhängigt av brevets språk. Jag kan heller inte se någon korrelation mellan avsändare eller innehåll och användandet av *Sighvast* respektive *Silvast*. Nu följer några fall som belyser ett intressant användande av de båda namnen för Sigvast Olovsson.

I ett brev daterat 1382 (den 3/11) (SDHK 12276) där riddaren Kettel Jonsson pantsätter jord i Ångeby i Jumkils socken, Uppland, eftersom han är skyldig Uppsala domkyrkas syssloman Sigvast (Olovsson) i Söderby en penningssumma, omnämns Sigvast Olovsson tre gånger. I två av dem som *siluaste* och sålunda används namnet *Silvast*, medan

²³ Då SDHK-posten ej innehåller något digitaliserat av originalet är belägget kontrollerat i en fotostatkopia av originalhandlingen vilken finns i Institutets för språk och folkminnen samlingar i Uppsala.

²⁴ Jag har inte kunnat kontrollera de båda beläggen i Vatikanarkivet.

han tredje gången benämns *sighwaster* med namnet *Sighvast*. Att det rör sig om samma person är ställt utom allt tvivel då det tredje belägget föregås av *foresaghde*. Detta visar på att skrivaren år 1382 uppfattade dessa båda som samma namn, eller i alla fall ansåg att de utan problem för förståelsen kunde åsyfta samma person. En annan intresseväckande detalj i sammanhanget är en text *a tergo* (på baksidan) av detta brev. Där återfinns namnet i en form som jag läser som *Silvester* skrivet med en annan hand än själva brevet. Den hand som skrivit belägget *Silvester* är troligen senmedeltida. Baksidestextens skrivare är definitivt inte den kunglige sekreteraren m.m. Rasmus Ludvigsson, som på 1540-talet kom i kung Gustav I:s tjänst och med största sannolikhet inte heller någon av hans medhjälpare. Rasmus och medhjälparna förtecknade Uppsala domkyrkas jordebrev (jfr Sjödin 1939:125). Oavsett skrivare är detta ett belegg för att även *Silvester* kunde användas för Sigvast Olovsson på medeltiden. Skrivaren av texten på brevets baksida uppfattade sålunda *Silvester* som samma namn som *Sighvast* och *Silvast* eller bedömde åtminstone att alla tre kunde avse samma person utan att skapa missförstånd.

Det finns ytterligare ett liknande fall avseende Sigvast Olovsson i de medeltida källorna. I ett brev daterat 1381 (den 18/2) (SDHK 11849), i vilket Ulf Björnsson i Säby i Dalby socken, Uppland, kungör att han har fått betalt för de jordegdomar som tidigare hade överlåtits till Uppsala domkyrka, står *siguasto* (2 gånger) för Sigvast Olovsson. Precis som i det nyss behandlade brevet finns en text *a tergo* vilken med stor sannolikhet är skriven av samma hand som det nyss beskrivna brevets baksidestext och sålunda är senmedeltida. Här finns belägget *Siluastus* vilket helt klart avser samma person.²⁵ Återigen föreligger sålunda ett exempel på hur Sigvast Olovsson kunde benämnas såväl med namnet *Sighvast* som med namnet *Silvast*.

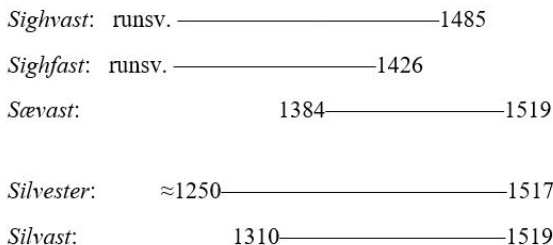
Denna genomgång av medeltida belegg för kaniken Sigvast Olovsson visar att *Sighvast* är det klart vanligaste namnet med vilket han benämns i de medeltida källorna, men att även *Silvast*, och möjligen *Silvester*, användes om honom. I ett fall omnämns han i samma dokument med både *Sighvast* och *Silvast* och i två fall återfinns ett

²⁵ SDHK 11849 anmärker för detta belegg: "Så för väntat *Siguastus*".

namn *a tergo* som inte överensstämmer med det som användes i brevet. Enligt min bedömning tyder detta på att man under medeltiden, åtminstone från tiden kring 1380 och framåt, troligen kunde uppfatta *Sighvast*, *Silvast* och möjligen, kanske eventuellt något senare, även *Silvester* som i princip ett och samma namn. Man bemödade sig i vart fall inte om att hålla isär namnen utan de kunde, till och med i ett och samma dokument, utan uppenbara problem för förståelsen avse en och samma person.

6. Sammanställning av de olika namnens kronologiska utveckling till och med medeltiden

I detta avsnitt kommer den kronologiska utvecklingen för de olika namnen inom namnkomplexet under medeltiden att diskuteras. Som utgångspunkt för diskussionen kan följande uppställning tjäna, i vilken namnens tidsmässiga utsträckt återges med angivande av första och sista belägg. Namnet *Siovast* som endast finns belagt åren 1413 och 1414 för en individ tas inte med här. De båda namngrupperna inom namnkomplexet åtskiljs av en tom rad.

Figur 1: De undersökta namnens tidsmässiga utsträckt under medeltiden

Det runsvenska namnet *Sigfastr* återfinns på medeltiden framför allt som *Sighvast* men även några belägg på *Sighfast* förekommer. Det första belägget för *Sighvast* stammar från slutet av 1200-talet och namnet har flest namnbärare på 1300-talet för att sedan bli ovanligare under 1400-talet och ha sitt sista belägg år 1485. Det belägget avser

en namnbärare för vilken även namnet *Sævast* användes. Detta namn som utvecklats ur *Sighvast* finns belagt från 1384 och framåt. Efter år 1500 finns det namnet bara belagt i Jämtland där det finns kvar vid medeltidens slut (de sista medeltida beläggen i SMPs är från år 1519).

Det latinska namnet *Silvester* kom troligen till Sverige via Danmark; det äldsta belägget i SMPs från mitten av 1200-talet är från Skåne.²⁶ Det första belägget från det område som på medeltiden tillhörde Sverige är från Uppland år 1303, men namnet *Silvester* tycks med sammanlagt 17 namnbärare under medeltiden aldrig bli ett särdeles populärt namn. Det används dock fram till medeltidens slut med ett sista medeltida belägg år 1517. År 1310 kan den försvenskade varianten av *Silvester*, namnet *Silvast*, för första gången beläggas. Namnet ökade successivt i popularitet under 1300-talets sista fjärdedel och vidare under 1400-talet. Det finns belagt i SMPs till medeltidens slut med flera belägg från år 1519.

Tabell 1. Fördelning av antalet namnbärare av namnen i namngrupperna *Sighvast* respektive *Silvester*.

	1200-talet	1300-talet	1400-talet	1500–1520
Namngruppen <i>Sighvast</i>	1	24	14	1
<i>Sighvast</i>	1	22	6	-
<i>Sighfast</i>	-	1	1	-
<i>Siovast</i>	-	-	1	-
<i>Sævast</i>	-	1	6	1
Namngruppen <i>Silvester</i>	1	21	55	9
<i>Silvester</i>	1	8	7	1
<i>Silvast</i>	-	13	48	8

Som framgår av tabell 1 finns under 1300-talet inalles 24 personer belagda med namnen i namngruppen *Sighvast*, 22 av dem med namnet *Sighvast*. Namngruppen *Silvester* uppvisar sammanlagt 21 namnbärare, varav 13 med namnet *Silvast* och åtta med *Silvester*. Under 1400-talet finns 14 namnbärare belagda med namnen i namngruppen *Sighvast*, varav sex med namnet *Sighvast* och sex med namnet *Sævast*.

²⁶ Namnet är belagt tidigare i både Tyskland och Danmark (jfr Seibicke 2003:74 och DGP 2: spalt 1239).

Namnen i namngruppen *Silvester* uppvisar 55 namnbärare, varav 48 finns belagda med namnet *Silvast* och sju med *Silvester*. Under den del av 1500-talet som räknas till medeltiden av SMP finns endast en namnbärare i namngruppen *Sighvast*, han bär namnet *Sævast* och var belagd redan under 1400-talet, varför antalet namnbärare av namnet *Sævast* i tabell 1 blir åtta trots att de i verkligheten var sju stycken. Namngruppen *Silvester* uppvisar under åren 1500–1520 nio namnbärare, varav åtta bär namnet *Silvast*.

Denna genomgång visar tydligt att namnen i namngruppen *Sighvast* som fanns i landet redan under runsvensk tid är vanligast fram till 1300-talet. Från slutet av 1300-talet och framåt blir namnen i namngruppen *Silvester*, och då främst namnet *Silvast*, vanligare och är under 1400-talet mycket vanligare än de i namngruppen *Sighvast*. Jag kommer att diskutera detta utförligare i avsnitt 8, men först följer ett avsnitt som behandlar namnens utveckling och förekomst i Sverige efter medeltiden.

7. Namnens utveckling i Sverige efter medeltiden

I detta avsnitt gör jag en icke fullständig genomgång av namnens utveckling i Sverige efter medeltiden. Betraktelserna bygger främst på det material som finns i SMPs, VSPs samt i Riksarkivets folkräkningar (1860–1930).

Tidigare forskning tar endast upp enskilda belägg för namnens i namnkomplexet användning i Sverige efter medeltidens slut. Modéer (1957:59) anför en *Siluaste* år 1544 i Lofta i Tjust, Småland. Fredriksson (1974), som i källor från åren 1571–1608 – framför allt tiondelängder, jordeböcker samt för Finland silverskatteregistret (1974:11) – har undersökt dopnamnsskicket, förtecknar år 1571 en namnbärare med namnet *Silvast* i Egentliga Finland (Fredriksson 1974:83), en i Östra Nyland (1974:89), en i den karelska kustbygden (1974:90) samt en *Sylvast* och en *Silvester* i Österbotten (1974:94). Vidare kan Fredriksson på 1580-talet belägga två namnbärare med namnet *Silvast* i Närke

(1974:51),²⁷ två stycken i Hälsingland (1974:67) och två i Norrbotten (1974:80). Fredriksson (1974:140) sammanfattar sina iakttagelser av namnet *Silvast*:

Silvast är inte känt från Götaland, och från Svealand föreligger blott två belägg från Nke. Namnet bäres av tre norrlänningar (Häls., Nbt.)²⁸ och fem finländare (Eg. Finl., Nyl., Kar., och Öbt). *Silvester* är medräknat här.” (Fet stil i originalet)

Namnet finns belagt i Norrala socken, Hälsingland under andra halvan av 1500-talet då bonden Silvast Jonsson förekommer i en mantalslängd 1555 och i en tiondelängd 1598 (Sikeborg 2002:123). Namnet förekommer fortfarande i Hälsingland under första tredjedelen av 1600-talet då en Silvast Larsson nämns som boende på samma gård i Norrala socken som nyss nämnde Silvast Jonsson under slutet av 1500-talet; Silvast Larsson sålde sin gård omkring år 1629 (Sikeborg 2002:123). Sikeborg (2002:123) påpekar att dopnamnet *Silvast* inte kan ”beläggas i någon annan familj i Norrala vid denna tid och därför kan vi konstatera att Silvast Jonsson och Silvast Larsson sannolikt tillhörde samma släkt”. Slutligen nämner Hasselberg (1949:57) att namnet *Sevast* förekommer i Skatteboken för Medelpad 1543. I ett resonemang rörande namnen i en avskrift av en jämtländsk jordebok från år 1615 skriver Hasselberg (1949:55):

Faste eller Fast samt Edfast, Öfast, Sefast, Sundfast och framför allt Gudfast, som möter redan på frösörunstenen, utgöra en namn-grupp, som har gammal hävd i Jämtland och icke torde vara så vanlig på andra håll.

Kruken (1989:108) visar att namnet *Sylfest* finns belagt i Trøndelag på andra sidan den nuvarande norska gränsen under första halvan av 1600-talet.

I de av mig för detta ändamål undersökta eftermedeltida källorna har jag kunnat göra en del intressanta iakttagelser rörande de aktu-

²⁷ Jfr även Fredriksson (1961:223).

²⁸ När man räknar samman namnbärarna i Hälsingland och Norrbotten i Fredrikssons tabeller (1974:67, 80) blir summan fyra.

ella namnen. Först kommer jag att redogöra för det jag har funnit från den eftermedeltida delen av 1500-talet där flest källor är excerperade, det skall dock betonas att de flesta bevarade källor från den här perioden inte är det. Det är främst källor från den första halvan av 1500-talet som är excerperade, fram till ungefär 1560-talet. Vad gäller slutet av 1500-talet och senare århundraden får redovisningen i än större grad karaktären av slumpvisa nedslag i de källor som råkar vara excerperade eller sådant som jag under arbetets gång har stött på i olika andra källor. Jag redovisar inte alla belägg separat och har fört samman olika stavningar till en och samma namnform. Namnformer med annan vokalism i namnets förled än *i / y* (och *ü*) redovisas dock separat. Exempelvis redovisas såväl stavningen *Silwasth* som *Syluast* och *Siluasther* under *Silvast*, medan belägg med förleden *Sel-* (med olika stavningsvarianter) redovisas separat. Värt att notera är också att en och samma person så klart kan rymmas under båda skrivsätten, såsom *Seluaster* 1540 och *Siluast* 1543. Vissa tveksamma belägg som *Solueskersson* 1555 (Närke) har ej tagits i beaktande. Att belägg från de då icke till Sverige hörande landskapen Skåne, Blekinge, Halland, Bohuslän, Jämtland och Härjedalen i princip saknas skulle kunna bero på vilka källor som excerperats.

7.1 Den eftermedeltida delen av 1500-talet

Först kan man konstatera att det föga förvånande nästan bara är namnen i namnkomplexet *Silvester* som återfinns i materialet från den eftermedeltida delen av 1500-talet. De i namnkomplexet *Sighvast* var, som visats ovan, mycket ovanliga redan vid medeltidens slut.²⁹

Namnet *Silvast* med förleden *Sil-* finns i de excerperade källorna mellan 1535 och 1577 belagt i Dalarna, Egentliga Finland, Hälsingland, Medelpad, Norrbotten, Nyland, Närke, Småland, Södermanland, Tavastland, Uppland, Västerbotten, Västergötland, Västmanland, Ångermanland, Österbotten och Östergötland. Namnet *Silvast* med förleden *Sel-* är betydligt ovanligare. Det finns i de excerperade

²⁹ För de eftermedeltida perioderna redovisas, p.g.a. materialets beskaffenhet, inte hur många belägg per landskap som föreligger för de olika namnen.

källorna mellan 1535 och 1571 belagt i Dalarna, Hälsingland, Norrbotten, Satakunta, Småland, Uppland, Västmanland, Ångermanland, och Östergötland. Dessutom förekommer följande belägg med avvikande förleder: *Sjelffasth* 1535 i Medelpad och Ångermanland,³⁰ *Sölluasther* 1544 i Småland, 1552 och 1554 i Östergötland samt *Soluast* 1554 i Östergötland.³¹ Tre belägg där efterleden inleds med *f* utan efterföljande *u*, *v* eller *w* förekommer; förutom de båda nyss nämnda beläggen från Medelpad och Ångermanland år 1535 även *Silffast* 1559 i Södermanland.

Inalles är namnet *Silvast* belagt över 100 gånger i källorna från den eftermedeltida delen av 1500-talet. Som framgår ovan är spridningen över landet relativt omfattande, utbredningen är emellertid snarare nordlig och östlig med några få belägg från Småland och Västergötland, medan belägg från Finland är vanligare. En aspekt som här tål att återupprepas är att detta resultat skulle kunna bero på vilka källor som excerperats. Den försvagade varianten med förleden *Sel-* finns inte belagd i lika stor omfattning men dess utbredning är tämligen stor med undantag för Finland, där endast ett belägg föreligger. Slutligen kan konstateras att Fredrikssons (1974:140) uttalande om att namnet *Silvast* inte känt från Götaland under sent 1500-tal kanske behöver revideras. Från den period han undersöker (1571–1608) finns i mina källor ett belägg från Småland från år 1571.

Namnet *Silvester* finns i de excerperade källorna mellan 1535 och 1592 belagt i Egentliga Finland, på Gotland, i Norrbotten, Nyland, Satakunta, Savolax, Småland, Tavastland, Uppland, Västergötland, Österbotten och Östergötland. Dessutom finns namnet belagt med förleden *Sel-*: 1541 (Satakunta), 1548 (Västergötland) och 1551 (Tavastland). Namnet är belagt drygt 20 gånger i källorna och är sålunda, precis som under medeltiden, tydligt ovanligare än den svenska varianten *Silvast*. Namnets användning verkar vara överrepresenterad i den finländska delen av riket och i den västra rikshalvan ha en viss

³⁰ Belägget från Ångermanland saknar *-h*.

³¹ Ett belägg *Sallaffast* 1535 från Ångermanland skulle kunna avse namnet *Silvast*.

östlig tyngdpunkt. Även detta skulle dock kunna bero på vilka källor som excerperats.

Det enda namnet ur namngruppen *Sighvast* som överlevde medeltiden, *Sævast*, finns belagt två gånger, båda gångerna med bortfall av det finala *t*:et, *Sewass* 1531 (Östergötland) och *Seuasson* 1542 (Hälsingland).

7.2 1600-talet och framåt

Från 1600-talet och framåt är få källor excerperade i VSPs. De belägg jag har funnit är samtliga från Jämtland, där namnet inte finns belagt under den eftermedeltida delen av 1500-talet (jfr ovan avsnitt 7.1). Beläggen är: *Sellfast* 1636³² (namnet *Silvast*) samt *Zefastböen* 1627³³ och *Zefast* 1637³⁴ (två gånger i samma dokument) (namnet *Sævast*). Beläggen *Sellfast* från 1636 och *Zefast* från 1637 avser inte samma person. *Zefast* belagd år 1637 bor i samma by, Tavnäs i Sundsjö socken som sin namne *Sævast* Sigurdsson som finns belagd runt sekelskiftet 1500 (jfr avsnitt 4.4). Det är således ett exempel på hur ett namn lever kvar lokalt i samma by och möjligen släkt trots att det i riket i övrigt är mycket ovanligt eller helt försvunnet.

I Centrala soldatregistret ger en sökning på namnet *Sylvester* träff på tre personer som är födda på 1600-talet, två från Västergötland (födda 1683 respektive 1688) och en från Östergötland (född 1689).³⁵ Avseende 1700-talet får man även här träff på tre personer med namnet *Sylvester* födda under detta århundrade, två från Uppland (födda 1701 och 1721) och en från Östergötland (född 1753).³⁶ Den sistnämnde skrevs *Silvester Orrhöna* i dödboken för Gryts socken när han dog

³² Riksarkivet > Jämtlands domsagas häradsrätts arkiv 1621–1793 > A I Domböcker (och landstingsprotokoll) 1621-1741 > 2 1634–1643, 1634–1637, fol. 59^r.

³³ Riksarkivet > Jämtlands domsagas häradsrätts arkiv 1621–1793 > A I Domböcker (och landstingsprotokoll) 1621-1741 > 1 1621–1628, 1627–1628, pag. 23.

³⁴ Riksarkivet > Jämtlands domsagas häradsrätts arkiv 1621–1793 > A I Domböcker (och landstingsprotokoll) 1621-1741 > 2 1634–1643, 1634–1637, fol. 92^v och 93^r.

³⁵ Centrala soldatregistret > Sök soldat > Sök i Soldatregistret > *Sylvester*.

³⁶ Centrala soldatregistret > Sök soldat > Sök i Soldatregistret > *Sylvester*.

år 1788.³⁷ Stavningen i Centrala soldatregistret verkar således vara normerad varför andra tänkbara stavningar av namnet inte ger några träffar; inte heller namnet *Silvast* ger några träffar i databasen. För 1700-talet har jag vidare m.h.a. DDSS funnit ett belägg på namnet *Silvester* i födelse- och dopboken för Helsingborgs stad. Den 7/1 1709 döptes en oäkta gosse till *Sylvester*.³⁸ Datumet för dopet kan tala för att han var född på Sylvesterdagen år 1708. Jag har inte funnit några belägg för *Silvast* under 1700-talet.

Silvast förekommer ej heller i folkräkningarna på 1800-talet.³⁹ *Silvester* förekommer dock där, framför allt med stavningen *Sylvester*.⁴⁰ Som visats ovan fanns båda namnen under hela den eftermedeltida delen av 1500-talet och säkerligen även på 1600-talet. Någon gång under sent 1600-tal eller, kanske troligare, under 1700-talet verkar namnet *Silvast* ha uppgått i *Silvester*.

Vad gäller namnet *Sævast* finns det kvar även efter 1600-talet. För 1700-talet har jag valt att undersöka det litet närmare avseende Tavnäs i Sundsjö socken, Jämtland, där det hade varit belagt sedan slutet av 1400-talet. I dopböcker från Sundsjö och husförhörslängder från Tavnäs finns namnet *Zephas* upptecknat flera gånger under 1700-talet, exempelvis nämns i husförhörslängden för Tavnäs två kusiner vid namn *Zephas*, en född 1755 och en född 1756.⁴¹ Min förmodan är att detta var prästens sätt att uppfatta det ovanliga namnet *Sefast*. Att namnet skrevs *Zephas* beror troligen på att detta är ett namn på aposteln Petrus. I Gustav Vasas bibel, som prästen i fråga säkerligen kunde, står det i Johannesevangeliet (1:42): ”Tå Jefus fick see honom / fadhe han / Tu åft Simon Jona Son / tu fkalt heta Cephas / thet betydher hellebergh”. Dessutom får man en träff på namnet *Sefast* i Centrala soldatregistret, nämligen *Sefast Kielsson* från Revsunds socken

³⁷ Riksarkivet > Gryts kyrkoarkiv > C:3 Födelse- och dopböcker 1756–1800, fol. 266^r.

³⁸ Riksarkivet > Helsingborgs stadsförsamlings (Maria) kyrkoarkiv > C:1 Födelse- och dopböcker 1688–1709, fol. 162^r.

³⁹ Riksarkivet > Specialsök > Folkräkningar > *Silvast*.

⁴⁰ Riksarkivet > Specialsök > Folkräkningar > *Silvester* respektive *Sylvester*.

⁴¹ Riksarkivet > Sundsjö kyrkoarkiv > Husförhörslängder A1, pag. 186.

(Sundsjöes grannsocken) som antogs till Jämtlands fältjägarregemente år 1710 och avskedades 1719.⁴²

I folkräkningarna från sent 1800-tal och tidigt 1900-tal finns 14 personer med namnet *Sefast* belagda, alla utom en i Jämtland.⁴³ De flesta beläggen stammar från Sundsjö socken och trakten däromkring. År 2024 finns namnet belagt i Sverige, men det är mycket ovanligt.⁴⁴ Det förekommer också i patronymiska efternamn, framför allt *Sefastsson*.

8. Diskussion och slutsatser

I det medeltida Sverige var de redan i runsvenskan förekommande namnen i namngruppen *Sighvast* ovanligare än det under medeltiden invandrade namnet *Silvester* och det utifrån detta bildade inhemska namnet *Silvast* som tillsammans bildar en namngrupp. Den senare gruppen uppvisar under hela medeltiden 86 namnbärare, den tidigare 39. Om man ser på siffrorna århundrade för århundrade uppenbarar sig en utveckling. Under 1300-talet hade namnen i namngruppen *Sighvast* något fler namnbärare än de i namngruppen *Silvester*. Under 1400-talet var förhållandena emellertid de omvända, i och med att namnen i namngruppen *Silvester* var betydligt vanligare än de i namngruppen *Sighvast*. Det var framför allt namnet *Silvast* som hade för sammanhanget förhållandevis många namnbärare under 1400-talet. Inom namngruppen *Sighvast* är det endast namnet *Sævast*, som uppkommit ur *Sighvast* genom ljudförändringar, som finns kvar vid 1400-talets och också medeltidens slut.

Namnet *Sighvast* synes alltså försvinna under sent 1400-tal. En troligare förklaring är dock att det uppgår i namnet *Silvast* (och kanske även i namnet *Silvester*). Det finns redan under sent 1300-tal tecken på att båda namnen kunde beteckna en och samma person.

⁴² Centrala soldatregistret > Sök soldat > Sök i Soldatregistret > *Sefast*.

⁴³ Riksarkivet > Specialsök > Folkräkningar > *Sefast*.

⁴⁴ Skatteverket > Privat > Folkbokföring > Namn > Byta efternamn > Sök hur många som har ett visst namn > *Sefast*.

Ett exempel är att kaniken Sigvast Olovsson i Uppsala år 1382 i ett och samma brev benämns såväl med namnet *Silvast* som med namnet *Sighvast*. Ett annat exempel rör en kort text *a tergo* på samma brev där en senmedeltida hand, eller en hand från de första årtiondena efter medeltidens slut, antecknat att brevet rör en Silvester. Skrivaren av texten uppfattade tydligen namnet *Silvester* som samma namn som *Sighvast* och *Silvast* som förekommer i brevet i fråga. Åtminstone vissa medeltida språkbrukare verkar sålunda inte alltid ha fäst betydelse vid vilket av namnen de använde. Troligen uppfattade de alla namn i namnkomplexet *Sighvast* / *Silvester* som samma namn, eller ansåg åtminstone att namnen kunde avse samma person utan att skapa missförstånd.

Ett annat argument som talar för ett sammanfall av namn i de båda namngrupperna är att deras användning under 1300- och 1400-talen åtminstone delvis överlappar geografiskt. Här exemplifierar jag detta med en jämförelse mellan namnen *Sighvast*, som är det enda namnet i namngruppen *Sighvast* som har fler än tio bärare under medeltiden, och *Silvast* och *Silvester*. Under 1300-talet återfinns flest belägg för *Sighvast* i Uppland. Där förekommer under samma århundrade också *Silvast* och *Silvester*. Även i Östergötland förekommer dessa tre namn parallellt under 1300-talet. Under 1400-talet – det århundrade när samtliga namn i namngruppen *Sighvast* (förutom *Sævast* som finns belagt i Jämtland även senare) försvinner – finns geografisk samförekomst av *Sighvast*, *Silvast* och *Silvester*. Förutom i Uppland och Östergötland (samtliga tre namn) förekommer de nu också parallellt i Egentliga Finland (samtliga tre namn) samt Medelpad och Småland (*Sighvast* och *Silvast*).

Med tanke på ovanstående och namnens mycket likartade fonetiska och grafiska form (framför allt gällande *Sighvast* och *Silvast*) är det långt ifrån otänkbart med en sammanblandning och ett sammanfall av namnen som ledde fram till att det förstnämnda uppgick i det sistnämnda. Det skulle kunna vara en tillfällighet att det blev just namnet *Silvast* av de båda som tog överhanden och kom att bestå. Det skulle dock också kunna ha någon av följande två anledningar eller bero på en kombination av båda. Dels kunde man tänka sig att det

ljudmässigt något enklare *Silvast* ofta uppstod i talspråket genom att ett frikativt [ʒ] i *Sighvast* utvecklades till ett [l] (eller kanske snarare ett [r]),⁴⁵ dels kunde det ha religiösa orsaker på så vis att namnet *Silvast* är en inhemska variant av det invandrade latinska namnet *Silvester*. Som helgonnamn och därmed ett namn med koppling till kyrkan sågs det troligen som mer prestigefullt än ett inhemska svenskt namn. Helgondyrkan var nämligen stark och helgonkalendern spelade stor roll för människorna i det katolska Sverige (liksom på andra platser i Europa) under medeltiden och helgonnamn kunde utvecklas till modenamn (jfr Meldgaard 1994:210–213). Det vore att överdriva att påstå att *Silvast* och *Silvester* utvecklades till modenamn i det medeltida Sverige – för det har namnen inte tillräckligt många bärare – men namnen fick säkerligen mer prestige än de inhemska namn som de konkurrerade med. Som bekant får språkliga enheter (ord, uttryck, former) med högre prestige, eller lånord från språk som av språkbrukarna anses mer prestigefulla, genomslag och kan ofta konkurrera ut andra enheter i det inlåande språket.

Vad beträffar namngruppen *Silvester* måste vidare undersökningar företas för att påvisa hur namnen *Silvester* och *Silvast* utvecklades i Sverige under tidigmodern tid och hur och när de sammanföll till ett namn, *Silvester*, senare *Sylvester*.

Här kan nämnas att det ur *Sighvast* utvecklade namnet *Sævast* fanns kvar under hela medeltiden. *Sævast* finns belagt i Jämtland, där mycket tyder på att det förekom oavbrutet även under tidigmodern tid och på 1800-talet. Hasselberg (1949:55) säger också att namnet tillhör en grupp namn som var typiska för Jämtland. Fortfarande år 2024 finns namnet belagt i Sverige med den moderna formen *Sefast*.

Slutligen kan man konstatera att det vad gäller namnen *Sighvast* och *Silvester* (*Silvast*) föreligger likheter med de förhållanden som Otterbjörk (1970:155) beskriver för namnen *Ester* och *Æstridh* och Fredriksson (1961:166) för namnen *Leonhard* och *Lindorm*, nämligen hur ett invandrat namn sammanfaller med (och i alla fall delvis konkurrerar ut) ett inhemska (jfr avsnitt 1). I fallet *Sighvast* och *Silvester*

⁴⁵ Möjligen en parallell till utvecklingen [ð] > [l], t.ex. mansnamnet *Guðbrandr* > *Gulbrandr*, jfr Modéer (1953:79–80) och litteraturhänvisningar där.

ser vi ett äldre exempel på hur en sådan process äger rum i en svensk kontext, nämligen redan under senmedeltiden. Dyliga processer är dock inte bundna av tid och rum utan kan ske när och var som helst.

Föreliggande studie har medelst empiri belyst hur namnen i namnkomplexet *Sighvast* / *Silvester* användes och utvecklades från medeltiden i Sverige. Dessutom hade den två syften. Det första var att visa att undersökningar av besläktade och likalydande namn kan ge fördjupade insikter i utvecklingen av medeltida personnamn. Här kunde konstateras att det kan uppstå en förändring i ett språkområdes onomastikon när ett främmande personnamn som fonetiskt och grafiskt liknar ett redan etablerat namn anländer till språkområdet. Om det nya namnet blir populärt och det gamla namnet uppfattas som utbytbar mot det nya namnet uppstår en slags konkurrenssituation som kan leda till att något av namnen – i detta fall det ursprungligen i språkområdets onomastikon förekommande namnet – faller ur bruk. Det andra syftet var att åskådliggöra hur fruktbart det är att kombinera historisk personnamnsforskning med kontaktonomastik för att synliggöra och förklara onomastiska processer. Framtida forskning bör undersöka denna dynamik mer ingående på grundval av ett mer omfattande källmaterial.

Summary

In an oral culture such as that of the medieval period, the relation between written and spoken language was different to how it is today. This influenced how names were written and there were great written variations on what could be assumed to be one lexical name. Sometimes, this variation could lead to the fusion of two different names, meaning one of them ceased to be used. One example that is mentioned is the Swedish name *Æstridh* that was replaced by the borrowed name *Ester* during the 17th century. This study investigates the relations between the Swedish name *Sighvast* and the borrowed name *Silvester*, as well as the Swedish name *Silvast* that emerged from *Silvester* during the Middle Ages.

The study is mainly based on materials from the *Sveriges medeltida personnamn* (SMPs) archive, where names from almost every medieval Swedish source can be found. For the name complex studied in this article SMPs indicate six name lemmas: *Sighfast*, *Sighvast*, *Silvast*, *Silvester*, *Siovast* and *Sævast*. Based on the etymology they can be divided into two name groups, one around the domestic name *Sighvast* (*Sighfast*, *Sighvast* *Siovast* and *Sævast*) and one around the borrowed name *Silvester* (*Silvast* and *Silvester*). The most common of these names in medieval Sweden were *Sighvast* and *Silvast*.

Sighvast and the names within the group of surrounding names were more common in the 14th century, whereas *Silvester* and *Silvast* became more common in the 15th century. By the end of the 15th century, only one of the names in the name group around *Sighvast* can be found in the sources. This indicates that the other names in that name group merged with *Silvast* and/or *Silvester*. Only the name *Sævast* which emerged from *Sighvast* during the Middle Ages survived until the end of the medieval period.

From a modern perspective, the fact that people could be mentioned with different lexical names in the Middle Ages shows that this merge was possible and that it likely did not matter to the language users of the time. As long as you could understand which person was being referred to in a specific context, the way their name was spelt was unimportant. One example of this is Sigvast Olovsson, a canon from Uppsala, who lived during the 14th and early 15th centuries. In medieval sources he is referred to as *Sighvast* as well as *Silvast* and *Silvester*.

The merge of the names in the two name groups could depend on contemporary parallel use of the names in the same geographical areas. The fact that use of the domestic name ceased and the borrowed name survived can also be due to the fact that *Silvast* is phonologically easier and the name *Silvester*, from which *Silvast* emerged, carried high status due to its religious Catholic connotations.

Referenser

- Brylla, Eva. 2004. *Förnamn i Sverige. Kortfattat namnlexikon*. (Skrifter utgivna av Svenska språknämnden 88) Stockholm: Liber.
- Brylla, Eva. 2006. *Lennart* och några andra ”svenska” namn. I Peterson, L., Strandberg, S. & Williams, H. (red.), *Namn och runor. Uppsalastudier i onomastik och runologi till Lennart Elmevik på 70-årsdagen 2 februari 2006*. (Namn och samhälle 17), 37–45. Uppsala: Uppsala universitet.
- Centrala soldatregistret > Sök soldat > Sök i Soldatregistret. <http://sokdata-bas.soldatreg.se/search.sv.aspx> (hämtad 14 september 2023).
- DDSS = Demografisk Databas Södra Sverige. <http://www.ddss.nu> (hämtad 14 september 2023).
- DGP 2 = Knudsen, Gunnar & Kristensen, Marius. 1941–48. *Danmarks gamle personnavne. I. Fornavne. Andet halvbind. L-Ø*. Köpenhamn: G. E. C. Gads.
- Diplomata Danica, Arnamagnæanske samling, signum AM Dipl. Dan. Fasc. VI, 3.
- DS 5 = Hildebrand. Bror Emil. 1858 och 1865. *Svenskt diplomatarium. Femte bandet. Åren 1341–1347*. Stockholm: P. A. Norstedt & söner.
- FMU 5 = Hausen, Reinhold. 1928. *Finlands medeltidsurkunder. 5. 1481–1495*. Helsingfors: Finlands statsarkiv.
- Fredriksson, Ingvar. 1961. *Svenska personnamnsstudier. Mit deutscher Zusammenfassung: Schwedische Personennamenstudien*. (Studia Philologiae Scandinavicae Upsaliensia 2) Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- Fredriksson, Ingvar. 1974. *Svenskt dopnamnsskick vid 1500-talets slut*. (Anthroponymica Suecana 7) Lund: Institutionen för nordiska språk.
- Gustav Vasas bibel = Biblia, thet är, all then Helgha Scrifft, på swensko. Tryckt j Vpsala. 1541. <https://gupea.ub.gu.se/handle/2077/42226> (hämtad 14 september 2023)
- Hasselberg, Bertil. 1949. Namnskicket i Jämtland i äldre tid. I Björkquist, L. (utg.), *Jämten 1949*, 53–58. Östersund: Heimbygdas förlag.
- Haubrichs, Wolfgang. 2019. Chancen, Risiken und Methoden einer anthroponymischen Interferenz-Onomastik des Mittelalters. I Haubrichs, W. & Jochum-Godglück, C. (utg.), *Kulturelle Integration und Personennamen im Mittelalter*. (Ergänzungsbände zum Reallexikon der Germanischen Altertumskunde 108), 1–23. Berlin: De Gruyter.
- Hedberg, Britt. 2014. *Uppsala stifts herdaminne. 1367–1527*. (Uppsala stifts herdaminne. Serie 4: Missionstid, medeltid, reformationstid 4:2) Uppsala: Stiftshistoriska kommittén.

- Holm, Gösta. 1965. Om personnamn i nordnorrländska ortnamn. I Ott-erbjörk, R. (red.), *Personnamnsstudier 1964 tillägnade minnet av Ivar Modéer (1904–1960)*. (Anthroponymica Suecana 6), 145–157. Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- Holm, Olof. 2020. Donatorslängden från Alfta i Hälsingland – en 1200-talskälla? Namnskicket som dateringsgrund. *Studia Anthroponymica Scandinavica. Tidskrift för nordisk personnamnsforskning* 35. 55–71.
- Hornby, Rikard. 1947. Fornavne i Danmark i middelalderen. I Janzén, A. (utg.), *Nordisk kultur VII. Personnamn*, 187–234. Stockholm: Albert Bonniers förlag.
- Janzén, Assar. 1947. De fornsvenska personnamnen. I Janzén, A. (utg.), *Nordisk kultur VII. Personnamn*, 235–268. Stockholm: Albert Bonniers förlag.
- JHD 2 = *Jämtlands och Härjedalens diplomatarium. Utgivet av Jämtlands läns biblioteks diplomatiekommitté*. 1974–1985. Andra delen. Östersund: Wisénska bokhandeln & Heimbygdas förlag.
- af Klintberg, Bengt. 2001. *Namnen i almanackan*. Stockholm: Norstedts.
- Kock, Axel. 1916. Undersökningar i fornnordisk grammatik. *Arkiv för nordisk filologi* 32. 176–200.
- Kruken, Kristoffer. 1989. Personnamn i Trøndelag og Jemtland i første halvdel av 1600-talet. *Institutt for namnegransking. Årsmelding 1989*. 101–119.
- Kruken, Kristoffer & Stemshaug, Ola. 2013. *Norsk personnamnleksikon*, utg. 3. Oslo: Samlaget.
- Leibring, Katharina. 2015. Variantformer eller olika namn? Vid lemmatiseringens vägskäl. I Eggert, B. & Olesen, R. S. (red.), *Navne og skel – Skellet mellem navne. Rapport fra Den femtende nordiske navneforskerkongres på Askov Højskole 6.–9. Juni 2012*. (NORNA-rapporter 91), 83–103. Uppsala: NORNA-förlaget.
- Liber daticus Lundensis vetustior*, Medeltidshandskrift 7, Lunds universitetsbibliotek. <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:alvin:portal:record-13276> (hämtad 14 september 2023).
- Lind, Erik Henrik. 1905–1915. *Norsk-isländska dopnamn ock fingerade namn från medeltiden*. Uppsala: A.-B. Lundequistska bokandeln.
- Lundgren, Magnus, Brate, Erik & Lind, Erik Henrik. 1892–1934. *Svenska personnamn från medeltiden*. (Nyare bidrag till kännedom om de svenska landsmålen ock svenskt folkliv 10.6) Uppsala: Almqvist & Wiksell.
- Meldgaard, Eva Villarsen. 1994. De kristne personnavne kommer. I Fellows-Jensen, G. & Holmberg, B. (red.), *Vikingetidens sted- og personnavne. Rapport fra NORNAs 22. symposium i København 14. – 16. januar 1993*. (NORNA-rapporter 54), 201–217. Uppsala: NORNA-förlaget.

- Melefors, Evert. 1955. *Studie över medeltida nordiska personnamn från Norrköping med omnejd under tiden 1321–1468*. Uppsala: Uppsala universitet. (Trebetysuppsats.)
- Melefors, Evert. 1993. Sveriges medeltida personnamn. I Andersson, K-G. & Heinrich, B. (red.), *Uppsala arkivcentrum. Skrift utgiven till invigningen den 26 november 1993*, 113–123. Uppsala: Uppsala arkivcentrum.
- Modéer, Ivar. 1953. *Norska ordstudier. Två bidrag till fiskets ordgeografi*. (Uppsala universitets årsskrift 1953:2) Uppsala: Lundequistska bokhandeln & Wiesbaden: Otto Harrassowitz.
- Modéer, Ivar. 1955. *Personnamn i Kalmar tänkebok*. (Anthroponymica Suecana 1) Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- Modéer, Ivar. 1957. Östsmåländska bondenamn från 1500-talet. I Modéer, I. (utg.), *Personnamn från medeltid och 1500-tal*. (Anthroponymica Suecana 2), 56–69. Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- Ne 6 = *Nationalencyklopedin. Ett uppslagsverk på vetenskaplig grund utarbetat på initiativ av statens kulturråd*. 1991. Sjätte bandet. Höganäs: Bokförlaget Bra Böcker.
- Noreen, Adolf. 1904. *Altnordische Grammatik 2. Altschwedische Grammatik. Mit Einschluss des Altgutnischen*. (Sammlung kurzer Grammatiken germanischer Dialekte 8) Halle: Niemeyer.
- Otterbjörk, Roland. 1970. *Svenska förnamn. Kortfattat namnlexikon*. Andra upplagan. (Skrifter utgivna av Nämnden för svensk språkvård 29) Stockholm: Läromedelsförlagen Svenska Bokförlaget.
- Pellijeff, Gunnar. 1987. *Ortnamnen i Norrbottens län. Del 3. Bodens kommun. A. Bebyggelsenamn*. (Övre Norrlands ortnamn 3 A) Umeå: Dialekt-, ortnamns- och folkminnesarkivet.
- Peterson, Lena. 2007. *Nordiskt runnamnslexikon*. Femte reviderade upplagan. Uppsala: Institutet för språk och folkminnen.
- Rigsarkivet > Axel Pedersen Brahe > Pergamentbrev daterat 1481 11/5. <https://www.sa.dk/ao-soegesider/da/billedviser?epid=22743278#476571,85272272> (hämtad 14 september 2023).
- Riksarkivet > Gryts kyrkoarkiv > C:3 Födelse- och dopböcker 1756–1800, fol. 266^r. https://sok.riksarkivet.se/bildvisning/C0015823_00245 (hämtad 14 september 2023).
- Riksarkivet > Helsingborgs stadsförsamlings (Maria) kyrkoarkiv > C:1 Födelse- och dopböcker 1688–1709, fol. 162^v. https://sok.riksarkivet.se/bildvisning/A0004623_00185 (hämtad 14 september 2023).
- Riksarkivet > Jämtlands domsagas häradsrätts arkiv 1621–1793 > A I Domböcker (och landstingsprotokoll) 1621–1741 > 1 1621–1628, 1627–1628, pag. 23. https://sok.riksarkivet.se/bildvisning/Z0000175_00262 (hämtad 15 september 2023).

- Riksarkivet > Jämtlands domsagas häradsrätts arkiv 1621–1793 > A I Dom-böcker (och landstingsprotokoll) 1621–1741 > 2 1634–1643, 1634–1637, fol. 59^r. https://sok.riksarkivet.se/bildvisning/Z0000176_00064 (hämtad 15 september 2023).
- Riksarkivet > Jämtlands domsagas häradsrätts arkiv 1621–1793 > A I Dom-böcker (och landstingsprotokoll) 1621–1741 > 2 1634–1643, 1634–1637, fol. 92^v och 93^r. https://sok.riksarkivet.se/bildvisning/Z0000176_00097 (hämtad 15 september 2023).
- Riksarkivet > Specialsök > Folkräkningar. <https://sok.riksarkivet.se/folkrakningar> (hämtad 14 september 2023).
- Riksarkivet > Sundsjö kyrkoarkiv > Husförhörlängder A1, pag. 186. https://sok.riksarkivet.se/bildvisning/A0003604_00100 (hämtad 15 september 2023).
- Ryman, Lennart. 2017a. Vad gör Sveriges medeltida personnamn i Finland? I Leino, U-P. et al. (red.), *Namn och identitet. Handlingar från NORNAs 46:e symposium i Tammerfors den 21–23 oktober 2015*. (NORNA-rapporter 94), 185–193. Uppsala & Tammerfors: NORNA-förlaget.
- Ryman, Lennart. 2017b. Vad gör Sveriges medeltida personnamn i Jämtland, Härjedalen och Bohuslän? I Schmidt, T. & Særheim, I. (red.), *Namn som kjelder. Rapport frå Den sekstande nordiske namneforskar kongressen på Jæren folkehøgskule, Kleppe 8.–11. Juni 2016*. (NORNA-rapporter 96), 193–199. Uppsala: NORNA-förlaget.
- SAOB 37 = *Ordbok över svenska språket utgiven av Svenska Akademien. Trettiosjunde bandet. Utsug–Vreta*. 2017. Stockholm: Svenska Akademien.
- SDHK = *Svenskt Diplomatariums huvudkartotek*, Riksarkivet. www.sok.riksarkivet.se/sdhk (hämtad 1 september 2023).
- Seibicke, Wilfried. 2003. *Historisches deutsches Vornamenbuch. Band 4. Sc – Z*. Berlin: Walter de Gruyter.
- Sikeborg, Urban. 2002. Hur tolkar man gamla släktutredningar? Ett resonemang utifrån Olof Bromans 1700-talsgenealogi för släkten Djurbergs äldsta led. *Släktforskarnas årsbok*. 105–130.
- Sjödin, Lars. 1939. Kanslistilar och medeltida arkiv. I. *Meddelanden från svenska Riksarkivet*. 98–158.
- Skatteverket > Privat > Folkbokföring > Namn > Byta efternamn > Sök hur många som har ett visst namn. <https://www.skatteverket.se/privat/folkbokforing/namn/bytaefternamn/sokhurmanegasomharetvisstnamn.4.515a6be615c637b9aa413027.html> (hämtad 23 februari 2024)
- SMP = *Sveriges medeltida personnamn*. 1967–ff. Uppsala: Institutet för språk och folkminnen.

- SMPs = Sveriges medeltida personnamn, samlingar, Institutet för språk och folkminnen, Uppsala.
- Solling, Daniel. 2024. Der Rufname *Helmick(e)* in Schweden. I Bareis, J. A., Henriksson, H. & Nystrand, M. (utg.), *Bewegungen. Beiträge zur 14. Arbeitstagung schwedischer Germanistinnen und Germanisten Text im Kontext in Lund am 21. – 23. April 2022*. (Lunder germanistische Forschungen 75), 135–149. Lund: Lunds universitet.
- STb 1 = Hildebrand, Emil (utg.). 1917. *Stockholms stads tänkeböcker 1474–1483 samt burspråk*. Stockholm: Kungl. Samfundet för utgifvande af handskrifter rörande Skandinaviens historia.
- VSPs = Vetenskapssamhällets personnamnskommitté, samlingar, Institutet för språk och folkminnen, Uppsala.
- Wahlberg, Mats. 2018. Uppländska ortnamn på *-bodha*, *-bol* och *-bordh* med personnamnsförleder. *Namn och bygd. Tidskrift för nordisk ortnamnsforskning* 106. 43–81.
- Waldispühl, Michelle. 2020. Historische Rufnamen im Kontakt. Integration der altisländischen Pilgernamen auf der Reichenau in die mittelhochdeutsche Schreibsprache. I Kempf, L., Nübling, D. & Schmuck, M. (utg.), *Linguistik der Eigennamen*. (Linguistik – Impulse & Tendenzen 88), 21–41. Berlin: De Gruyter.
- Wessén, Elias. 1995. *Svensk språkhistoria. 1. Ljudlära och ordböjningslära*. (Nytryck i nordiska språk – NNS 4) Stockholm: Stockholms universitet.

Diminutiver på *-ke* i danske personnavne: Et resultat af nedertysk migration i middelalderen

Birgit Eggert

Abstract: This study shows how during the Middle Ages, names in Denmark originally formed using the diminutive *-ke* are more frequent in male names than female names. In contrast, *-ke* was far more frequent in female names during the 18th century, compared to male names. Perhaps by this time names ending in *-ke* had begun to be perceived as feminine names. Furthermore, geographical distribution had changed considerably by the 18th century, and the majority of the name bearers were found in rural areas and, not mainly in market towns and Southern Jutland as was the case in the Middle Ages. This may indicate that the medieval use of names ending in *-ke* among German migrants had integrated with local Danish naming and had moved from towns to the rural population.

Keywords: historical socio-onomastics, migration, diminutives in *-ke*, name geography, medieval name use.

Birgit Eggert (University of Copenhagen). Diminutives in *-ke* in Danish personal names: An outcome of Low German migration during the Middle Ages.

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons 4.0 International licence (CC BY 4.0) (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

1. Indledning

Ligesom mange andre steder i det nordlige Europa havde Danmark en stor tysk indvandring i 1300- og 1400-tallet fra især nedertyske områder. Det nedertyske sprog havde stor påvirkning på dansk med hensyn til både grammatik og ordforråd. Denne sproglige påvirkning gjaldt også personnavne, og det er velkendt at en del navne af tysk oprindelse fandt fodfæste i Danmark i middelalderen (jf. for eksempel Hald 1974:21–32). Det danske sprog indeholder stadig i dag en stor mængde ord og navne som kom gennem nedertysk i middelalderen. Det gælder eksempelvis ord som verbet *blive* og substantiverne *slægt* og *frokost* (Winge 2018:405–406) samt fornavne som *Hans*, *Otto* og *Grethe* (Hald 1974:47–48, 24–25, 73).

En del nedertyske navne fra middelalderens Danmark er navne som er dannet med den nedertyske diminutivendelse *-ike*, men mens navne af denne type var ret udbredte i middelalderens Danmark, ser de ikke umiddelbart ud til at være helt integreret i den danske navneflora som tilfældet er med andre navne vi har fået gennem nedertysk. I dag er navne på *-ke* således ikke blandt de almindeligste navne selvom enkelte kvindenavne som *Vibeke* og *Dyveke* er velkendte. Der er langt færre navne af denne type i brug i nyere tid end den ret talrige mængde af både mands- og kvindenavne som vi ser i Danmark i middelalderen.

I det følgende undersøges udbredelsen af disse fornavne på *-ke* i Danmark, og det er formålet at afdække i hvilken grad dette nedertyske aspekt i sproget har bredt sig til den danske befolkning i århundrederne efter middelalderen. Navnene på *-ke* har formentlig som udgangspunkt været genkendelige som tilhørende samme type navne og måske også som navne med en anden oprindelse end dansk. Desuden er navnetypen velegnet til belysning af den nedertyske immigrations påvirkning på dansk sprog og navnekultur bredt i befolkningen da den i sin oprindelse anvendes i både mands- og kvindenavne.

2. Historisk baggrund, teori og metode

Der var især i det sønderjyske område en stor indflydelse fra tysk som taltes i hertugdømmerne Slesvig og Holsten, og desuden til dels fra frisisk som taltes ved vadehavet i det vestlige Sydslesvig og i den sydvestlige del af Sønderjylland (Winge 2021:222). Allerede i de ældste middelalderlige kilder til danske personnavne fra omkring 1100 optræder en del tyskere. I de første århundreder af middelalderen er det især adelige og gejstlige tyskere som kommer til Danmark (jf. for eksempel Winge 2005:2097), men senere gælder det også købmænd fra de tyske hansestæder som kom og handlede samtidig med at de danske købstæder voksede i 1200- og 1300-tallet. Dette medførte en migration af købmænd og især af tyske håndværkere som bosatte sig i de danske byer, og som bragte en stor mængde tyske navne med sig (Hornby 1947:223).

De mange tyske fornavne som optrådte i Danmark i den tidlige middelalder, var ofte sjældne og fandt ikke vej ud af byerne til landbefolkningen (Hornby 1947:223). I løbet af højmiddelalderen kom der imidlertid flere tyske navne til Danmark i forbindelse med migrationen til de danske købstæder. Blandt disse fornavne var tyske diminutiver på *-ke* ganske hyppige, og de fik en vis udbredelse i købstæderne og i slutningen af middelalderen omkring år 1500, også indimellem hos bondebefolkningen (Hornby 1947:226). Navnene på *-ke* er oprindeligt dannet med det tyske (og frisiske) diminutivsuffix *-k-* som var hyppigt forekommende i nedertyske områder i middelalderen (Grape 1911:43–44; Hald 1974:25; Modéer 1989:46). I praksis er navne af denne type som optræder i Danmark, dannet med endelsen *-ike* (Hald 1974:26), men ofte er *i*'et synkoperet så endelsen fremstår som *-ke*, og de i Danmark forekommende navne af denne type kaldes derfor i dette arbejde for ”navne på *-ke*”.

Undersøgelsens primære data er fornavne dannet som diminutiver på *-ke* som er belagt i Danmark i middelalderen, og fornavne af samme type som findes i den danske folketælling fra 1787 (Ft 1787). De middelalderlige navne er registreret i leksikonet *Danmarks gamle Personnavne* (DgP) som dækker alt kendt personnavnestof fra Danmark frem til ca. 1500. I det følgende anvendes ”navne i DgP”, ”navne

i middelalderen”, ”middelalderens navne” og lignende synonymt. I DgP er anført et belægskatalog for hvert navn med angivelse af hvilke belæg som gælder den samme person. Derfor er det muligt at give et tal for antallet af navnebærere. Dette tal kan naturligvis ikke bruges som angivelse af det reelle antal navnebærere i Danmark i middelalderen, men kun det kendte antal som fremgår af de skriftlige kilder. Derfor er data fra DgP ikke direkte sammenligneligt med de befolkningsmæssigt landsdækkende og kronologisk snævrere data fra Ft 1787. Der kan imidlertid ikke fremfindes bedre dækkende middelalderligt navnemateriale fra Danmark, da alle navne fra kendte kilder som nævnt er medtaget i DgP. De vigtigste forskelle er at det reelle antal middelalderlige navnebærere er ukendt, og at de middelalderlige kilder har overvægt af befolkningens øverste lag.

Den ældste kilde til den samlede danske befolknings navne er Ft 1787, og med de ældste navnebærere rækker den tilbage til tiden omkring 1700. Folketællingen har oplysninger om bopæl, alder, køn og erhverv, og det gør det muligt at undersøge navne med en socio-onomastisk tilgang. Som med enhver digitaliseret kilde kan der være fejl på grund af fejltastninger og fejllæsninger, men fordelene ved et landsdækkende datasæt opvejer klart ulemperne ved nogle sjældne fejl. Undersøgelsens korpus fra Ft 1787 er fundet ved søgninger på henholdsvis ”ke ” (ke + mellemrum) og ”che ” (che + mellemrum) i *Dansk Demografisk Database (DDD)* i alle dele af det nuværende Danmark.

Til at vurdere om de excerperede navne faktisk er diminutivdannelser på *-ke*, er navnenes tolkning eftergået i DgP og i Wilfried Seibickes *Historisches Deutsches Vornamenbuch* (1996–2007), og dertil henvises hermed generelt; der henvises således ikke eksplicit til navnenes etymologi i disse to værker i det følgende. I de nedenstående oversigter over undersøgelsens navnedata er der for materiale fra DgP alene anført navnets opslagsform i leksikonet, køn, år for navnets ældste kildebelæg samt antallet af navnebærere. Formvariationen er ikke angivet for de middelalderligt overleverede navne, da disse kan tilgås i DgP. Data fra Ft 1787 og Ft 1845 præsenteres under opslagsformen fra DgP hvis en sådan findes, og ellers er opslagsfor-

men valgt efter et skøn ud fra de overleverede former af navnet. Hvis navnet ikke findes i DgP, er kønnet angivet. Herefter nævnes det samlede antal navnebærere efterfulgt af en parentes med angivelse af de i kilden forekommende stavevarianter, disse kan derfor let genfindes i DDD. Efter parentesen er angivet i hvilke områder i Danmark, navnene forekommer i kilden (i afsnit 3.2.3, 3.2.4 og 3.2.5 fremgår dette dog af den følgende brødtekst).

I afsnittene 3.2.3, 3.2.4 og 3.2.5 er der foretaget tre *case studies* af de i Ft 1787 særligt frekvente navne *Anneke*, *Gesike* og *Wibeke*, hvor også navnenes udbredelse i folketællingen fra 1845 (Ft 1845) tages i betragtning for at se lidt nærmere på udviklingen i navnenes udbredelse efter 1787. I Ft 1845 er kun søgt på stavemåder som kendes fra Ft 1787, der er ikke eftersøgt andre stavevarianter. Danmark mistede hertugdømmerne og dermed også det sønderjyske område i 1864 efter nederlaget i krigen mod Preussen (Frantzen & Pajung [uden år]). Af den grund indeholder de yngre tilgængelige folketællinger ikke dette område, og derfor er undersøgelsen ikke ført længere op i tid, da data således ikke ville være sammenlignelige.

En del navne i de to excerperede værker ender på *-ke*, men er ikke oprindelige diminutivdannelse. Det gælder især ældre nordiske hypokorismer som for eksempel mandnavnene *Eske*, *Aske* og *Toke*, og det gælder moverede kvindenavne dannet til mandnavne på *-rik*, fx *Diderikke*, *Henrikke*, *Frederikke*, *Erikke* og *Ulrikke* samt hypokorismen *Rikke* som er dannet til disse navne. Kvindenavne som *Fransiske* og *Rebekke* er heller ikke oprindelige diminutiver på *-ke* og er derfor heller ikke omfattet af undersøgelsen.

3. Analyser

Som materiale til undersøgelsen er der fundet i alt 193 navne. Heraf er 78 kvindenavne og 115 mandnavne. Det er imidlertid meget forskelligt om navnene optræder i det middelalderlige materiale, i materialet fra 1787, eller om de optræder begge steder. Det gælder både fordelingen i antal og fordelingen på køn. På den baggrund falder undersøgelsen i tre dele, og analyserne er opdelt i kvinde- og mandnavne. Den

første koncentrerer sig om de navne som kun optræder i dansk navnemateriale fra middelalderen. Den næste del omhandler navne som både er fundet i det middelalderlige materiale og i Ft 1787. Den sidste del omfatter de navne som er fundet i Ft 1787, men ikke i DgP, og som således ikke er konstateret i Danmark i middelalderen. For at få et lidt dybere kendskab til udbredelsen af undersøgelsens navne, er der foretaget tre *case studies* på de hyppigste af de navne som optræder både i middelalderen og i Ft 1787. Det er kvindenavnene *Anneke*, *Gesike* og *Wibeke* hvis udbredelse er beskrevet mere udførligt, og hvor også udbredelsen i folketællingen fra 1845 (Ft 1845) er undersøgt for at få en dybere indsigt i navnenes videre skæbne op i tiden.

I konklusionen i afsnit 4 samles perspektiverne på tværs af delundersøgelserne.

3.1 Navne som kun optræder i middelalderen

Der findes en hel del navne af denne type i middelalderens Danmark, men mange af dem har kun en enkelt eller ganske få navnebærere. De fleste af de middelalderlige forekomster er mandnavne, men der findes også kvindenavne. Det kan meget vel skyldes det faktum at langt flere mænd end kvinder nævnes i middelalderlige kilder, men det er også en kendt sag at der i ældre tid brugtes flere mandnavne end kvindenavne (Holmberg 2005:1315).

Af de i alt 146 navne på *-ke* som er fundet i det middelalderlige materiale, er hele 129 ikke genfundet i folketællingen fra 1787. De fleste af de middelalderligt overleverede navne har ældste belæg fra 1300- og 1400-tallet, men enkelte også før og efter det. Disse navne og deres fordeling på køn, i tid for ældste belæg og antal navnebærere i DgP præsenteres i dette afsnit.

3.1.1 Kvindenavne med 1–3 navnebærere

I det middelalderlige materiale er fundet 24 kvindenavne på *-ke* som har 1–3 navnebærere, og som ikke er fundet i undersøgelsens eftermiddelalderlige materiale. Disse 24 navne repræsenterer i alt 40 navnebærere.

Abelke, f.: 1406 – 2 navnebærere (DgP I:3); **Barteke** f.: 1486 – 1 navnebærer (DgP I:97); **Bedeke**, f.: 1379 – 3 navnebærere (DgP I:102 og 1647); **Cileke**, f.: 1464 – 2 navnebærere (DgP I:182); **Drudke** f.: 1487 – 3 navnebærere (DgP I:203); **Eke** f.: 1494 – 1 navnebærer (DgP I:223); **Gerike** f.: 1200-tallet – 2 navnebærere (DgP I:351); **Gydike** f.: 1399 – 1 navnebærer (DgP I:432); **Hebbike** f.: 1438 – 1 navnebærer (DgP I:489–490); **Heinike** f.: 1379–1428 – 2 navnebærere (DgP I:493); **Herdike** f.: 1440-1513 – 2 navnebærere (DgP I:539); **Hesike** f.: 1432 – 1 navnebærer (DgP I:556); **Hillike** f.: 1358 – 3 navnebærere (DgP I:567 og 1679); **Ideke** f.: 1494 – 1 navnebærer (DgP I:609); **Ingike** f.: 1505 – 1 navnebærer (DgP I:633); **Katrineke**, f.: 1484 – 1 navnebærer (DgP I:738); **Maieke** f.: 1379–1428 – 2 navnebærere (DgP I:889–890); **Modderke** f.: 1406 – 2 navnebærere (DgP I:965); **Neske**, f.: o. 1420 – 1 navnebærer (DgP I:983); **Sofke**, f.: 1461 – 1 navnebærer (DgP I:1266); **Swanekerke**, f.: 1515 – 1 navnebærer (DgP I:1313); **Thureke**, f.: o. 1300 – 1 navnebærer (DgP I:1632); **Toveke**, f.: 1438 – 3 navnebærere (DgP I:1475); **Wobbeke**, f.: 1484 – 2 navnebærere (DgP I:1596).

Som det ses i den ovenstående materialeoversigt, er den ældste kilde til disse navne fra 1200-tallet hvor *Gerike* optræder. Næstældste belæg er *Thureke* fra omkring 1300. Langt de fleste af navnene har deres ældste forekomst i 1300- og 1400-tallet. Kun *Ingike* er senere end dette og optræder først med 1505 som datering på det ældste belæg.

3.1.2 Kvindenavne med mere end tre navnebærere

Kun 7 af kvindenavnene på *-ke* har mere end tre navnebærere, og flertallet af dem har kun 4–6 navnebærere. Kun 2 af de 7 navne har flere navnebærere: *Aleke* (15) og *Taleke* (27).

Aleke, f.: 1308 – 15 navnebærere (DgP I:25–26); **Edelke** f.: 1406 – 4 navnebærere (DgP I:214); **Heilike** f.: 1385 – 5 navnebærere (DgP I:491); **Leneke** f.: 1432 – 5 navnebærere (DgP I:842); **Metteke**, f.: 1464 – 4 navnebærere (DgP I:958); **Taleke**, f.: 1300-tallet – 27 navnebærere (DgP I:1344–1345); **Telseke**, f.: 1341 – 6 navnebærere (DgP I:1348).

Flere af disse mandsnavne træffes relativt tidligt i forhold til det generelle billede af hvornår navnene på *-ke* typisk optræder i danske kilder. De 2 hyppigste af de 7 navne optræder i 1300-tallet, *Aleke* allerede i 1308, lige som også *Heilike* og *Telseke*. De tre øvrige har deres ældste overlevering i 1400-tallet.

3.1.3 Mandsnavne med 1–3 navnebærere

En stor del af de navne på *-ke* som kun er fundet i det middelalderlige kildemateriale, er sjældent forekommende mandsnavne. I materialet er der 61 mandsnavne som kun har 1–3 navnebærere.

Adeke, m.: 1435 – 2 navnebærere (DgP I:1623); **Agike**, m.: 1509–15 – 1 navnebærer (DgP I:1623); **Ameke**, m.: 1483 – 1 navnebærer (DgP I:36); **Babbeke**, m.: 1355 – 1 navnebærer (DgP I: 1624); **Bereke**, m.: 1490 – 3 navnebærere (DgP I:111–112); **Bernike**, m.: 1387 – 2 navnebærere (DgP I:115–116); **Boleke**, m.: 1438 – 3 navnebærere (DgP I:1625); **Boveke**, m.: 1423 – 1 navnebærer (DgP I:156); **Budke**, m.: 1436 – 1 navnebærer (DgP I:170); **Detke**, m.: 1502 – 2 navnebærere (DgP I:190); **Duneke**, m.: 1406 – 1 navnebærer (DgP I:205); **Ebbeke**, m.: 1390–1484 – 3 navnebærere (DgP I:205 og 1656); **Enneke**, m.: 1320 – 3 navnebærere (DgP I:243); **Ernke**, m.: 1283 – 1 navnebærer (DgP I:258); **Fredike**, m.: 1438 – 1 navnebærer (DgP I:1629); **Friseke**, m.: 1441 – 1 navnebærer (DgP I:323); **Frowike**, m.: 1438 – 3 navnebærere (DgP I:331); **Gelike**, m.: 1509 – 1 navnebærer (DgP I:340); **Granke**, m.: 1200-tallet – 1 navnebærer (DgP I:386); **Halike**, m.: 1458 – 3 navnebærere (DgP I:467); **Heisike**, m.: 1376 – 1 navnebærer (DgP I:494); **Hernike**, m.: 1488 – 2 navnebærere (DgP I:554); **Iaveke**, m.: 1535 – 1 navnebærer (DgP I:607); **Iessike**, m.: 1381 – 3 navnebærere (DgP I:611 og 1681); **Iohanke**, m.: o. 1438 – 2 navnebærere (DgP I:650 og 1682); **Ionike**, m.: 1438 – 3 navnebærere (DgP I:687); **Iopke**, m.: 1436 – 1 navnebærer (DgP I:1631); **Kloueke**, m.: o. 1462 – 1 navnebærer (DgP I:766); **Levike**, m.: 1506 – 1 navnebærer (DgP I:845); **Lybike**, m.: 1409 – 1 navnebærer (DgP I:864); **Memke**, m.: 1292 – 1 navnebærer (DgP I:952); **Mereke**, m.: 1257 – 1 navnebærer (DgP I:952); **Meseke**, m.: 1351 – 3 navnebærere (DgP I:954); **Mommeke**, m.: o. 1407 – 2 navnebærere (DgP I:968); **Mølleke**, m.: 1400 – 1 navnebærer (DgP I:974); **Mønike**, m.: 1401 – 2 navnebærere (DgP I:974); **Nanke**, m.: 1476 – 1 navne-

bærer (DgP I:979); **Orike**, m.: 1472 – 1 navnebærer (DgP I:1048); **Otteke**, m.: o. 1438 – 1 navnebærer (DgP I:1631); **Oveke**, m.: 1481 – 1 navnebærer (DgP I:1066); **Paneke**, m.: 1502 – 1 navnebærer (DgP I:1077); **Redeke**, m.: 1438 – 1 navnebærer (DgP I:1139); **Robeke**, m.: 1300 – 3 navnebærere (DgP I:1172 og 1691); **Rolike**, m.: 1338 – 2 navnebærere (DgP I:1180f.); **Senteke**, m.: 1353 – 2 navnebærere (DgP I:1211); **Sibike**, m.: 1358 – 2 navnebærere (DgP I:1216f.); **Stubbeke**, m.: 1379–1428 – 2 navnebærere (DgP I:1298); **Taike**, m.: 1499 – 1 navnebærer (DgP I:1338); **Tammeke**, m.: o. 1438 – 2 navnebærere (DgP I:1345); **Tanke**, m.: o. 1438 – 3 navnebærere (DgP I:1346); **Teke**, m.: o. 1438 – 1 navnebærer (DgP I:1347); **Tigike**, m.: 1454 – 1 navnebærer (DgP I:1450); **Tonnike**, m.: 1438 – 1 navnebærer (DgP I:1465); **Udeke**, m.: 1307 – 1 navnebærer (DgP I:1512); **Ulverke**, m.: o. 1438 – 1 navnebærer (DgP I:1530); **Uneke**, m.: 1459 – 1 navnebærer (DgP I:1532); **Walterke**, m.: o. 1450 – 1 navnebærer (DgP I:1551); **Wanneke**, m.: 1357 – 2 navnebærere (DgP I:1551); **Wendelke**, m.: 1406 – 1 navnebærer (DgP I:1555); **Wimeke**, m.: 1340 – 1 navnebærer (DgP I:1587); **Witke**, m.: 1353 – 3 navnebærere (DgP I:1594); **Wobbeke**, m.: 1438 – 2 navnebærere (DgP I:1596).

Som det generelt er gældende for de middelalderligt forekommende navne på *-ke*, optræder også hovedparten af de sjældne mandsnavne med deres ældste belæg i 1300- eller 1400-tallet. Dog findes 4 navne allerede i 1200-tallet med *Granke* som det potentielt tidligste med den upræcise datering til 1200-tallet og med *Mereke* som er mere præcist dateret til året 1257. Også *Ernke* og *Memke* har ældstebelæg som er dateret til 1200-tallet. Kun 5 af navnene er sent overleveret med ældstebelæg i 1500-tallet. Det gælder *Agike*, *Detke*, *Iaveke*, *Levike* og *Paneke*.

3.1.4 Mandsnavne med mere end tre navnebærere

38 af de mandsnavne på *-ke* som kun optræder i det middelalderlige materiale, har mere end tre navnebærere, men lidt over halvdelen af dem, 22 navne, har kun 4–10 navnebærere. 13 navne har mellem 11 og 38 navnebærere og kun tre navne har flere navnebærere end det. Det er *Gerike* (78), *Hennike* (177) og *Thideke* (127).

Annike, m. 1386 – 7 navnebærere (DgP I:48); **Banneke**, m.: 1377–90 – 24 navnebærere (DgP I:94–95); **Bennike**, m.: 1341 – 38 navnebærere (DgP I:110–111 og 1648); **Boike**, m.: 1390–1484 – 5 navnebærere (DgP I:141 og 1650); **Bonnike**, m.: 1439 – 9 navnebærere (DgP I:147 og 1651); **Brynneke**, m.: ca. 1370 – 10 navnebærere (DgP I:168–169 og 1653); **Eike**, m.: 1464 – 4 navnebærere (DgP I:220 og 1657); **Engelke**, m.: 1363 – 10 navnebærere (DgP I:242 og 1659); **Eseke**, m.: beg. 1000-tallet – 5 navnebærere (DgP I:265); **Ethike**, m.: 1283 – 6 navnebærere (DgP I:279); **Fedderke**, m.: 1461 – 4 navnebærere (DgP I:295); **Gerike**, m.: 1304 – 78 navnebærere (DgP I:351–354 og 1670); **Gisike**, m.: 1201–1300 – 10 navnebærere (DgP I:371); **Gunnike**, m.: 1291–99 – 7 navnebærere (DgP I:417 og 1672); **Gynzike**, m.: 1325 – 6 navnebærere (DgP I:433–434 og 1673); **Haike**, m.: 1377–90 – 9 navnebærere (DgP I:455 og 1675); **Hasike**, m.: 1310 – 5 navnebærere (DgP I:486–487); **Hawelke**, m.: o. 1438 – 5 navnebærere (DgP I:489 og 1677); **Heinike**, m.: 1351 – 4 navnebærere (DgP I:493); **Helmike**, m.: 1308 – 14 navnebærere (DgP I:499 og 1677); **Hemike**, m.: 1479 – 5 navnebærere (DgP I:502 og 1677); **Hennike**, m.: 1277–86 – 177 navnebærere (DgP I:509–517 og 1678); **Henzike**, m.: 1303 – 8 navnebærere (DgP I:538 og 1678); **Iannike**, m.: 1361 – 11 navnebærere (DgP I:601); **Iepke**, m.: o. 1438 – 9 navnebærere (DgP I:610); **Könike**, m.: 1345 – 20 navnebærere (DgP I:810–811 og 1685); **Köpike**, m.: 1340 – 6 navnebærere (DgP I:811–812 og 1685); **Mannike**, m.: 1508 – 4 navnebærere (DgP I:897); **Meinike**, m.: 1336 – 20 navnebærere (DgP I:948–949 og 1688); **Paieke**, m.: 1377–90 – 6 navnebærere (DgP I:1070); **Radike**, m.: 1330 – 21 navnebærere (DgP I:1128f.); **Reineke**, m.: 1352 – 28 navnebærere (DgP I:1151–1152 og 1691); **Swenike**, m.: 1266 – 12 navnebærere (DgP I:1327–28); **Thideke**, m.: 1333 – 127 navnebærere (DgP I:1356–1360 og 1695); **Walke**, m.: 1438 – 13 navnebærere (DgP I:1548); **Wernike**, m.: 1334 – 33 navnebærere (DgP I:1559–1560 og 1698); **Widike**, m.: o. 1200 – 11 navnebærere (DgP I:1565–1566); **Wunneke**, m.: 1438 – 16 navnebærere (DgP I:1599).

Hele syv af de ovennævnte navne er overleveret før 1300. Hovedparten af disse er overleveret i 1200-tallet som det også gjald for de sjældent forekommende mandsnavne i foregående afsnit, men *Eseke* optræder som navn på en biskop i Flensborg allerede i begyndelsen af 1000-tallet (DgP I:265). De øvrige navne som kendes fra 1200-tals-

kilder, er *Ethike*, *Gisike*, *Gunnike*, *Hennike*, *Swenike* og *Widike*. Ingen af navnene har deres ældste overlevering så sent som i 1500; de er alle tidligere end det.

3.1.5 Sammenfatning

Der er fundet i alt 129 navne i undersøgelsens middelalderlige materiale som ikke er genfundet i folketællingen fra 1787. De fordeler sig på 31 kvindenavne og 98 mandsnavne hvoraf 24 kvindenavne og 59 mandsnavne er meget sjældne med kun 1–3 navnebærere. 46 af navnene har således mere end tre navnebærere, men mange af disse har kun op til 10 navnebærere og kun nogle få har mere end det. Kun tre navne har mere end 50 navnebærere, det gælder mandsnavnene *Gerike*, *Hennike* og *Thideke*.

Hovedparten af disse navne har deres ældste overlevering i 1300- eller 1400-tallet. Kun ét kvindenavn, *Gerike*, er overleveret før 1300, mens 11 mandsnavne er lige så tidlige. Dertil kommer mandsnavnet *Eseke* som er overordentligt tidligt med en navnebærer fra begyndelsen af 1000-tallet. Enkelte af navnene er relativt sene og har ældste belæg som er yngre end 1500. Det gælder ét kvindenavn, *Ingike*, og fem mandsnavne, *Agike*, *Detke*, *Iaveke*, *Levike* og *Paneke*.

3.2 Navne som optræder både i middelalderen og i 1700-tallet

Kun nogle få af navnene er fundet i både DgP og i Ft 1787. Det gælder ni kvindenavne og ni mandsnavne som har meget forskellig hyppighed i middelaldermaterialet, men for de flestes vedkommende en beskednen forekomst i 1787. Kun tre af disse navne har mere end nogle få navnebærere i 1787. Det gælder kvindenavnene *Anneke*, *Gesike* og *Wibeke* som undersøges nærmere i tre *case studies* i afsnit 3.2.3, 3.2.4 og 3.2.5 nedenfor.

3.2.1 Kvindenavne

De fleste af de seks kvindenavne som findes i både det middelalderlige materiale og i Ft 1787, udover *Anneke*, *Gesike* og *Wibeke* som

behandles nedenfor, har relativt få navnebærere i Ft 1787 og også kun nogle få i middelalderen. Således har *Elseke* og *Simeke* kun én navnebærer hver i DgP, *Tibbike* har 2, *Kønike* 3 og *Gretke* har 6 navnebærere. Kun *Beke* skiller sig lidt ud ved at have 18 navnebærere i DgP. Alle disse seks navne har 1–6 navnebærere i Ft 1787 og selvom det er få, er det alligevel tegn på at navnene har overlevet i Danmark siden middelalderen.

Beke, f. DgP: 1388 – 18 navnebærere (DgP I:102), Ft 1787: 4 navnebærere (Beke 1, Beche 3), Ålborg og Vendsyssel; **Elseke**, f. DgP: 1448 – 1 navnebærer (DgP I:237–238), Ft 1787: 1 navnebærer (Elske 1), Østjylland; **Gretke**, f. DgP: 1453 – 6 navnebærere (DgP I:395), Ft 1787: 1 navnebærer (Gredicke 1), Ålborg; **Kønike** f. DgP: 1379–1428 – 3 navnebærere (DgP I:810), Ft 1787: 3 navnebærere (Kioneke 1, Kionike 1, Kjønniche 1), alle Bornholm; **Simeke**, f. DgP: 1362–1526 – 1 navnebærer (DgP I:1240), Ft 1787: 1 navnebærer (Simke 1), Sønderjylland; **Tibbike**, f. DgP: 1263 – 2 navnebærere (DgP I:1450), Ft 1787: 1 navnebærer (Teppeke 1), Fyn.

Kun *Tibbike* er overleveret før 1300, mens de øvrige fem navne optræder med deres ældste belæg i 1300- og 1400-tallet ligesom hovedparten af de navne vi så ovenfor i afsnit 3.1.

I Ft 1787 kan kun den ene navnebærer af *Simeke* som er bosat i Sønderjylland, forklares med nærhed til tysksprogede områder, mens de øvrige hovedsageligt er bosat i forskellige andre dele af Jylland, og derfor må skyldes indflydelse fra indvandrede tysktalende. Dog findes *Kønike* kun på Bornholm og *Tibbike* optræder på Fyn. Nogle enkelte navnebærere er fra købstaden Ålborg, men ellers er de bosat på landet.

3.2.2 Mandsnavne

De ni mandsnavne som findes i både DgP og i Ft 1787, har alle få navnebærere i 1787, men en meget forskelligartet forekomst i middelalderen. Det middelalderlige antal spænder således fra en navnebærer for *Taleke* og syv for *Hannike* til 91 for *Okke* og hele 113 for *Lydike*. Ganske vist har de ni navne overlevet i Danmark frem til 1787, men otte af dem har kun 1–5 navnebærere i 1787, kun *Lydike* kommer op

på 12 navnebærere. Så selvom navne som *Okke*, *Gødike* og *Lydike* var ganske talrige i middelalderen, har de altså ikke rigtig fundet fodfæste og er faldet betydeligt i antal i århundrederne efter middelalderen.

Emeke, m. DgP: 1335 – 17 navnebærere (DgP I:238–239 og 1659), Ft 1787: 4 navnebærere (Emmike 1, Emiche 3), Vestjylland, Midtjylland, Nordjylland, Lolland; **Gødike**, m.: 1247 – 69 navnebærere (DgP I:442–444 og 1674), Ft 1787: 5 navnebærere (Godike 1, Godiche 1, Godhcke 1, Gudike 1, Gudiche 1), Nordjylland, Midtjylland, Sønderjylland, Horsens; **Hannike**, m. DgP: 1351 – 7 navnebærere (DgP I:472), Ft 1787: 1 navnebærer (Hanke 1), København; **Harrike**, m. DgP: 1341 – 22 navnebærere (DgP I:478–479 og 1676), 1787: 1 navnebærer (Harche 1), Bogense; **Lydike**, m. DgP: 1285 – 113 navnebærere (DgP I:867–872 og 1686–1687), Ft 1787: 12 navnebærere (Lutke 1, Lytke 1, Lydicke 1, Lykke 3, Lycke 2, Lÿcke 2, Lyche 2), Århus, Nyborg, Stege, Sønderjylland, Fyn og Nordsjælland; **Okke**, m. DgP: 1100-tallet – 91 navnebærere (DgP I:1020–1022), Ft 1787: 3 navnebærere (Oke 1, Oche 2), Nordjylland, Anholt; **Sunike**, m. DgP: 1324 – 30 navnebærere (DgP I:1308–1310 og 1694), Ft 1787: 4 navnebærere (Sonneck 1, Søncke 1, Sønnike 1, Zønnicke 1), København, Kolding, Østjylland; **Taleke**, m. DgP: 1443 – 1 navnebærer (DgP I:1345); Ft 1787: 1 navnebærer (Talke 1), Vestjylland. **Wineke**, m. DgP: 1263 – 11 navnebærere (DgP I:1589–1590), Ft 1787: 1 navnebærer (Weneke 1), København.

Gødike, *Lydike* og *Wineke* er kendt i Danmark allerede i 1200-tallet, og *Okke* går helt tilbage til 1100-tallet, mens de øvrige har ældstebeleg fra 1300- og 1400-tallet lige som flertallet af navnene på *-ke* i Danmark.

Af de i alt 32 navnebærere i 1787 er kun to bosat i Sønderjylland med nærhed til de tysktalende områder. Resten af navnebærerne findes i København og i købstæderne Bogense, Stege, Nyborg, Kolding, Horsens og Århus samt forskellige steder i Jylland, på Fyn, i Nordsjælland, på Lolland og på Anholt.

3.2.3 Case study: Anneke

Kvindenavnet *Anneke* har 15 bærere i middelalderen, men antallet er forøget betydeligt til 189 i Ft 1787 fordelt på 15 forskellige stavemåder. Det er det af undersøgelsens navne som har flest navnebærere i Ft 1787. I Ft 1845 er antallet af navnebærere faldet til 94 fordelt på syv forskellige stavemåder.

Anneke f.

DgP (I:47): 1441 – 15 navnebærere

Ft 1787: 189 navnebærere

(Anche 3, Ancke 3, Anecke 2, Aneke 6, Aniche 2, Anicke 3, Anike 8, Anke 11, Anneche 11, Annecke 1, Anneike 2, Anneke 53, Anniche 21, Annicke 3, Annike 60)

Ft 1845: 94 navnebærere

(Anche 0, Ancke 1, Anecke 0, Aneke 5, Aniche 0, Anicke 0, Anike 9, Anke 36, Anneche 0, Annecke 0, Anneke 17, Anniche 0, Annicke 1, Annike 25)

De middelalderlige navnebærere bor hovedsageligt i købstaden Flensborg og i Sydslesvig, men enkelte findes også i købstaden Helsingør (DgP I:47).

Frem til 1787 har navnet bredt sig til helt andre og større områder, og der er en tydelig overvægt af navnebærere i Østdanmark. Det gælder i særdeleshed på Bornholm hvor 20 navnebærere findes i de bornholmske købstæder og 36 uden for byerne på øen. De bornholmske navnebærere tegner sig således for i alt ca. 30 % af navnebærerne i Ft 1787. Generelt er der flere navnebærere uden for byerne end i købstæderne, dog er der 33 (ca. 17 %) i hovedstaden København. På Sjælland er der uden for København 43 navnebærere (inkl. 11 i sjællandske købstæder) hvilket svarer til ca. 23 %, og på Lolland-Falster er der 23 (ca. 11 %) navnebærere (inkl. 2 i Rødby købstad). Det vil sige at 82 % af navnebærerne i Ft 1787 boede øst for Storebælt. Hovedparten af de resterende 18 % var bosat i Sønderjylland med 20 (ca. 11 %) navnebærere, og kun 15 var bosat forskellige steder i Nørrejylland (ca. 5 %) og på Fyn (3, ca. 2 %). Navnebærerne i Ft 1787 fordeler sig på alle

samfundslag, og der er ingen tydelig overvægt af hverken højere eller lavere sociale lag.

I 1845 er billedet ændret så der, på trods af en generel befolknings-tilvækst, er færre navnebærere, og der er en betydelig overvægt af navnebærere i Sønderjylland i forhold til 1787. Der er således 33 (ca. 35 %) sønderjyske navnebærere i 1845. Det er især stavemåden *Anke* som findes i Sønderjylland med 31 navnebærere, men der er også 2 med stavemåden *Anneke*. Også i 1845 er der en overvægt af navnebærere på Bornholm hvor man finder 29 (ca. 31 %) navnebærere. Den sidste tredjedel er fordelt på 3 navnebærere i København, 8 på Sjælland, 15 på Lolland-Falster og de resterende 5 findes forskellige steder i Nørrejylland. Der er altså sket en nedgang i antallet af navnebærere i Østdanmark i forhold til Ft 1787, men fortsat med omkring en tredjedel af navnebærerne på Bornholm. Nedgangen er således mest udtalt på Sjælland, Lolland-Falster og især i København. Stigningen i Sønderjylland må forklares med nærhed til de tysktalende områder. Med den store overvægt af navnet i formen *Anke* i Sønderjylland, kan man forestille sig at denne navneform ansås for at være en dialektal variant eller måske blev opfattet som et andet pigenavn end de trestavede varianter.

3.2.4 Case study: Gesike

Fra middelalderen kendes 11 navnebærere med kvindenavnet *Gesike*, men antallet er forøget til 72 i folketællingen fra 1787 fordelt på 13 forskellige stavemåder. I 1845 er antallet af navnebærere faldet til 53 fordelt på syv forskellige stavemåder. Opslagsformen *Gesike* fra DgP er beholdt i det følgende selvom den trestavede form ikke er fundet i det eftermiddelalderlige materiale.

Gesike f.

DgP (I:368): ca. 1420 – 11 navnebærere.

Ft 1787: 72 navnebærere (Gedsche 5, Gedske 24, Geedske 1, Geesche 1, Gesche 3, Geske 4, Gidske 8, Giedsche 4, Giedske 16, Gieske 3, Giesske 1, Gische 1, Gjedske 1).

Ft 1845: 53 navnebærere (Gedsche 2, Gedske 28, Geedske 0, Geesche 0, Gesche 0, Geske 1, Gidske 1, Giedsche 0, Giedske 1, Gieske 1, Giesske 0, Gische 0, Gjedske 19).

Middelalderens navnebærere boede hovedsageligt i købstaden Flensborg og i Sydslesvig, men en enkelt findes også i købstaden Roskilde.

I Ft 1787 var der 72 navnebærere i Danmark, og den geografiske fordeling af dem ser helt anderledes ud end den vi så ovenfor ved *Anneke*, dog med den lighed at der er flere navnebærere uden for købstæderne i samsvar med befolkningens generelle fordeling. Derfor er der ikke særskilte tal for forekomster i købstæderne i det følgende – disse er lagt sammen med resten af navnebærerne i de pågældende landsdele. Der er en overvægt i Nørrejylland med 37 navnebærere, altså ca. 51 % af alle navnebærerne i Ft 1787. Heraf findes 19 i Østjylland og 14 i Nordjylland, mens der kun er nogle få i Midt- og Vestjylland. I Sønderjylland findes kun en enkelt navnebærer. På Fyn er der 11 navnebærere svarende til ca. 15 %, mens hovedparten af de resterende findes forskellige steder på Sjælland med 15 forekomster (ca. 21 %) og i København med 7 (ca. 10 %). Den sidste navnebærer var i Ft 1787 bosat på Lolland-Falster, og der er således ingen navnebærere på Bornholm. Også *Gesike* fordeler sig i Ft 1787 på alle samfundslag uden en tydelig overvægt af hverken højere eller lavere sociale lag.

Når vi kommer til Ft 1845, er antallet af navnebærere faldet til 53. Nørrejylland tegner sig nu for langt mere end halvdelen af navnebærerne, nemlig hele 46 eller ca. 87 %. Mere end halvdelen af disse, 26 navnebærere, er bosat i Østjylland, mens 9 bor i Nordjylland, 7 i Vestjylland og 4 i Midtjylland. De resterende navnebærere fordeler sig på tre i Sønderjylland, tre på Sjælland og en i København. Der er altså fortsat en stor koncentration af navnebærerne i Jylland, i særdeleshed i Østjylland.

3.2.5 Case study: Wibeke

Fra middelalderen kendes syv navnebærere af kvindenavnet *Wibeke*, men antallet er kraftigt forøget til 148 i Ft 1787 fordelt på ikke mindre end 22 forskellige stavemåder. I Ft 1845 er antallet af navnebærere faldet til 134 fordelt på 14 forskellige stavemåder. I DgP er stavemå-

der svarende til *Wibeke* og *Wiveke* slået sammen som varianter af det samme navn under opslagsformen *Wibeke*, og dette princip er fulgt i det følgende.

Wibeke, f.

DgP (I:1564): 1388 – 7 navnebærere.

Ft 1787: 148 navnebærere (Vibeche 5, Vibecke 4, Vibeke 26, Vibekke 8, Vibike 4, Viveche 1, Viveke 4, Vivike 1, Wibeche 10, Wibecke 18, Wibeke 34, Wibekke 6, Wibiche 2, Wibicke 1, Wibike 3, Wibikke 1, Wibke 1, Wiveche 3, Wiveke 11, Wivike 2, Wivikke 1, Wiweke 2).

Ft 1845: 134 navnebærere (Vibeche 4, Vibecke 2, Vibeke 17, Vibekke 43, Vibike 1, Viveche 0, Viveke 3, Vivike 1, Wibeche 5, Wibecke 4, Wibeke 22, Wibekke 27, Wibiche 0, Wibicke 0, Wibike 1, Wibikke 1, Wibke 0, Wiveche 0, Wiveke 3, Wivike 0, Wivikke 0, Wiweke 0).

Fem af de syv middelalderlige navnebærere er lokaliseret til flere forskellige steder. To navnebærere er fra Flensborg, en er fra Lolland, en fra Lund i Skåne, og en er fra København. De to resterende navnebærere er ikke lokaliseret (DgP I:1564).

I Ft 1787 er de 148 navnebærere fordelt i de fleste dele af landet. Ligesom med *Anneke* og *Gesike* er der ikke nogen iøjnefaldende fordeling mellem navnebærere i købstæder og uden for byerne, og derfor er dette aspekt ikke berørt nærmere i det følgende og er ligesom ovenfor lagt sammen med resten af navnebærere i de respektive landsdele. Navnebærerne fordeler sig mere jævnt på alle landsdele end tilfældet er for *Anneke* og *Gesike*. I Sønderjylland er der dog kun én navnebærer, mens der er 59 (ca. 40 %) i Nørrejylland fordelt på 13 navnebærere i Nordjylland, 21 i Vestjylland, 8 i Midtjylland og 17 i Østjylland. På Fyn er der 21 (ca. 14 %) navnebærere, på Sjælland 30 (ca. 20 %) og i København 25 (ca. 17 %). På Lolland-Falster findes seks navnebærere ligesom på Bornholm som også har seks navnebærere. Det vil altså sige at der ikke er noget område som træder frem med en særlig stor koncentration af kvindenavnet *Wibeke*, og der ser ikke ud til at være nogen sammenhæng mellem de få forekomster i middelalderen, og udbredelsen af navnet i Ft 1787. Ligesom i de to foregående *case studies* findes *Wibeke* i alle samfundslag uden nogen iøjnefaldende udsving.

I Ft 1845 er der ved søgninger af de samme stavemåder som er fundet i Ft 1787, truffet 134 navnebærere med kvindenavnet *Wibeke*. Antallet af navnebærere er altså faldet en smule siden Ft 1787. Fordelingen af navnebærerne ligner meget den som findes i Ft 1787. I Sønderjylland er der nu fem navnebærere, og i Nørrejylland er der 62 (ca. 46 %) fordelt på 14 navnebærere i Nordjylland, 17 i Vestjylland, 14 i Midtjylland og 17 i Østjylland. Også på Øerne ligner fordelingen af navnebærere meget den som var i 1787. På Fyn var der 14 (ca. 10 %) navnebærere, på Sjælland 24 (ca. 18 %) og i København var der 18 (ca. 13 %). På Lolland-Falster var der seks navnebærere og på Bornholm fem.

3.2.6 Opsummering

Navnene som findes i både DgP og i Ft 1787 er for de flestes vedkommende overleveret med deres ældste belæg i 1300- og 1400-tallet. Dog går nogle få af mandnavnene og et kvindenavn tilbage til 1200-tallet, og et enkelt mandnavn, *Okke*, går helt tilbage til 1100-tallet.

De få navne som findes både i DgP og i Ft 1787, er en meget uhomogen gruppe når det gælder antallet af navnebærere. Mange af navnene har kun enkelte eller ret få navnebærere i middelalderen. Det gælder også de tre kvindenavne som er behandlet i de ovenstående *case studies*. Kun tre af mandnavnene, *Gødike*, *Okke* og *Lydike*, er mere hyppige med henholdsvis 69, 91 og 113 middelalderlige navnebærere. Disse tre hyppige mandnavne har imidlertid kun enkelte forekomster i Ft 1787 lige som tilfældet er for de fleste af de øvrige navne som er behandlet i dette afsnit. Kun kvindenavnene *Anneke*, *Gesike* og *Wibeke* skiller sig ud ved at have fået betydeligt flere navnebærere i Ft 1787 end i DgP.

Af navnebærerne uden for de tre *case studies* er kun tre bosat i Sønderjylland. Resten er spredt rundt omkring i landet uden der er nogen områder med særlig høj koncentration, men materialet er jo også noget spinkelt. Der kan heller ikke konstateres tendenser i forhold til spredningen af navnebærerne i købstæder og på landet.

De tre *case studies* giver derimod et tydeligt billede af regional variation. Når det gælder *Anneke*, var der i Ft 1787 hele 82 % af navnebærerne som boede øst for Storebælt, og her koncentrerer navnene

sig særligt på Bornholm. Kun 11 % af navnebærerne boede i Sønderjylland. Udbredelsen af *Gesike* er helt anderledes med en overvægt i Nørrejylland med ca. 51 % af navnebærerne – især i Nord- og Østjylland. I Sønderjylland var der kun en enkelt navnebærer, og på Bornholm slet ingen. *Wibeke*, derimod, fordeler sig mere jævnt på alle landsdele, dog kun med én navnebærer i Sønderjylland. Generelt for alle navnene i de tre *cases*, er antallet af navnebærere faldet fra Ft 1787 til Ft 1845. Billedet er ændret meget for *Anneke*, hvor der nu er en overvægt af navnebærere i Sønderjylland i forhold til 1787. Der er ca. 35 % sønderjyske navnebærere, hvor af hovedparten repræsenteres af stavemåden *Anke*, som måske kan være opfattet som et selvstændigt navn i forhold til den trestavede form. Den store koncentration af *Anneke* på Bornholm er dog bevaret i Ft 1845 med ca. 31 % af navnebærerne. Når det gælder *Gesike* er den geografiske fordeling bevaret, og tilmed skærpet til hele 87 % af navnebærerne i Nørrejylland, og nu tre i Sønderjylland. *Wibeke* er også i Ft 1845 fordelt over det meste af landet, men med en lille stigning i Nørrejylland til ca. 46 % af navnebærerne, og nu med fem navnebærere i Sønderjylland.

3.3 Navne som ikke optræder i middelalderen

En række oprindelige diminutive navne på *-ke*, som ikke er belagt i Danmark i middelalderen, er fundet i Ft 1787. Det drejer sig om i alt 47 navne fordelt på 38 kvindenavne og syv mandnavne. Kønsfordelingen er altså med langt flere kvindenavne end mandnavne modsat den vi så for det middelalderlige materiale. De fleste af disse navne som ikke optræder i DgP, har kun en enkelt eller ganske få navnebærere. Det gælder 31 af kvindenavnene og seks af mandnavnene. Kun syv kvindenavne og et mandnavn har mere end tre navnebærere.

3.3.1 Kvindenavne med 1–3 navnebærere:

Som nævnt ovenfor er der 31 kvindenavne på *-ke* i Ft 1787 som ikke er fundet i det middelalderlige materiale, og som kun har 1–3 navnebærere i 1787. Med navnenes fåtallige forekomst repræsenterer de kun i alt 42 navnebærere.

Addeke, f. 1787: 1 navnebærer, Sjælland; **Barke** f. Ft 1787: 3 navnbærere (Barke 2, Barche 1), København, Vestjylland, Lemvig; **Berreke**, f. Ft 1787: 1 navnebærer, Midtjylland; **Blincke**, f. Ft 1787: 1 navnebærer, København; **Bratke**, f. Ft 1787: 2 navnebærere, København; **Dyveke**, f. Ft 1787: 1 navnebærer (Divecke 1), Frederiksborg Slot; **Fromike**, f. Ft 1787: 1 navnebærer, København; **Froke**, f. Ft 1787: 2 navnebærere (Fraake 1, Froche 1), Fyn (herregård), Østjylland; **Gelsche**, f. Ft 1787: 1 navnebærer, Saks-købing; **Godike**, f. Ft 1787: 2 navnebærere (Godike 1, Gudiche 1), København, Horsens; **Godske** f. Ft 1787: 2 navnebærere (Godske 1, Goedske 1), Nordjylland, København; **Gynke**, f. Ft 1787: 2 navnebærere (Gynke 1, Gønke 1), Tønder; **Haneke**, f. Ft 1787: 1 navnebærer, Rønne (Bornholm); **Helvike**, f. Ft 1787: 2 navnebærere (Helvike 1, Helviche 1), Nordjylland og Nordsjælland; **Hemmiche**, f. Ft 1787: 1 navnebærer, Sjælland; **Hentke**, f. Ft 1787: 1 navnebærer, København; **Itke**, f. Ft 1787: 1 navnebærer, Sjælland; **Judiche**, f. Ft 1787: 1 navnebærer, Fredericia; **Nenche**, f. Ft 1787: 1 navnebærer, København; **Olke**, f. Ft 1787: 1 navnebærer, Vestjylland; **Sicche**, f. Ft 1787: 1 navnebærer, Sjælland; **Stineke**, f. Ft 1787: 1 navnebærer (Stinke 1), Sønderjylland; **Sydske**, f. Ft 1787: 1 navnebærer, Sønderjylland; **Taloke**, f. Ft 1787: 1 navnebærer, København; **Thülske**, f. Ft 1787: 1 navnebærer, Falster; **Tolche**, f. Ft 1787: 1 navnebærer, København; **Tratke**, f. Ft 1787: 1 navnebærer, København; **Trinke**, f. Ft 1787: 2 navnebærere, Sønderjylland; **Wereke**, f. Ft 1787: 1 navnebærer, Sjælland; **Willumke**, f. Ft 1787: 1 navnebærer, København; **Wineke**, f. Ft 1787: 3 navnebærere (Vinique 1, Wennicke 1, Weniche 1), Bornholm, København, Nysted.

Navnebærerne er bosat i alle dele af landet. Af byer er det København og købstæderne Rønne, Saks-købing, Nysted, Lemvig, Randers, Horsens, Fredericia og Tønder, og navnebærere uden for byerne findes i alle dele af Jylland, Sjælland og Fyn. Kun enkelte kan henføres til Sønderjylland, så det er ikke nærhed til de tysktalende områder som er forklaringen på disse navnes forekomst flere århundreder efter middelalderen.

3.3.2 Kvindenavne med flere navnebærere

Der er fundet syv kvindenavne på *-ke* i Ft 1787 som ikke er fundet i DgP, og som har mere end 3 navnebærere. Fem af disse navne har kun 4–15 forekomster og repræsenterer i alt 34 navnebærere, de to resterende, *Engelke* og *Marike*, har henholdsvis 71 og 34 navnebærere.

Det er interessant at *Engelke* i Ft 1787 kun optræder som kvindenavn, mens det tilsvarende mandnavn kun optræder i DgP (jf. afsnit 3.1.4). Navnet er i tysk både mands- og kvindenavn, og de er begge dannet som kæleform til enten det tvekønnede navn *Engel* eller til sammensatte navn med *Engel-* som første led (Seibicke 1996–2007 (band 1):649). I dansk ser *Engelke* altså ud til at have skiftet køn i tiden fra middelalderens slutning og frem til omkring 1700.

Engelke, f. Ft 1787: 71 navnebærere (Engelke 48, Englecke 3, Enchelke 1, Engelche 2, Engilike 1, Engileke 1, Engleke 1, Engliche 2, Englike 9, Enlike 1, Engliche 2), især København og Bornholm, men også Sjælland, og enkelte findes Øst- og Nordjylland samt på Lolland-Falster; **Jannike** f. Ft 1787: 5 navnebærere (Jannike 2, Janike 1, Janneche 1, Janicke 1), Nordsjælland og København; **Lykke**, f. Ft 1787: 15 navnebærere (Lukke 1, Lyche 1, Lycke 2, Lyke 2, Lykke 7, Løche 1, Løcke 1), Østjylland, Slagelse, Fyn, Helsingør, København, Nordjylland, Svendborg, Stubbekøbing, Horsens, Rudkøbing; **Malke**, f. Ft 1787: 6 navnebærere (Malcke 4, Malke 1, Malche 1), alle København; **Mike**, f. Ft 1787: 4 navnebærere (Mike 1, Mieke 1, Mikke 1, Miche 1), København, Anholt, Sjælland, Fyn; **Marike**, f. Ft 1787: 34 navnebærere (Maricke 4, Marike 16, Marrike 5, Marikke 3, Mariche 5, Marche 1), især Bornholm, men også København, Sjælland, Fyn samt Nord- og Sønderjylland. **Silke**, f. Ft 1787: 4 navnebærere (Sielcke 1, Silke 1, Silche 2), København, Helsingør, Horsens, Midtjylland.

Navnebærerne er spredt over de fleste dele af landet. Af byer er det København og købstæderne Helsingør, Slagelse, Svendborg, Stubbekøbing, Rudkøbing og Horsens og navnebærere uden for byerne findes på Sjælland, Fyn, Anholt og i det meste af Jylland, herunder nogle få i Sønderjylland. Navnet *Marike* har især en koncentration på Bornholm og også det mere frekvente *Engelke* har en østlig koncentration. Således findes *Engelke* i mere end halvdelen af tilfældene i

København og omkring en tredjedel findes på Bornholm. De fleste af den resterende tredjedel af navnebærere findes forskellige steder på Sjælland, og kun nogle få træffes i Nord- og Østjylland samt en enkelt på Lolland-Falster.

3.3.3 Mandsnavne med 1–3 navnebærere

Der er fundet seks mandsnavne på *-ke* i Ft 1787 som ikke er fundet i DgP, og som kun har 1–3 navnebærere i Ft 1787. Med navnenes fåtalige forekomst repræsenterer de kun i alt syv navnebærere.

Boneche, m. Ft 1787: 1 navnebærer, Randers; **Elke**, m. Ft 1787: 1 navnebærer, København; **Fincke**, m. Ft 1787: 1 navnebærer, København; **Göske**, m. Ft 1787: 2 navnebærere (Gödske 1, Gödsche 1), Nordjylland, Fyn; **Sietcke**, m. Ft 1787: 1 navnebærer, København; **Ziniche**, m. Ft 1787: 1 navnebærer, Kalundborg.

De få navnebærere var i 1787 bosiddende i København og købstæderne Kalundborg og Randers, og uden for byerne findes de på Fyn og i Nordjylland.

3.3.4 Mandsnavne med flere navnebærere

Der er kun fundet 1 mandsnavn på *-ke* i folketællingen fra 1787 som ikke er fundet i det middelalderlige materiale, og som har mere end tre navnebærere. *Godske* har 35 navnebærere.

Godske, m. Ft 1787: 35 navnebærere (Godske 23, Goske 3, Godscke 1, Godsche 7, Gotsche 1, Goische 1), Fyn, Nordjylland, Østjylland, Vestjylland, Midtjylland, Sønderjylland, Sjælland, København og Lolland-Falster.

De få navnebærere er spredt over det meste af landet, hvor de 35 forekomster af *Godske* fordeler sig på to tredjedele af navnebærerne på Fyn og i Nordjylland, mens den resterende tredjedel er mere spredt i Jylland, på Sjælland og Lolland-Falster samt i København. I Sønderjylland er der kun fundet en enkelt navnebærer.

3.3.5 Opsummering

Navnene som ikke er overleveret i middelalderen, har navnebærere som er bosat i alle dele af landet. Når man ser på den samlede gruppe af navnebærere, er der ikke nogen påfaldende koncentrationer nogen steder. Mest iøjnefaldende er nok den meget sparsomme forekomst i Sønderjylland.

Enkelte af de mest frekvente navne i dette afsnit har dog nogle tendenser i udbredelsen. *Marike* har en koncentration på Bornholm, og *Engelke* har en østlig udbredelse, med koncentrationer i København og på Bornholm. For mandnavnet *Godske* er to tredjedele af navnebærere koncentreret på Fyn og i Nordjylland.

4. Konklusion

Undersøgelsen omfatter i alt 193 navne der oprindeligt er dannet som diminutiver på *-ke*. En oversigt over fordelingen af leksikalske navne i de to kilder ses i tabel 1. Der er en meget tydelig tendens i at der i middelalderen fandtes flere mands- end kvindenavne, og at det modsatte er tilfældet i Ft 1787. Dertil kommer at mandnavnene i middelalderen var meget mere hyppige end kvindenavnene, men det kan til dels bero på at kilder fra middelalderen simpelthen nævner flere mænd. Omvendt er kvindenavnene i Ft 1787 langt mere udbredte end mandnavnene, som kun er repræsenteret af nogle få navnebærere på den tid (jf. tabel 2). Måske er man på det tidspunkt begyndt at opfatte navne på *-ke* som kvindenavne.

Tabel 1. Antal leksikalske navne i middelalderen (DgP) og i folketællingen fra 1787 (Ft 1787), fordelt på kvinde- og mandnavne.

	Forekomster kun i DgP	Forekomster i begge kilder	Forekomster kun i Ft 1787	I alt
Kvindenavne	31	9	38	78
Mandsnavne	99	9	7	115
I alt	130	18	45	193

De fleste af de middelalderligt overleverede navne har ældste belæg fra 1300- og 1400-tallet, men enkelte også før eller efter det. Kun ét går tilbage til 1000-tallet og nogle få til 1100- og 1200-tallet. Det passer godt med at der altid har været en forbindelse til de tysktalende områder, især i Sønderjylland, og at migrationen af hansekøbmænd og tyske håndværkere kulminerede i 1300- og 1400-tallet (Winge 2021:222–224). Af de 148 navne som optræder i middelalderen, har ca. to tredjedele 1–3 navnebærere, og mange af de resterende har kun op til 10 navnebærere. Kun nogle ganske få, som alle er mandsnavne, har mere end 50 navnebærere i middelalderen (*Gerike, Gødike, Hennie, Lydike, Okke og Thideke*).

Når så få som 18 navne er fundet i både DgP og i Ft 1787, tyder det på at kontinuiteten fra middelalderens navnebrug har været ret sparsom med hensyn til navne på *-ke*. Dette understreges af at navne som er hyppige i DgP ikke er hyppige i Ft 1787, og at navne som er hyppige i Ft 1787 ikke er hyppige i DgP. Dertil kommer at navnebærerne skifter fra især at være mænd i middelalderen til især at være kvinder i Ft 1787. Der er klar overvægt af kvindelige bærere af de navne som er fundet i både DgP og i Ft 1787, og også når det gælder de navne som kun er fundet i Ft 1787 (jf. tabel 2).

Tabel 2. Antal navnebærere i middelalderen (DgP) og i folketællingen fra 1787 (Ft 1787), fordelt på kvinde- og mandsnavne.

	Forekomster kun i DgP	Forekomster i begge kilder	Forekomster kun i Ft 1787	I alt
Kvindenavne	106	64 / 420	181	771
Mandsnavne	887	361 / 32	42	1.322
I alt	993	425 / 452	223	2.093

Den geografiske fordeling i middelalderen har tyngde i Sydslesvig og Flensborg, men der findes også en del navnebærere rundt omkring i de danske købstæder. Denne fordeling er helt anderledes i Ft 1787, hvor der i hovedsagen kun er få navnebærere i Sønderjylland og i købstæder; hovedparten af navnebærerne findes på landet uden for Sønderjylland og en mindre del i hovedstaden København. På den tid boede størstedelen af befolkningen på landet, og derfor ser der

ikke ud til at være nogen tendens i forhold til fordelingen mellem by og land. Det kan betyde at den middelalderlige brug af navne på *-ke* blandt tyske migranter er integreret hos den lokale befolkning og har bevæget sig fra byerne og ud til landbefolkningen, dog uden at de er blevet særligt hyppige.

De tre *case studies* giver et tydeligt billede af regionale variationer som er helt forskellige for hvert navn. I Ft 1787 har *Anneke* tyngde i Østdanmark, *Gesike* i Jylland og *Wibeke* er mere jævnt fordelt i hele landet. Generelt for alle tre navne, er at antallet af navnebærere er faldet fra Ft 1787 til Ft 1845. Den geografiske spredning er ændret for *Anneke*, hvor der i 1845 er ca. 35 % sønderjyske navnebærere. En stor koncentration af *Anneke* på Bornholm er dog bevaret i 1845 med ca. 31 % af navnebærerne. Når det gælder *Gesike* er den geografiske fordeling bevaret, og tilmed skærpet til hele 87 % af navnebærerne i Nørrejylland, og nu tre i Sønderjylland. *Wibeke* er også i Ft 1845 fordelt over det meste af landet, men med en lille stigning i Nørrejylland, og nu med fem navnebærere i Sønderjylland.

Et gæt på en årsag til den skæve udvikling af kvinde- og mandnavne fra middelalderen og frem til Ft 1787 er at middelalderens navne er tættere på en oprindelige nedertyske brug hvor navne på *-ke* blev brugt til både kvinder og mænd (konstateres eksempelvis i korpus i Seibicke 1996–2007), og måske afspejler navnene i høj grad indvandrede tyskere. Efter middelalderen er navnene nået ud til den danske landbefolkning, og det ser ud til at navne på *-ke* i højere grad betragtes som kvindenavne og i høj grad undgås til mænd. Det kan også være at navne på *-ke* som navnetype er på vej ud i 1700- og 1800-årene – at den simpelthen ikke genkendes som type længere, men at nogle enkelte navne lever videre enkeltvis ”løsrevet” fra typen. I hvert fald viser udbredelsen af de tre hyppige kvindenavne *Anneke*, *Gesike* og *Wibeke* som nævnt ikke nogen sammenhæng i deres helt forskellige geografiske udbredelse.

Undersøgelsen viser altså at fornavnene på *-ke* er brugt i Danmark i flere århundreder efter indvandringen af nedertysktalende i 1300- og 1400-tallet. Udbredelsen af navnene i Ft 1787 viser at dette nedertyske aspekt i sproget er nået ud til hele landet, og at det er til stede både

i købstæder og på landet og således må betragtes som fuldt integreret i dansk selvom navnene var forholdsvist sjældne og nedadgående i frekvens i 1700- og 1800-tallet.

Summary

As in many other places in northern Europe, Denmark experienced large German immigration during the 14th and 15th centuries, with migrants coming from mainly Lower German areas. The Low German language had a great influence on Danish in terms of both grammar and vocabulary. This linguistic influence also applied to personal names, and it is well known that a number of names of German origin found a foothold in Denmark in the Middle Ages (cf. e.g. Hald 1974:21ff.).

Some Low German names from medieval Denmark are names formed with the Low German diminutive ending *-ike* (most often written *-ke* in Danish) but while names of this type were quite numerous in medieval Denmark, they do not appear to be fully integrated into the contemporary Danish name flora as is the case with other names with their origins in Low German (e.g. *Hans*, *Otto* and *Grethe*). Thus, names ending in *-ke* are no longer among the most common names, although individual female names such as *Vibeke* and *Dyveke* are well known.

The study includes a total of 193 names found in the name lexicon *Denmark's Old Personal Names* (Danmarks gamle Personnavne, DgP), that covers all known personal names from Denmark up until around the year 1500, and in the Danish census from 1787 (Ft 1787). There is a very clear tendency in the Middle Ages for there to be more male than female names, however the opposite is true in Ft 1787. In addition, the male names in the Middle Ages were much more frequent than the female names, but this may be partly because sources from the Middle Ages simply mention more males. Conversely, the female names in Ft 1787 are more frequent than the male names, which are only represented by a few name bearers. Perhaps by this time names ending in *-ke* had started to be perceived as feminine names.

Most of the names from the Middle Ages can be traced back to the 14th and 15th centuries – the same time as when Hanseatic merchants and German craftsmen were widespread. As few as 17 names have been found in both DgP and in Ft 1787, suggesting that the continuity from medieval name usage has been rather sparse regarding names ending in *-ke*. This is emphasized by the fact that names that are frequent in DgP are not frequent in Ft 1787, and that names that are frequent in Ft 1787 are not frequent in DgP. In addition, the name bearers are mainly men in the Middle Ages and mainly women in Ft 1787.

The geographical distribution in the Middle Ages has weight in South Schleswig and Flensburg, but there are also a few bearers of the names in some of the Danish market towns. This distribution is completely different in Ft 1787, where there are only a few name bearers in Southern Jutland and a limited number in market towns; most of the bearers of the name are found in the countryside outside Southern Jutland. At that time, much of the population lived in the countryside, hence there does not appear to be any trend in relation to the advantage between town and country. This may mean that the medieval use of names ending in *-ke* among German migrants has integrated with the local population and has spread from the towns to the rural population.

Three case studies, also including Ft 1845, provide a picture of regional variation, which is completely different for each name. In Ft 1787, *Anneke* has weight in Eastern Denmark, *Gesike* in Jutland and *Wibeke* is more evenly distributed throughout the country. In general, there is a decrease in the number of name bearers for all three names between Ft 1787 and Ft 1845.

A reason for the skewed development of women's and men's names from the Middle Ages until Ft 1787 could be that medieval names are closer to the original Low German use, where names ending in *-ke* are common for both women and men, and perhaps the names largely reflect immigrant Germans. After the Middle Ages, the names reached the Danish rural population, and there it seems that they were primarily regarded as women's names and generally avoided for men. Perhaps by the 18th and 19th centuries the names ending in *-ke* as a name type were falling out of fashion, or perhaps they were sim-

ply not recognized as a common name type, rather a few individual names lived on individually ‘detached’ from the type. Thus, the distribution of the three frequent female names *Anneke*, *Gesike* and *Wibeke*, as mentioned, does not show any connection in their completely different geographical distributions.

The study shows that first names ending in *-ke* have been used in Denmark for several centuries after the immigration of Low German speakers in the 14th and 15th centuries. The spread of the names in 1787 shows that this Low German aspect of the language has reached the whole country, and that it is present both in market towns and in the countryside and thus must be considered fully integrated into Danish although the names were relatively rare and decreasing in frequency in the 18th and 19th centuries.

Referencer

- DDD = *Dansk Demografisk Database*. Dansk Data Arkiv. Rigsarkivet. www.ddd.dda.dk (benyttet 30. august 2023)
- DgP = Knudsen, Gunnar, Kristensen, Marius & Hornby, Rikard (eds.). 1936–1964. *Danmarks gamle Personnavne I-II*. København: Gads Forlag.
- Eggert, Birgit. 2009. Almuens fornavne omkring år 1800. *Landbohistorisk Tidsskrift* 2009(1). 89–125. <https://tidsskrift.dk/landbohist/article/view/3817/3312> (hentet 30. august 2023)
- Frantzen, Ole Louis, Pajung, Stefan: De slesvigske krige. I *Den Store Danske* på lex.dk. https://denstoredanske.lex.dk/de_slesvigske_krige (hentet 5. maj 2024)
- Ft 1787 = Folketælling 1787. Digitaliseret i DDD. <https://arkivalieronline.rigsarkivet.dk/da/rif/rif-collection/7> (benyttet 30. august 2023)
- Ft 1845 = Folketælling 1845. Digitaliseret i DDD. <https://arkivalieronline.rigsarkivet.dk/da/rif/rif-collection/7> (benyttet 30. august 2023)
- Grape, Anders. 1911. *Studier över de i fornsvenskan inlånade personnamnen*. Uppsala: Uppsala universitet.
- Hald, Kristian. 1974. *Danske Personnavne i Middelalderen*. København: Dansk historisk Fællesforening.

- Holmberg, Bente. 2005. The development of personal names from the 16th to the end of the 18th century: Denmark. I Bandle, O. (main ed.), *The Nordic Languages. An International Handbook of the History of the North Germanic Languages*. Vol. 2. Berlin, New York: Walter de Gruyter, 1314–1317.
- Hornby, Rikard. 1947. Fornavne i Danmark i Middelalderen. I Janzén, A. (udg.), *Nordisk Kultur 7: Personnavne*. Stockholm, Oslo, København: J. H. Schultz Forlag, 187–234.
- Meldgaard, Eva Villarsen. 2007. Das dänische Personennamensystem. I Brendler, A. & Brendler, S. (eds.), *Europäische Personennamensysteme. Ein Handbuch von Abaisisch bis Zentralladinisch. Anlässe der 65. Geburtstage von Rosa Kohlheim und Volker Kohlheim*. Hamburg: Baar, 128–138.
- Modéer, Ivar. 1989. *Svenska personnamn. Handbok för universitetsbruk och självstudier* (Anthroponymica Suecana 5). 3. udgave. Lund: Studentlitteratur.
- Seibicke, Wilfried. 1996–2007. *Historisches Deutsches Vornamenbuch* Band 1–5. Berlin, New York: Walter de Gruyter.
- Winge, Vibeke. 2005. Language contact outside Scandinavia VI: with Germany. I Bandle, O. (main ed.), *The Nordic Languages. An International Handbook of the History of the North Germanic Languages*. Vol. 2. Berlin, New York: Walter de Gruyter, 2096–2104.
- Winge, Vibeke. 2018. Ord fra andre sprog: Tysk. I Hjorth, E. (hovedred.), *Dansk Sproghistorie*. Bind 2: *Ord for ord for ord*. Århus: Aarhus Universitetsforlag, 401–412.
- Winge, Vibeke, 2021. Andre sprog i Danmark: Tysk og nederlandsk. I Hjorth, E. (hovedred.), *Dansk Sproghistorie*. Bind 5: *Dansk i samspil*. Århus: Aarhus Universitetsforlag, 221–234.

NoSo 2024:4(3)

Nordisk tidskrift för socioonomastik / Nordic Journal of Socio-Onomastics (NoSo) är en plattform för forskning som utforskar namns roll i samhället och i människors sociala interaktion. Tidskriften har en bred ansats som bygger på såväl historiskt som modernt material, olika typer av metoder, och teoretiska likaväl som praktiska frågeställningar. Inriktningen är nordisk på så sätt att forskningen som presenteras ska vara intressant ur ett nordiskt perspektiv.

Nordisk tidskrift för socioonomastik / Nordic Journal of Socio-Onomastics (NoSo) is a platform for research that explores the role of names in societies and in social interaction. The journal has a broad approach, including historical as well as contemporary data, different methods, and both theoretical and practical research questions. The focus is Nordic in the sense that the research presented should be of interest from a Nordic point of view.

ISSN 2004-0881
Nordisk tidskrift för socioonomastik
Högskolan i Halmstad
Box 823
SE-301 18 Halmstad
Sweden